

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Pěstounská péče na přechodnou dobu z pohledu profesionálního pěstouna

Vypracoval: Pavla Nováková

Vedoucí práce: doc. MgA. Stanislav Suda, Ph.D.

České Budějovice 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Dále prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne.....

.....

Pavla Nováková

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat doc. MgA. Stanislavu Sudovi, Ph.D. za vstřícný přístup, odborné připomínky, cenné rady a optimismus, kterým mě naplňoval při vedení práce.

Dále bych ráda poděkovala všem účastníkům výzkumu, kteří mi obětovali svůj čas pro rozhovor, a byli ochotni se mnou sdílet své zkušenosti. Zároveň bych ráda poděkovala své rodině za podporu a obětavost v době psaní.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá pěstounskou péčí na přechodnou dobu z pohledu profesionálního přechodného pěstouna.

Zaměřuje se na pohnutky směřující k výkonu činnosti, dále jakým způsobem pěstoun vnímá a nahlíží na přechodnou pěstounskou péči a vyrovnává se s odchodem dítěte do následné péče.

Celá práce je rozdělena na dvě části, kdy první obsahuje teoretické informace k tématu. Zde se čtenář seznamuje celkově s náhradní rodinnou péčí, zejména s přechodným pěstounstvím, a faktory osobnosti pěstouna.

V rámci praktické části bylo provedeno jedenáct rozhovorů s přechodnými pěstouny, kteří mají zkušenosti alespoň s jedním předáním dítěte a praxí v péči minimálně dva roky. Pro zjištění výsledků byly provedeny hloubkové narativní rozhovory s participanty, které byly dále podrobeny interpretativní fenomenologické analýze (IPA).

Klíčová slova:

Pěstounská péče na přechodnou dobu, osobnost pěstouna, profesionální pěstoun, náhradní rodinná péče, dítě

Abstract

This bachelor thesis deals with the foster care for a temporary period from the perspective of a professional foster caregiver.

It focuses on motives leading to the performance of foster caring, secondly on foster parents' perception of the foster care for temporary period and coping with the departure of the child to the following care.

The work is divided into two parts. The first theoretical part deals with the general terms of substitute family care, especially the foster care for temporary period and personal qualities of a foster parent.

In the practical part, eleven interviews were done with the temporary-period foster caregivers, who have got the experience of at least one end of placement of a child and fostering for at minimum two years.

For finding out results, in-depth narrative interviews were done, these were subjected to interpretative phenomenological analysis (IPA).

Key words:

Foster care for a temporary period, personal qualities of the foster parent, professional foster caregiver, substitute family care, a child

Obsah

Úvod.....	8
Teoretická část	10
1 Náhradní rodinná péče	10
1.1 Osvojení.....	10
1.1.1 Mezinárodní osvojení	11
1.2 Pěstounská péče.....	11
1.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu	12
1.3.1 Právní úprava PPPD	13
1.3.2 Pohledy na PPPD.....	13
1.3.3 Dítě v pěstounské péči na přechodnou dobu	15
2 Osobnost pěstouna	19
2.1 Motivace k pěstounství.....	20
2.2 Výběr přechodných pěstounů z psychologického hlediska.....	21
3 Psychologické aspekty u dětí v PPPD.....	23
4 Předávání dítěte do dalších forem péče.....	25
4.1 Činnost OSPODu a dalších institucí při předávání dítěte do PPPD.....	25
4.2 Předávání do biologické rodiny	26
4.2.1 Kontakt s biologickou rodinou	27
4.3 Zprostředkování NRP	28
4.3.1 Seznamování náhradních rodičů s dítětem	28
4.3.2 Navazování vztahu s dítětem a přebírání péče	29
4.3.3 Úplné přenesení citového pouta a převzetí péče.....	31
4.4 Předávání do ústavní péče	32
5 Vyrovnání se s odchodem dítěte	34
Praktická část	36

6 Výzkumný cíl.....	36
6.1 Výzkumné otázky.....	36
7 Metodika výzkumu	36
7.1 Výzkumný design.....	36
7.1.1 Výzkumný soubor.....	37
7.1.2 Sběr dat	40
7.2 Etické aspekty výzkumu.....	43
7.3 Limity výzkumu	44
8 Analýza a interpretace dat.....	46
8.1 Reflexe vlastní zkušenosti.....	46
8.2 Výsledky analýzy rozhovorů.....	47
A. Období před přijetím dítěte – motivace, očekávání, požadované priority, spolurozhodování rodiny	47
B. Zkušenosti pěstounů s dětmi v přechodné pěstounské péči.....	52
C. Zkušenosti s předáváním do jiných forem péče.....	62
D. Vyrovnání se s odchodem, pomoc podpůrných subjektů a psychohygienu	72
8.3 Vyhodnocení výzkumu.....	85
9 Diskuze s literaturou	88
Závěr	95
Seznam použitých zdrojů.....	97
Seznam zkratk:	103
Seznam příloh	104

Úvod

Každý má právo na šťastné dětství. Titulek, který v různých parafrázích využívají různé organizace, ať už neziskové, či státem řízené, které se zabývají péčí o dítě v rodině i mimo ni. Zní to tak povzbudivě, protože to vyvolává ve čtenářích soucit, neboť když já jsem měl příjemné dětství, tak ostatní si ho zaslouží taky. Alespoň to tak chodí ve společnosti, kde si lidé přejí vše dobré navzájem.

Děti jsou naše budoucnost. Opět velmi zprofanovaný výrok, neboť co bude s naší společností, až my budeme staří a ztratíme soběstačnost? Kam se dostaneme? Kdo nám pomůže? Bude to právě ta mladá generace, kterou si vychováváme. Jak ji tedy můžeme formovat, aby byla co nejvíce prospěšná a pro budoucnost udržitelná? Základem je dobrá rodina, kde se formuje osobnost dítěte. Utváří se zde jeho postoje a názory, které často přejímá od rodičů a svých nejbližších.

Co si ale odnášejí děti, které to „nejbližší“ okolí nemají? Vyrůstají v ústavech a na zádech si od narození nesou „batoh“ – „Já jsem ten z ústavu.“ Sám prof. Matějček ve svých výzkumech ukázal, že vývoj dítěte v ústavu není srovnatelný s vývojem v rodinném prostředí.

Stát se snažil toto vzít v potaz, a proto vznikaly různé instituce, které si děti berou do péče. Jako jedna z nejnovějších je pěstounská péče na přechodnou dobu (dále PPPD), kam je dítě svěřeno na určitý časový úsek, a posléze se buď vrací do původní rodiny, nebo postupuje dále v systému péče. Při vzniku této instituce vznikla celá řada publikací, které ukazují, jak to dítěti v tomto křehkém období co nejvíce usnadnit.

Co přináší úloha samotného přechodného pěstouna? On zde funguje jako osoba, která dítěti dočasně zastupuje rodiče, dává mu lásku a pečuje o něj. Po určitém čase je ale nucený ho poslat dál. Jak se vzchopit po této náročné situaci a přijmout další dítě do přechodné péče může být často až alchymie, kdy je jenom otázka, jak dlouho, případně kolik dětí je přechodný pěstoun schopen vychovat a opět navrátit.

Na celé přechodné pěstounství nahlížím jako na jednu z nejlepších možností, která zní téměř idealisticky. Bohužel, nic není perfektní. I tento systém, z mého pohledu, má jednu velkou mezeru, a to lidský faktor připoutání se k dítěti.

Tato práce si klade za cíl seznámit čtenáře prostřednictvím konkrétních případů profesionálních pěstounů (myslí se přechodný pěstoun) s jejich motivací k výkonu činnosti, zkušenostmi s přijetím a předáváním dítěte do další péče a se způsoby vyrovnání se s odchodem dítěte.

V rámci teoretické části jsou nastíněny možnosti náhradní rodinné péče. Zejména je kladen důraz na pěstounskou péči na přechodnou dobu, jakým způsobem jsou přechodní pěstouni vybíráni do procesu, jaké osobnostní charakteristiky musí splňovat. Na to navazuje teorie o potřebách dětí. Stěžejní část se věnuje předávání dítěte do různých forem péče a následné vyrovnání se pěstouna s jeho odchodem.

V praktické části jsou zanalyzovány hloubkové rozhovory, které proběhly v rámci výzkumného šetření. Z původně plánovaných šesti se mi ozvalo nakonec jedenáct zkušených přechodných pěstounů, kteří byli ochotni sdílet své zkušenosti a postřehy. Mám za to, že mnoho z nich to bralo jako příležitost provést osvětu své práce, která je mnohdy nedocenená, a domnívám se, že pro ně to byla i jistá forma terapie, kdy sdíleli své zajímavé postřehy.

Teoretická část

1 Náhradní rodinná péče

V rámci této kapitoly je nastíněna problematika náhradní rodinné péče, jaké jsou její eventuality poskytování konkrétně v České republice. V subkapitolách jsou ukázány jednotlivé možnosti péče o dítě, kterému vlastní rodinné prostředí zamezuje ve správném vývoji.

1.1 Osvojení

Z hlediska náhradní rodinné péče, která se nejvíce podobá biologickému vztahu mezi rodičem a dítětem, je osvojení. Dle občanského zákona 89/2012 Sb. (v platném znění) se užívá pojem osvojení, které je synonymem pro adopci. Samotné slovo adopce vychází z lat. adoptio, tedy přisvojení, přijetí někoho za vlastního. S tímto názorem koresponduje i výklad Hartla a Hartlové (2010).

Osvojení si klade za cíl nahradit jedinci stabilní rodinné prostředí, které mu bude poskytovat výchovu a péči. V této rodině osvojenec začíná žít od rozhodnutí soudu, před jeho rozhodnutím musí uplynout nejméně tři měsíce, po které zájemce pečuje o dítě na své náklady. Při osvojení přijímají osvojitelé za vlastní opuštěné dítě a mají vůči němu stejná práva a povinnosti jako k dítěti vlastnímu. Tento vztah je plnohodnotný jako vztah mezi biologickými rodiči a jejich pokrevními dětmi. Osvojit lze pouze dítě nezletilé, mezi osvojencem a osvojitelem musí být přiměřený věkový rozdíl. Pro nezrušitelné osvojení je minimální věk dítěte jeden rok. Adopce vyžaduje souhlas zákonného zástupce (Matějček a Kolouchová, 2002).

Ve výjimečných případech, kdy rodič neprojevuje o dítě zájem po dobu alespoň tří měsíců, nebo je zbaven rodičovské odpovědnosti, není třeba souhlas vyjádřit.

Nejvhodnější osvojitelé pro dítě se posuzují podle jejich individuálních vlastností, lékařských a psychologických vyšetření, dále se přihlíží k jejich sociálnímu prostředí a co je motivuje pro osvojení. Pro výběr náhradních rodičů je důležitá znalost zdravotního stavu dítěte (Pazlarová, 2016).

1.1.1 Mezinárodní osvojení

Jednou z variant osvojení je mezinárodní, které je v České republice zaštitěno Úřadem pro mezinárodní ochranu dětí (UMPOD). Od výše zmíněného osvojení se liší tím, že zprostředkovává náhradní rodinnou péči dětem, kterým se nepodařilo najít vhodné rodiče na území České republiky. Nejčastěji se jedná o děti, které byly soudně svěřeny do ústavní péče, v menší míře se s tím setkáme u profesionálních pěstounů. V tomto případě je kladen vysoký nárok jak na žadatele, tak na přechodné pěstouny, neboť ne vždy si mohou spolu rozumět, ať už po jazykové stránce, tak i osobnostní. Z toho vyplývá, že pro usnadnění celého procesu je nutná jistá míra tolerance, spolupráce a profesionality.

Žadatelé jsou povinni splnit podmínky pro přijetí dítěte jak ve své zemi, tak i v zemi, odkud pochází dítě. Po celou dobu je jim k dispozici tlumočnick, psycholog, právník atd. Zejména psycholog zde figuruje již od počátku pro posouzení žadatelů, ale i dítěte. Po jeho předání je též k dispozici přechodným pěstounům, aby se vyrovnali s jeho ztrátou.

Samotné setkávání žadatelů a přechodných pěstounů je rozvrženo do několika dnů až týdnů. S postupem času se jednotlivé kontakty zintenzivňují a prodlužují. Toto období je náročné pro přechodné pěstouny, neboť jsou v poměrně krátkém kontaktu s lidmi z cizí země, jejímuž jazyku často nerozumějí. Po předání osvojitelé tráví s dítětem čas v Brně, kde čekají na rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do péče a vyřízení formalit, aby mohli odjet do své rodné země (Skorušová a Zdráhalová in Rychlík et al., 2018).

1.2 Pěstounská péče

Je forma státem zprostředkované, řízené a kontrolované náhradní výchovy v rodině nebo prostředí rodinu přibližující. Státem je garantovaná hmotná podpora ve formě dávek pěstounské péče (Králičková, 2000). Z hlediska svěřeni může jít dítě do péče jednotlivci nebo častěji manželskému páru. Dalším rozdílem oproti adopci je, že pěstounská péče zaniká dospělostí jedince, to jest věkem osmnácti let. Může být zrušena i dříve na základě rozhodnutí soudu (Matějček a Kolouchová, 2002).

Do pěstounské péče (dále PP nebo DPP – dlouhodobá PP) se dostávají jedinci, kteří nejsou „volní“ ve smyslu, že jejich biologičtí rodiče se nechtějí vzdát odpovědnosti, případně nejsou dostatečně atraktivní pro osvojení (např. vysoký věk dítěte, výchovné problémy)

(Králičková, 2000). S tím je spojená i skutečnost, že si dítě nechává své původní jméno a nemění ho, jak je tomu v případě osvojení.

Obecně lze říci, že do pěstounské péče jsou svěřovány děti, u kterých není dostatečně zajištěna výchova ze strany rodičů, ať již krátkodobě, nebo dlouhodobě. Vždy se jedná v nejlepším zájmu dítěte, takže pokud to jeho stav dovolí, dochází ke kontaktu dítěte s jeho biologickými rodiči a dalšími příbuznými (Bubleová, 2014).

1.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Je využívána dle Pazlarové (2016) především z těchto důvodů:

- u novorozenců, kdy rodiče si nevezmou svoje dítě do péče. Může to být v době, než dají souhlas s osvojením, nebo než rozhodne soud, že se rodiče o dítě nezajímají, nebo je zbaví rodičovské odpovědnosti,
- u novorozenců, kdy rodiče z důvodu špatného zdravotního nebo sociálního stavu nemohou převzít dítě do péče (matky drogově závislé, bez domova, s psychickými poporodní stavy),
- u starších dětí, kdy rodiče nemohou o dítě pečovat, ale je pravděpodobné, že se zpět do rodiny vrátí.

Poskytuje okamžitou pomoc ohroženým dětem a zároveň urychluje jejich cestu do náhradní rodiny. Jde o dočasnou péči, aby děti, které jsou odebrány z rodiny, nemusely do ústavu, a kritické období do vyřešení rodinné situace přečkaly v přirozeném rodinném prostředí. Pokud se nemohou do původní rodiny vrátit, předpokládá se jejich umístění do některé formy náhradní rodinné péče. Pěstounská péče na přechodnou dobu poskytuje záruku správné výchovy, protože v ní nedochází k deprivaci, jak tomu je při ústavní výchově (Pazlarová, 2016).

V prvopočátku se objevovaly značné pochybnosti z důvodu špatné informovanosti o tomto institutu, proto nebyl dlouho využíván. Jde však o výborný nástroj, který zabraňuje pobytu dětí v ústavní péči, které se tam dostanou na částečnou dobu, než dojde k sanaci rodiny. Velký zlom nastal v roce 2009 na základě projektu *Narodit se do rodiny*, jehož autory byli manželé Hláskovi (Nožířová, 2012).

Macela (2015) uvádí, že PPPD je určena dětem, které musí žít po určitou dobu mimo svoji rodinu, než se vyřeší jejich dlouhodobá situace. Proto pěstounská péče na přechodnou

dobu poskytuje rodičům čas na to, aby si mohli upravit své dosavadní poměry a byli opět schopni zajistit plnohodnotnou péči o své dítě.

1.3.1 Právní úprava PPPD

Tento institut je v českém právním systému známý již od roku 2006 v novele Zákona o sociálně právní ochraně dětí - 134/2006 Sb. v platném znění. Po přijetí novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí v listopadu 2012, který vstoupil v platnost 1. 1. 2013, byl vytvořen dokument, který upřesňuje všechny aspekty péče na přechodnou dobu. Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále MPSV) v březnu 2013 vydalo dokument, ve kterém jsou odborníkům i veřejnosti vysvětlena specifika pěstounské péče a pěstounské péče na přechodnou dobu (Macela, 2013).

PPPD podle Pazlarové (2016) musí splňovat následující parametry:

- trvá nejdéle rok,
- dítě je svěřeno do PPPD na základě rozhodnutí soudu,
- pěstouni jsou ve zvláštní evidenci pěstounů na přechodnou dobu,
- u tohoto způsobu péče před přijetím dítěte neprobíhá proces zprostředkování náhradní rodinné péče (dále NRP),
- po celou dobu pobírají odměnu, i když nepečují o dítě, a jsou v pohotovosti,
- doba přípravy pěstounů je 72 hodin.

Příprava je zaměřena na spolupráci s rodinou dítěte, dále na zvládnutí procesu předávání do další péče a vypracování zpráv týkající se monitorování a vyhodnocování jeho vývoje (Pazlarová, 2016). Na závěr všichni žadatelé absolvují závěrečný pohovor, kde je shrnut celý průběh přípravy (Nožířová, 2012).

1.3.2 Pohledy na PPPD

V rámci světa, zejména současného milénia, dochází ke změně z hlediska náhradní péče o dítě. Mění se přístup k dítěti, kdy se opouští kolektivistický model v institucích, a naopak se dává přednost rodinnému prostředí s menším počtem dětí. O tom, jakým způsobem vypadá náhradní rodinná péče v každé zemi, hraje velkou roli vyspělost sociálního státu, fungující resortismus atd. Proto nelze jistě identifikovat jasný model, který by se mohl univerzálně použít ve všech státech. V České republice v roce 2006 se přechodná pěstounská

péče začala dělit na dlouhodobou a přechodnou. Zejména druhý případ by se dal do jisté míry označit jako speciální oproti světu (Bubleová a Kovář, 2002).

V Austrálii se v rámci náhradní rodinné péče využívá osvojení, ústavní a péče dítěte u příbuzných, nebo profesionální pěstounská péče. Doba, na kterou jsou děti svěřeny do tohoto druhu péče, není jednotná. Fungují v rámci řešení krizových situací i na delší dobu (tj. více než rok).

Oproti tomu má Belgie několik forem pěstounské péče, která je členěná dle věku dítěte či znevýhodnění. Opět se zde uplatňuje jak model dlouhodobý, tak i krátkodobý v krizových situacích - kdy se hledá jiné, vhodnější řešení pro dítě. Stejně jako v ČR i zde platí, že pěstounská péče trvá do 18 let věku dítěte s možností prodloužení do 20 let. To, jestli jedinec po uplynutí této doby i nadále zůstane v pěstounské rodině, je pouze na něm (Bubleová a Kovář, 2002).

V Dánsku je profesionální pěstounská péče hojně využívána a podporovaná. Řadí se do tzv. skandinávského modelu. Délka pobytu dítěte v této formě péče je rozdílná, nicméně průměrně se hovoří o 3-4 letech. Zároveň je specifická i tím, že jde o úmluvu mezi biologickými rodiči a úřady, kteří svěří dítě do péče profesionálním pěstounům, mezitím než rodiče dokáží opět vybudovat pro dítě stabilní prostředí k jeho vývoji (Bubleová a Kovář, 2002). Uplatňuje se zde koncept síťové péče, kdy v případě řešení problému dítěte je využíváno širšího příbuzenstva, souseda či učitele za předpokladu, že existuje emoční vztah mezi dítětem a budoucí pěstounskou rodinou. Díky reformě v roce 2011 vznikl model komunální/místní pěstounské péče, určené zejména pro jedince se speciálními potřebami, a klade vyšší nároky na personál, který s dítětem je v kontaktu. Potenciální výběr adeptů pěstounství probíhá v jejich domácím prostředí, kde se bere v potaz názor všech členů rodiny. Rovněž všichni musí absolvovat školení týkající se péče o dítě. Pěstounská rodina neslouží jako náhrada původní, ale jako její doplněk (Novák et al., 2013).

Ve Velké Británii z hlediska délky mají tři typy pěstounské péče, a to krátkodobou, střednědobou a dlouhodobou. Krátkodobá pěstounská péče funguje jako respitní, uklidňující krizovou situaci a jako včasný zásah proti ohrožení zdraví a bezpečí. Střednědobá představuje most, na kterém se čeká, než druhá strana vytvoří podmínky pro dlouhodobé umístění dítěte. Poslední, dlouhodobá je využívána dětmi, kterým je obtížné najít adoptivní rodiče, a je malá šance pro návrat do biologické rodiny. Klade si za cíl redukovat přesuny dítěte a naopak mu vytvořit prostředí, kde může navázat hlubší vztahy. Další model, který

není pro ostatní země obvyklý, je privátní pěstounská péče – kdy se smluvně domluví rodiče a pěstouni, že budou o dítě pečovat déle než jeden měsíc. Vše je pod kontrolou úřadů.

Asi nejbližší pohled na pěstounskou péči lze pozorovat u našich sousedů – Slováků. V 90. letech, jako jeden z mnoha kroků transformace, bylo i prosazení profesionálního rodičovství, a tím eliminace dětských domovů na diagnostická a supervizní centra, která slouží též jako poradní a zastřešující orgán pro profesionální rodiče. Zázemí se liší od oblasti, kam daní rodiče spadají (Novák et al., 2013). Ve studii Filadelfiové (2008) se ukázalo, že 54 % dotázaných profesionálních rodičů mělo dítě v péči déle než rok, z toho 9 % uvádělo, že dítě mělo více jak 7 let.

1.3.3 Dítě v pěstounské péči na přechodnou dobu

Přechodná pěstounská péče je určena pro všechny věkové kategorie. Na základě výzkumu v knize *Jak dál s pěstounskou péči na přechodnou dobu* (Konečná a Sudová, 2011) odborníci ani pěstouni nemají jasno, pro jakou věkovou kategorii je tato péče nejvhodnější. Odborná veřejnost vidí vhodnost péče pro kojence, pěstouni se s tímto úplně neztotožňují. „*Miminečka po narození, prvně na přechodnou dobu a pak do rodin, to mi úplně nesedí. To je strašně náročné pro ty pěstouny, ke komu přilnete nejvíc, k těm miminům*” (Konečná a Sudová, 2011, str. 41). Z pohledu pěstounů se tyto názory vztahují na všechny kategorie.

Důležitým faktorem pro umístění dítěte je krizová situace v rodině. Dalšími důvody mohou být nevhodné podmínky pro bydlení, zanedbávání dítěte, problém s občanstvím, výkon trestu nebo třeba špatný zdravotní stav (Škoviera, 2007).

Jednou z možností, proč je dítě svěřeno do PPPD a tedy na nějaký čas odebráno biologickým rodičům je zanedbanost, což lze považovat za následek vnějších nepříznivých výchovných vlivů. Může se v různé míře projevat v chování dítěte, přímo ale nenarušuje jeho duševní zdraví. O zanedbanosti se hovoří, když je v prostředí dítěte nedostatečná hygiena, nepřítomné jsou rovněž vzory pro vyspělé chování, a není zajištěn dostatečný výchovný dohled (Pazlarová, 2016).

Všechny děti si zaslouží milující rodinu, která jim dá lásku, výchovu a ochranu. Pro některé děti, které nejsou ve své rodině v bezpečí, jim právě záchranu poskytuje PPPD. Děti

v pěstounské péči se někdy nemohou spoléhat na to, že jejich domov bude vždy jejich domovem, že budou znát svoje sourozence a budou je mít nablízku. Nemohou se spoléhat na věci, které jsou u biologických dětí často samozřejmostí. Některé někdy těžko pochopí, proč byly odňaty svým rodičům, a obviňují se samy. Pro mnohé je neznámou, zda se vrátí do biologické rodiny, nebo se staly součástí té nové (Frenzel, 2001).

Mnohé děti byly vystavovány zátěži už v prenatálním období v důsledku užívání návykových látek matkou a jejím rizikovým životním stylem, a proto jsou obvykle sociálně a emocionálně narušené. Před předáním do PPPD mají za sebou často náročnou životní cestu, prožitou v konfliktním domácím prostředí. Děti pobývající dlouhodobě v dysfunkčních rodinách, v ústavních zařízeních, mají často své specifické potřeby a projevy, se kterými by pěstouni měli počítat (Škoviera, 2007).

Odchod dítěte z PPPD bývá traumatizovanou událostí pro pečovatele i dítě. Dítě může mít snížené sebevědomí, komplikace v navazování dalších vztahů a prožívat zklamání. Vždy závisí na vzájemném vytvořeném vztahu a také na délce pobytu v dané přechodné rodině (Šmajdová Búšová a Kučera, 2015). Toto všechno může přinášet i rizika pro děti, které už v rodině žijí. Může to u nich vyvolat pocit úzkosti, že třeba budou muset taky rodinu opustit, ale mohou mít i obavy z toho, jak se u nich bude cítit dítě, které tam bude jen přechodně (Konečná et al., 2016).

1.3.3.1 Výběr vhodné pěstounské rodiny na přechodnou dobu

OSPOD má k dispozici evidenci osob vykonávající PPPD od místně příslušného Krajského úřadu (dále KÚ). Pokud se sociální pracovník obecního úřadu obce s rozšířenou působností dozví o dítěti, které potřebuje pomoc ve smyslu pěstounství, osloví organizace osobu v evidenci, s níž má uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče. Přijetí dítěte pěstounem projedná příslušný KÚ, případně daná organizace. Při umístění do rodiny by se mělo hledět na specializaci pečující osoby. Velký důraz je kladen na jeho odbornou přípravu a další vzdělávání. Očekává se, že bude spolupracovat s rodiči dítěte nebo s osvojitelskou či pěstounskou rodinou. Pěstoun může z důvodu špatného zdravotního stavu odmítnout dítě, stejně jako v případě, že uplynula velmi krátká doba od předání dítěte a není dostatečně vyrovnán s jeho ztrátou. Někdy se může zdát, že pěstouni požadují dlouhé pauzy mezi předáním a přijetím nového dítěte, z praxe je spíše patrné, že pěstouni bývají často dlouhou dobu nevyužití (Macela, 2013).

Pazlarová (2016) uvádí, že příprava je jedním z pilířů připravenosti profesionálních pěstounů. Podle erudovaných odborníků i veřejnosti by měl pěstoun být svým způsobem odborníkem v dané oblasti. Pokud tomu tak není, hrozí některá rizika, hlavně rizika zneužití institutu (Konečná a Sudová, 2011). Podle Gabriela a Nováka (2008) musí mít profesionální pěstoun bohatou výchovnou zkušenost buď vlastní, náhradní, nebo v profesi učitele, či vychovatele, protože dle Zezulové (2012) jsou na něj kladeny vysoké nároky v souvislosti s péčí o tyto děti.

Jednou z nejdůležitějších schopností pěstouna je navázání a udržení vazby k dítěti, z toho vychází jakým je pro něj vzorem. Dalším faktorem je rodinná situace a její funkčnost z hlediska vztahů a blízkosti, životní zabezpečení – zajištění stabilního místa pro soužití s pravidelným příjmem. Pěstoun musí mít podporu v nejbližší rodině, přátelích, kteří jsou mu k dispozici, případně podporu spolupracujících institucích, zajišťujících chod náhradní rodinné péče (Ptáček in Pazlarová, 2016). Jen tak mohou osoby vykonávající přechodnou pěstounskou péči vytvářet prostředí pro děti, kde se mohou vyrovnat s traumaty z minulosti.

Podle Hláskové (2019) musí pěstoun vědět, že do péče dostane dítě, na které bude stačit, a že všichni budou nápomocni při hledání stabilního prostředí pro dítě a hlavně, že ho nikdo nebude tlačit ke změně formy pěstounství. Z výsledku výzkumu Matějčka, Bubleové a Kováře (1996) se ukázalo, že faktory, které mohou vést k neúspěšnosti pěstounské péče (jak přechodné, tak i dlouhodobé), mohou být nerealistická očekávání od dítěte, nepřipravenost, nevhodné výchovné postoje, agresivita, nepřijetí dítěte, nízká tolerance, vysoký věk, a tím přecenění sil nebo zdravotní a jiné psychické příčiny.

Ze zkušenosti je potvrzeno, že s většími dětmi s problémovým chováním se lépe vypořádají rodiny početnější s vlastními zkušenostmi a soudržnými vazbami. Je však známo, že starším samoživitelkám problémové starší dítě svěřit nelze (Pazlarová, 2016).

Pokud je potřeba svěřit dítě na přechodnou dobu do péče pěstounů, kteří spadají do evidence jiného krajského úřadu, posuzuje se, zda vzdálenost místa bydliště dítěte není v rozporu s jeho zájmy. Pokud je dítě aktuálně ohroženo, není možné ho odmítnout jiným krajským úřadem. (Macela, 2013).

Pěstounem na přechodnou dobu se někdy chtějí stát lidé s nižším sociálním statutem a touto formou si chtějí přivydělat. Toto negativní hledisko je dle Vyskočila (2014) eliminováno, protože lidé pro PPPD jsou vybíráni na základě mnoha aspektů.

Tento problém ve svém výzkumu zjistila Bubleová (2014), kdy motivací pro přijetí dítěte u mnoha zájemců byla stránka finanční.

1.3.3.2 Povinnosti pěstouna po uzavření dohody

Každý pěstoun na přechodnou dobu je povinen do 30 dnů od zařazení do evidence uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče s příslušným KÚ, s úřadem obce s rozšířenou působností nebo právně pověřenou osobou, čímž může být nezisková doprovázející organizace (Macela, 2015).

Po uzavření dohody má každý pěstoun svého klíčového pracovníka, se kterým spolupracuje (Řezáč, 2016). Dle Pazlarové (2016) je klíčový pracovník největší oporou pěstouna, protože mu radí, konzultuje s ním vývoj dítěte, výchovné postupy, sdílí veškeré problémy, posiluje jeho kompetence, vytváří prostor pro reflexi, nabízí podporu a pravidelný kontakt. Zjišťuje názor dítěte a podílí se na jeho zapojení do rozhodování v záležitostech, které se ho týkají, zvláště ve vztahu ke své rodině (Semerádová et al., 2013).

Klíčový pracovník koordinuje průběh přechodu dítěte do biologické nebo náhradní rodiny (Macela, 2013). Při jeho předávání je důležitá pro pěstouny i doprovázející organizace, která je dokáže vnímavě vyslechnout při ztrátě a tím jim pomůže zvládnout náročnou situaci, aby mohli dále v PPPD pokračovat (Hebert et al., 2013; Filadelfiová, 2008).

Pěstoun je povinen při převzetí dítěte přímo z porodnice zajistit nejlépe do 48 hodin pediatra, který provede základní vyšetření, eventuálně odešle k vyšetření dalšímu, kvůli odhalení disproportionality ve vývoji dítěte (Pazlarová, 2016).

2 Osobnost pěstouna

Pěstounem by měl být takový člověk, který skýtá záruku dobrého rodiče – citlivý, vřelý a vnímavý vůči potřebám nezletilého. Dítěti musí poskytnout stabilní a láskyplné prostředí, pomáhat mu vyrovnat se s traumaty a ztrátami z minulosti a připravit ho na návrat do původní rodiny, nebo na přechod do trvalé péče náhradní rodiny (Pazlarová, 2016).

Z hlediska psychologického náhledu na osobnost neexistují jasně daná kritéria/testy, které prokazatelně určí, jaké charakteristiky jsou vhodné pro potenciálního pěstouna. Vodítkem pro zjištění indikátorů je anamnéza jedince a informace z průběhu přípravy, a to jakým způsobem dosud vedl život (Ptáček in Pazlarová, 2016).

Pěstoun na přechodnou dobu dle Pazlarové (2016) musí splňovat následující kritéria:

- dobrý zdravotní stav po psychické i fyzické stránce, přiměřený věk (28-65 let),
- bez patologie, psychické poruchy, členství v rizikových skupinách, sektách,
- osobnostně vyzrálý s životními zkušenostmi,
- intelektové schopnosti při řešení spolupráce s dalšími odborníky v oblasti sociálně-právní ochrany dětí,
- trpělivý a motivující,
- neočekávat vděk od přijatých dětí,
- připravenost předat děti dál,
- schopnost dávat lásku,
- schopnost uznat vlastní chybu, sebereflexe.

Ptáček (in Pazlarová, 2016) uvádí oproti výše zmíněným charakteristikám jejich obecnější rovinu:

- rodičovské kompetence,
- sociální integrace a fungování,
- osobnostní předpoklady.

Mezi schopnosti pěstouna patří rozpoznání a uznání emocí dítěte, pochopení prožívání vztahu k vlastní rodině. Těžké je přijmout pocit ztráty u dětí zneužívaných, týraných a zanedbaných. (Reddings, 2000; Edelstein et al., 2001). Rovněž empatie pomáhá pochopit a odhalit důvody chování dětí, jejich pocity. Vcítění se do daného problému napomáhá vztahu s biologickým rodičem, který je často chybující (Geiger et al., 2016). Podle

studie Blythe et al. (2012) je důležité pochopit svoji roli. U dlouhodobé péče jsou pěstouni bráni jako rodiče, u přechodné formy se označují jako pečovatelé, aby se lépe dokázali vyrovnat s odchodem dítěte do následné péče. Z výzkumu Šmajdové Búšové a Kučery (2015) při hodnocení role rodiče a profesionála vyplynulo, že je pro pěstouna důležité, aby péče byla co nejkratší, a on tak viděl cíl své práce a dokázal se vyrovnat s odchodem dítěte. Zdůrazňují, že zpravidla nejtěžší je první odchod, u dalších dětí už to není tak náročné. Rovnováhu rolí může narušit velký profesionalismus, kdy se nepodařilo navázat vztah s dítětem, nebo přílišná angažovanost, kdy pěstoun se může vinit z toho, že svůj úkol nezvládl.

Od pěstouna se v tomto případě očekává důvěrný léčivý vztah, empatie, ochota vcítit se do problému, intenzivní kontakt s dítětem, dostatek společného času a bezpodmínečná láska (Hudeková a Pukancová, 2013). Důležité je rodinné zázemí už od narození, kde se rozvoj ve všech oblastech u dítěte podpoří individuální péčí, interakcí s dospělými a emocionální podporou.

V případě nejisté prognózy vývoje dítěte mohou být přechodní pěstouni frustrováni a unaveni. Velice obezřetně a s určitým odstupem musí umět dávat najevo dítěti citovou náklonnost (Gabriel a Novák, 2008).

2.1 Motivace k pěstounství

Motivace k PPPD je často hodně rozdílná, proto posuzování žadatelů pro tuto práci vyžaduje velkou pozornost a zkušenost pracovníků, kteří mají výběr na starosti.

Škoviera (2007) uvádí ve své knize výčet motivů, které můžeme rozdělit na zveřejněné, neveřejné a skryté.

Zveřejněné motivy:

- altruistický - ochota snaha pomoci dětem, které to potřebují,
- emocionální - snaha o plnohodnotný a láskyplný život dětí,
- profesionální - přesvědčení, že rozumí potřebám dětí,
- nenaplněné rodičovství - z důvodu nenaplněného biologického rodičovství, touha prožít rodičovství alespoň psychologicky,
- smysl života - pěstounství jako poslání, vyplnění prázdného hnízda,

- rodinný - doplnění sourozence k jedináčkovi,
- záchranář - syndrom spasitele,
- ekonomické zabezpečení - snaha o smysluplné rozdělení materiálního přebytku.

Neveřejné motivy:

- pragmatismus - možnost smysluplně stráveného času v daném prostředí, které nenabízí jiné možnosti,
- ekonomické - zajištění stabilního příjmu,
- společenský status - péče o dítě je brána jako uznávaná morální hodnota,
- rodinná povinnost - tlak na přijetí dítěte je pocitem rodinné sounáležitosti - týká se především příbuzenských pěstounů,
- publicita - sebe prezentace.

Motivy skryté:

- „vykoupení své viny” - odčinění za nezvládnutí výchovy vlastního dítěte, od dítěte očekává podvědomě vděčnost,
- „něco si dokazují” - aspirace neúspěšného rodičovství se přesouvá na dítě přijaté do péče,
- řešení partnerské krize - přijaté dítě má zlepšit narušený partnerský vztah,
- psychopat,
- psychopatologické motivy - pedofilie.

2.2 Výběr přechodných pěstounů z psychologického hlediska

Přechodný pěstoun musí splňovat v rámci schválení a následného zařazení do evidence určité skutečnosti, které se musí prověřit. K tomu psychologové využívají testové i klinické metody. V rámci hodnocení jsou vedeni metodikou. Pro hodnocení pracují s osobnostními (SPARO, MMPI -2), projektivními (Test ruky, Zulliger, společná kresba) testy, dotazníky a škálami zaměřené na výchovné styly a citové vazby (PARI, ŠRP, AAI, PBI).

Z klinických metod se využívá rozhovor, pozorování a dokumentace, v jejichž rámci se zaměřují na motivaci k podání žádosti, vztahy v rodině a k blízkému okolí. Dále zkoumají

prostředí, ve kterém žadatelé žijí – sociální, ekonomické, kulturní, náboženské, etické ad., které by mohlo ovlivnit zařazení do evidence. Bere se v potaz též stabilita partnerského vztahu a celkově se zhodnotí příprava žadatelů pro přijetí dítěte do péče (Rychlík et al., 2018).

Pokud jsou v rodině přítomné i nezletilé děti, využívají se i pro ně projektivní testy (kresba rodiny, kresba začarované rodiny, nedokončené věty, nedokončené příběhy zaměřené na attachment), ADOR - Matějček, CAI - children attachment interview. Na jejich základě se zkoumá, zda je dítě schopné přijmout další dítě do rodiny (Rychlík et al., 2018).

Výše zmíněné ukázky metod aplikují v Psychologickém centru kraje Vysočina, kde mají na starosti schvalování přechodných pěstounů.

V rámci psychologického šetření existují i rizikové faktory, které se berou na zřetel. Jedním z nich je věk žadatelů, který je *„vyšší než 50 let a rozdíl mezi žadatelkou a dítětem menší než 20 let a větší než 40 let.“* (Pazlarová, 2016 s. 35). Dalším je zdravotní stav, kdy se jedinec léčí s onemocněním, které má nepříznivou prognózu, některé psychiatrické diagnózy, závislosti atd. Přihlíží se též k partnerským vztahům žadatelů, kdy dosud neměli žádný dlouhodobý vztah, nebo naopak jsou již v několikátém manželském svazku.

3 Psychologické aspekty u dětí v PPPD

Děti, které přicházejí do PPPD, mohou mít pocit opuštěnosti, oslabené poznávací schopnosti, neurologické změny, strach, záblesky vzpomínek z minulosti, úzkosti, deprese, stud a posttraumatický stres. U zanedbávaného a zneužívaného dítěte se projevují potíže s utvářením vazby, odpor k dotýkání nebo k pevné stravě, problematické chování a nezvládnutí denního režimu. Děti v PPPD, často hned po narození vlivem emocionálního rozpoložení matky, která během těhotenství užívala drogy, alkohol, mohou mít nevyvážený neurochemický systém, často i trvalé následky (Purvis, Cross a Sunshine (2013).

„Novorozenec odloučený od matky prožívá naprosté opuštění... Nemá ještě vybudované žádné ochranné faktory vůči traumatu, a proto může tato traumatická zkušenost poznamenat jeho budoucí vnímání světa.“ (Archerová, 2001, s. 41-42).

Prognóza je v mnoha případech ovšem nejistá, protože zdravotní komplikace nemusí být hned potvrzené na základě vyšetření. To vyžaduje extrémně náročnou péči ze strany přechodných pěstounů (Sobotková, 2015). Pokud má dítě od narození pečující a ochranný vztah s dospělým jedincem, je předpoklad že mu bude důvěřovat a jeho psychický a sociální vývoj bude v pořádku. Citová vazba (attachment) se rozvíjí již od půl roku po narození (Ptáček, Kuželová a Čeledová, 2011). *„Pokud se dítě začne zajímat o nějakou lidskou postavu a připoutávat se k ní, tedy zejména připoutávat se k matce, je to důsledek toho, že matka naplňuje jeho fyziologické potřeby a že se dítě postupně naučí, že matka je zdrojem jeho uspokojení.“* (Bowlby, 2010, str. 160-161). Z toho důvodu má v nejmladším věku PPPD největší význam při řešení životní situace ohrožených dětí (Collis, 2008; Bowlby, 2010).

Dle Purvise, Crose a Sunshine (2013) dochází u dítěte ke stimulaci mozku, když ho milující osoba pochová a mluví na něj. Prostřednictvím úsměvu mezi pečující osobou a dítětem se v mozku tvoří neurologické dráhy, které jsou nutné pro zdravé sociální vztahy a učení. Pokud toto chybí, dochází k narušování mozkového systému.

Langmajer a Matějček (1974) uvádějí, že pokud u dítěte dlouhodobě dochází k nenaplňování jeho potřeb, nebude v budoucnu schopno přizpůsobit se situacím, které jsou pro danou společnost běžné a žádoucí. V opačném případě, kdy má dítě potřeby nasyceny, dochází k rovnováze, a nic nebrání dalšímu vývoji.

Proč zde hovoříme o nutnosti potřeb, je i fakt z předešlé podkapitoly – dítě potřebuje mít kontakt se svým sociálním zázemím, tedy prostředím, odkud pochází jeho blízké osoby. V případě nenaplnění strádá.

Matějček (1999) uvádí pět základní psychických potřeb, které by měl pěstoun na přechodnou dobu u dítěte podporovat:

- potřeba přiměřené stimulace,
- potřeba smysluplného světa,
- potřeba životní jistoty,
- potřeba pozitivní identity,
- potřeba otevřené budoucnosti.

4 Předávání dítěte do dalších forem péče

Od začátku je jisté, že přechodné pěstounství je jenom dočasné řešení pro dítě, z čehož je zřejmé, že po uplynutí doby se bude přesouvat dále. Jde o náročnou situaci nejen pro něj, ale pro každého zainteresovaného do jeho péče. Dítě se vrací zpět k rodičům (zákonným zástupcům), může jít do ústavu, pěstounské péče nebo do adopce. Je známo, že nejnáročnějším obdobím PPPD je předávání dítěte a každé přemístění způsobuje jeho nestabilitu (Cross et al., 2013).

Celý proces předávání je závislý na potřebách dítěte a přebírající rodiny. Vše je ovlivněno zkušenostmi, schopnostmi a komunikačními dovednostmi pěstounů. Proces musí být důkladně naplánován, aby děti přechod do nové rodiny zvládly velmi dobře, v klidu a rychle vytvořily pevnou vazbu s novými rodiči (Pazlarová, 2016). Je třeba, aby byla spolupráce všech zainteresovaných osob. V oblasti neurovědy je dokázáno, že právě stres pečující osoby v tomto období může v rámci tzv. emoční rezonance zhoršit kvalitu života dítěte (Hlásková et al., 2019). Pěstounovy obavy z budoucnosti mají prokazatelně vliv na potenciální emoční úzkostnost, což se může projevit chronickou únavou, spánkovou deprivací nebo distresem, o čemž hovoří Miller et al. (2019). Je to dáno zvýšenou mírou náročné péče na úkor samotného pěstouna (např. odkládání návštěvy lékaře apod.).

Aktivní a podpůrná role pěstounů je v celém procesu předávání nezastupitelná. Pěstouni jsou zpočátku důležitým průvodcem budoucích rodičů. Ukazují jim, na co je dítě zvyklé, jak na něj mají reagovat, pečovat o něj apod. Pěstouni postupně přechází do pozadí, dítě doprovází jen do té doby, než se cítí s budoucími rodiči bezpečně. Jsou tedy zcela zásadním a nepostradatelným členem týmu. Jejich postoj k žadatelům je rozhodující pro to, jakým způsobem a v jakém čase se dítě na žadatele naváže (Bouša et al., 2019).

4.1 Činnost OSPODu a dalších institucí při předávání dítěte do PPPD

Samotné svěření dítěte do přechodné pěstounské péče vykoná soud na základě návrhu orgánu sociálně právní ochrany dětí (dále OSPOD). Na to se váže i podmínka, že

soud každé tři měsíce kontroluje, zda důvody pro přechodné pěstounství stále přetrvávají, či došlo ke změně. Jako informační materiál mu slouží zpráva z OSPODu.

Horní hranice přechodného pěstounství je stanovena na jeden rok, v případě sourozenců dítěte, kteří byli do péče svěřeni, může být doba delší, nejdéle jeden rok od přijetí posledního dítěte (Bubleová, 2014).

Je dobré do pěstounské péče na přechodnou dobu zapojit také biologickou rodinu. Výjimkou je situace, kdy je dítě do této péče svěřeno soudem po narození do doby, než uplyne doba šesti týdnů, kdy může rodič dát souhlas k osvojení, nebo do doby, kdy bude pravomocné rozhodnutí soudu o splnění podmínek nezájmu biologického rodiče o dítě (Macela, 2015).

Přechodní pěstouni musí být připraveni kdykoliv přijmout dítě v krizové situaci po rozhodnutí soudu. Mohou ho také odmítnout například z důvodu potřeby zpracovat předchozí odchod dítěte, nebo ze zdravotních důvodů. Bezdůvodné odmítnutí může být důvodem vypovězení smlouvy o výkonu PPPD a může být důvodem vyřazení z evidence osob (Macela, 2013).

Pazlarová (2016) uvádí, že pokud je podán návrh na pěstounskou péči na přechodnou dobu, nebo pokud bylo zahájeno soudní řízení kvůli odebrání dítěte jeho vlastním rodičům, je nutné podle novelizovaného znění § 21 odst. 1 zákona o OSPOD (134/2016 Sb. v platném znění) založit spisovou dokumentaci dítěte pro zprostředkování náhradní rodinné péče.

Na správném vývoji dítěte v PPPD se podílejí místně příslušná sociální pracovníce dítěte, sociální pracovníce pěstouna na přechodnou dobu a klíčový doprovázející pracovník. OSPOD vypracovává individuální plán péče a zodpovídá za multidisciplinární zhodnocení stavu dítěte (Macela, 2013).

4.2 Předávání do biologické rodiny

Podle Riegra (2009) je návrat dítěte do biologické rodiny po určitém období odloučení a záleží na tom, jak dlouho trvalo a proč k tomu došlo. Je třeba vyřešit rodinnou situaci týmem odborníků. Návrat dítěte do rodiny je tím rychlejší, čím je dříve rodina zařazena do sanačních služeb.

4.2.1 Kontakt s biologickou rodinou

Jak již bylo zmíněno dříve, dítě v pěstounské péči má stále nárok na setkávání se s biologickými rodiči, kteří dítě žádným způsobem neohrožují, což je obsaženo v Úmluvě o právech dítěte (104/1991; část 1. článek 9, odstavec 3. sb. v platném znění). Výjimkou může být situace, kdy kontakty s biologickou rodinou nejsou v nejlepším zájmu dítěte. Pěstounům je uložena povinnost podporovat a rozvíjet styky s rodiči a dalšími osobami (89/2012 Sb. v platném znění – Občanský zákoník). Pazlarová (2016) uvádí, že jedním z pilířů přechodné pěstounské péče je právě kontakt s biologickou rodinou, kam se dítě v řadě případů vrací.

Pohled biologického rodiče na umístění dítěte do náhradní rodiny je značně rozličný oproti svěřeni dítěte do ústavní péče. Je to z toho důvodu, že v biologických rodičích se navzájem překrývají dvě vrstvy, kde jednou chtějí pro dítě to nejlepší, když oni mu to nemohou dopřát – tedy rozumí, že náhradní rodinné prostředí je dobrá alternativa. Na druhé straně se bojí, že své dítě ztratí, neboť ono samo to bude brát jako zradu, že vlastní rodič se o něj nedokázal postarat. Je brán zejména jako emocionální konkurent, který může s jeho vlastním dítětem navázat blízký vztah (Škoviera, 2007).

Z pohledu pěstounů je zde obava ze styku s biologickými rodiči, neboť v mnoha případech se u nich projevuje závadové, někdy až patologické chování. Může být spojené s požíváním alkoholu, návykových látek, případně jsou přítomné jiné závislosti (hrací automaty atd.). To na sebe váže i špatné bytové podmínky, nezaměstnanost a kriminalitu. Díky těmto skutečnostem pěstoun špatně vnímá návštěvy například opilého rodiče. Kromě této stigmatické minulosti rodičů jsou dalším problémem jejich sliby. Ty dítěti během svých návštěv vylíčí budoucnost za „použití růžových brýlí“, ale dál s tím nic nedělají. Nemají v jejich silách, ani chuť, v jejich dosavadním životě něco změnit. I tyto návštěvy ovšem narušují chod domácnosti v pěstounské rodině. V případě starších dětí, které zažily část svého života v těchto podmínkách, může být dospívání obtížnější. Hůře navazují vztah s pěstounskou rodinou a nezřídka se objevují i školní obtíže (prospěch, docházka). (Novotná in Rychlík et al., 2018).

Podle Pazlarové (2016) součástí dohody jsou i podmínky kontaktu dítěte s rodinou, kde je přesně určeno, kdo, kdy v jaké formě a jak často bude s dítětem ve spojení.

4.3 Zprostředkování NRP

Krajský úřad vede evidenci dětí vhodných do NRP, stejně jako evidenci žadatelů, kteří se chtějí stát pěstouny nebo osvojiteli (Bubelová, 2014; Vystrčil, 2014). O výběru žadatelů rozhoduje poradní sbor složený z odborníků v oblasti pediatrie, psychologie, pedagogiky, zástupců sociálních, zdravotnických a školských institucí a zaměstnanců KÚ, který zřizuje krajský úřad a má pět členů.

K rozhodování jsou občas zvány sociální pracovníce dětí a mají právo veta, někdy nejsou zvány vůbec. Zasedání by se měla účastnit klíčová pracovníce doprovázející organizace, někdy podává pouze zprávu. Ve výjimečných případech se účastní i pěstoun na přechodnou dobu, někdy podává pouze zprávu s informacemi o dítěti. Ze strany neziskové organizace je někdy možné vidět nespokojenost dané kombinace náhradních rodičů a dítěte. Problémem může být, že členové poradního sboru znají dítě pouze ze spisové dokumentace a nejsou často dobře připraveni (Paleček, 2015). Pokud jsou žadatelé vybráni, kraj je seznámí prostřednictvím psychologa nebo sociálního pracovníka s dokumentací dítěte, jeho situací a dalším postupem. Poté jim je nabídnut další termín, kde se seznámí s pěstouny a často i s dítětem (Gabriel a Novák, 2008).

4.3.1 Seznamování náhradních rodičů s dítětem

Před samotným setkáním náhradních rodičů s přechodnými pěstouny (Browning, 2015) se doporučuje schůzka všech odborníků, na které se stanoví postup přechodu vždy s ohledem na dítě. Od pěstounů se očekává, že vytvoří pro dítě vhodné emoční prostředí a dají mu potřebné informace s ohledem na jeho věk.

Setkání může probíhat na neutrální půdě doprovázející organizace, v domácnosti pěstounů, či přebírající rodiny. Setkání by měl vést klíčový pracovník z doprovázející organizace a mělo by být bezpečné pro všechny zúčastněné (Hlásková, 2015). Na setkání je vhodné vytvořit plán, v němž je třeba zvažovat aktuální potřeby dítěte vzhledem k jeho věku, praktické skutečnosti předávání s vyjasněním rolí a zohlednit i časové hledisko rozhodování soudu, které může celý proces prodloužit (Browning, 2015).

Proces předávání dětí s účinností nového občanského zákoníku se zkomplikoval. „V praxi se stává, že biologická matka se může rozhodnutí vzdát se vlastního dítěte rozmyslet a nakonec se o dítě rozhodne starat. Jindy však může být zvýšený zájem biologického rodiče o dítě jen strategií, jak znemožnit dítěti odchod do náhradní rodiny ... Je těžké určit, do jaké míry má biologický rodič právo do tohoto procesu zasahovat, protože to mnohdy poškozuje samotné dítě” (Novák, 2013, s. 137).

Zezulová (2012) uvádí, že při seznámení pěstouna s náhradní rodinou dochází k seznámení s dítětem, které může být hned první den, nebo postupně v dalších fázích setkávání. Mnozí rodiče jsou po prvním kontaktu z dítěte nadšeni, někteří potřebují svůj dojem ještě zpracovat. Počáteční nadšení souvisí s nadějí krásného společného života, případné problémy si rodiče v této fázi nepřipouští. Potencionální náhradní rodiče po seznámení s dítětem mohou podat žádost o svěřeni dítěte do péče do 30 dnů ode dne, kdy jim bylo doručeno krajským úřadem oznámení, že byli pro dané dítě vybráni jako vhodní pěstouni či osvojitelé (Bubleová, 2014).

4.3.2 Navazování vztahu s dítětem a přebírání péče

Toto období je nejcitlivější pro všechny zainteresované osoby. Dítě musí vědět, kdo je řídicí osobou v dané chvíli adaptačního procesu. Za dítě až do předání rozhodují přechodní pěstouni (Pazlarová, 2016).

Browning (2015) vztah mezi přechodnými pěstouny a náhradními rodiči přirovnává k mostu, který je mezi oběma rodinami. Přejchod po něm je fyzický proces, což představuje trávení čím dál více času s novou rodinou. Z hlediska emocionálního se dítě citově více váže k novým rodičům. Tento proces prochází čtyřmi fázemi:

- načtení způsobu péče - je důležité vyčkat, až bude dítě připraveno ke komunikaci.

„Přebírající rodina, aby byla úspěšná v procesu překlápění vazby, by měla s dítětem zacházet tak, jak je zvyklé. Její členové se proto musí nejdříve chovat jako návštěva a pozorovat, jak se dítě chová u pěstounů, jaké jsou jeho zvyky a potřeby. U některých rodin trvá načítání péče po dobu několika návštěv.” (Hlásková, 2015, s. 28).

- přebírání péče – je to postupný proces, kdy jde o vyvazování z jednoho vztahu do druhého. Dítě si začíná zvykat na péči někoho nového, samozřejmě ještě pod dohledem pěstounů.

Aby dítě získalo důvěru nových osob, dělají všechno příjemné, nepříjemné věci dělají pěstouni (Hlásková, 2015). Starší děti je důležité informovat o aktuálním stavu a mluvit s nimi otevřeně. Musí vědět, že načasování odchodu z rodiny je v kompetenci soudu, nikoliv pěstouna (Pazlarová, 2016).

- navazování vztahu – setkání dítěte s novými rodiči by se mělo odehrávat na místě, kde se všichni zúčastnění budou cítit bezpečně. Mohou využít prostoru doprovázející organizace, hřiště, domov pěstounů či nových rodičů. Ve většině případů noví rodiče jezdí do prostředí dítěte, které je mu příjemné. Při dalších kontaktech dochází ke změně a dítě může začít navštěvovat jejich domácnost (Hlásková, 2015).

Načasování předávání z praxe není jednoduché vzhledem k formální správnosti procesu. Změny přinesla metodika MPSV (Hofschneiderová, 2018), která zohledňuje vytváření a posilování citové vazby dítěte k náhradním rodičům. Vše je podmíněno vykonatelným soudním rozhodnutím. Seznámení dítěte s novými rodiči se nemusí odehrávat ve formě jedné návštěvy do vykonatelného rozhodnutí soudu, ale náhradní vytipované rodiče dítě poznává, ale citově závislé by stále mělo být na přechodných pěstounech (Hofschneiderová, 2018).

Problematické je svěřování dítěte do péče na základě předběžného opatření, které řeší jen závažné a akutní situace a které do jisté míry předurčuje řádné rozhodnutí. Pokud pak bude rozhodnuto jinak, dítě musí změnit výchovné prostředí. Dítě v PPPD nespadá do této situace (Hofschneiderová, 2018). *„Proces předávání do péče jiné osoby by měl být vždy pozvolný a ohleduplný k potřebám a prožívání dítěte, tak aby dítě mohlo bezpečně „překlopit“ svou vazbu k novému pečovateli“* (Hofschneiderová, 2018 s. 16).

Další otázkou je právní odpovědnost za dítě v době, kdy přebírající rodina bude chtít strávit s dítětem volný čas samostatně bez pěstounů. Rozhodnutí této činnosti je na OSPODu, protože pěstouni za dítě stále ručí. Z toho důvodu by se měla sepsat dohoda o převzetí dítěte (Hlásková, 2015).

K snazšímu překlopení citové vazby dochází, pokud dítě tráví noc v nové rodině, přičemž přechodní pěstouni by si měli zajistit ubytování v blízkosti nové rodiny k jednodušší

dostupnosti v případě potřeby. To samé platí i v opačném případě pro potencionální rodiče (Hlásková, 2015).

Důležité je rozhodnutí o komunikaci mezi rodinami navzájem, je důležité určit si způsob oslovování. Obecně se doporučuje oslovovat jménem jak při tykání, tak vykání, což usnadňuje dítěti přechod do nové rodiny (Hlásková, 2015).

4.3.3 Úplné přenesení citového pouta a převzetí péče

Mělo by nastat až tehdy, kdy je známý termín vykonatelnosti rozhodnutí. V této fázi je už intenzivní kontakt dítěte s novou rodinou. Dítě musí být jisté v tom, že půjde do nové rodiny, ta zároveň na něj nesmí spěchat (Pazlarová, 2016). Hlásková (2015, s. 32) píše, *„čím netrpělivější přebírající rodina je, tím pomaleji si na ni dítě překlápí vazbu.“*

Aby se zajistila dítěti klidná adaptace na nový domov, je třeba dodržovat stejný rytmus a řád. Nedoporučují se dělat změny, pokud to není nutné (Archerová, 2001). Podle Hláskové (2015) je při konečném předávání třeba myslet na provázání všemi smysly (hračky, styl spaní, pokrmy, vůně apod.).

V závěru předávání hraje důležitou roli klíčový pracovník doprovázející organizace, který pomáhá s uzavřením dohody mezi oběma rodinami a kontroluje předání všech potřebných dokumentů (zdravotní dokumentace, rodný list, osobní věci dítěte) (Hlásková, 2015). Mezi osobní věci se řadí takové, které pořídili pěstouni dítěti v době jeho pobytu (např. kniha života, fotodokumentace, hračky atd.). Zároveň někteří pěstouni mají pro rozloučení s dítětem vlastní rituál v podobě oslavy, které se účastní již nová rodina a samotní pěstouni to berou jako možnou pomoc pro vyrovnání se s odchodem dítěte (Pazlarová, 2016).

Browning (2015) nebere den předání jako ukončení kontaktu dítěte s přechodným pěstounem. Další kontakt už v nové rodině závisí na délce vztahu a věku dítěte. Z výzkumu Boswela a Cudmorea (2014) vyplývá, že noví rodiče mohou pociťovat obavu, že návštěva pěstouna v nové rodině dítě psychicky rozhodí, což se může projevit strachem a pocitem ztráty. Tyto emoce musí být v nové rodině chápány a přijímány. Nepochopení těchto prožitků dítěte je třeba řešit s odborníky. Někdy se nová rodina rozhodne přerušit veškeré styky. Přechodní pěstouni z důvodu neinformovanosti mohou mít různé pochyby, zda

je o dítě dobře postaráno. Naopak nové zprávy od rodičů o dobrém vývoji dítěte přinášejí pozitivní emoce z úspěchů celé PPPD (Konečná a Sudová, 2011).

4.4 Předávání do ústavní péče

Nedostatek dlouhodobých pěstounů způsobuje, že některé děti po ukončení PPPD odcházejí do ústavní péče, což je proti jejímu smyslu (Paleček, 2015).

Jacksonová a McParlin uvádějí toto tvrzení, které je opravdu znepokojivé:

„Děti, které vyrůstají v péči místních orgánů, do níž jsou „svěřeny“ v rámci zákona o dětech z roku 1989, mají oproti ostatním čtyřikrát vyšší pravděpodobnost, že budou potřebovat pomoc zařízení péče o duševní zdraví, desetkrát vyšší pravděpodobnost, že budou mít speciální potřeby, které vyžadují posouzení, podporu nebo léčbu, sedmkrát vyšší pravděpodobnost, že budou zneužívat alkohol nebo drogy, padesátkrát vyšší pravděpodobnost, že se dostanou do vězení, šedesátkrát vyšší pravděpodobnost, že se z nich stanou bezdomovci a šestašedesátkrát vyšší pravděpodobnost, že jejich děti budou potřebovat veřejnou péči“ (Jacksonová, McParlin, 2006, cit. Podle Cameron a Maginn, 2009, s. 12).

Sobotková (2015) uvádí, že citově deprivovaná batolata a předškolní děti mohou být poznamenána i na základě častého střídání prostředí. U těchto dětí se předpokládá citové přilnutí k přechodným pěstounům a rovněž i riziko následného zpřetrhání těchto vztahů. Proto střídání PPPD po uplynutí doby je špatné, úplně nejhorší je poté umístění dítěte do ústavního zařízení.

U starších dětí bývají problémy s chováním různého charakteru často v důsledku jejich zanedbávání, působením nevhodných vzorů chování v původní rodině, nedostatečnou stimulací, častým střídáním prostředí. Pěstouni mají někdy problémy s porozuměním příčin chování a s jeho zvládnutím. Problémy jsou spojené s „bezohledností k jiným lidem, neschopností respektovat základní pravidla a podřídít se požadavkům autority... Snadné navození afektu vzteku ... časté je lhaní a krádeže, které jsou jedním z projevů zvýšené koncentrace na vlastní uspokojení.“ (Bubleová, 2014, s. 114), Kvůli těmto rozsáhlým problémům se pro dítě nenajde náhradní rodina a dítě směřuje do ústavní péče.

Pokud děti stráví první měsíce a roky života v ústavní péči, projevuje se u nich selhání ve škole, partnerském životě i zaměstnání. Často se u nich projevují specifické zdravotní a psychické obtíže (Ptáček, Kuželová a Čeledová, 2011).

Původní využití ústavní péče je preventivní opatření při ohrožení nebo narušení výchovy dítěte. Hlavními důvody se uvádí:

- zdravotní důvody – příčina na straně dítěte (trvalá či dlouhodobá zdravotní péče) případně ze strany rodičů (hospitalizace, pobyt v léčebně),
- sociální důvody – rozvrat v rodině, týrání, výkon trestu rodiče,
- sociálně zdravotní důvody – dítě kvůli svému postižení nemůže vyrůstat v rodině, ačkoliv není nutná ošetrovatelská péče (odložení dítěte kvůli jeho postižení) (Bruthanstová, 2005).

Z hlediska směřování je ústavní péče rozdělena do několika rezortů: zdravotnictví, školství a sociálních věcí. Děti do věku tří let jsou umístěny do dětského domova pro děti do tří let a dětského centra. (V současné době poslanci projednávají zákaz umístování dětí do těchto zařízení.) Další alternativou je dětský domov, kam mohou být svěřeny děti do osmnácti let na základě zanedbávání ve své rodině bez větších patologických jevů. Dětský domov se školou je určen pro jedince s ústavní nebo ochrannou výchovou od šesti let do plnoletosti, ve výjimečných případech do dvaceti šesti let, což souvisí se studijní přípravou na budoucí povolání. Pro jedince s vážnou poruchou chování od patnácti let je využíván výchovný ústav. Diagnostický ústav slouží jako zařízení umožňující vzdělávání diagnostické, terapeutické, výchovné a poskytuje sociální zázemí. Je určen zejména pro jedince s poruchou sociálního chování (Zeman, 2009). Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP) nespadá pod žádné ministerstvo jeho služby jsou nabízeny nepřetržitě (Bubleová, 2011).

5 Vyrovnání se s odchodem dítěte

Pro pěstouny je období odchodu dítěte a po něm citově náročné, plné smutku, prázdnoty a ticha. Pokud nemá správnou podporu, je pro ně období traumatizující, kdy radost z předání dítěte se bije s vlastní emoční ztrátou, což se může projevat různými fyzickými, behaviorálními a psychologickými příznaky. Pěstoun může plakat, pociťovat úzkosti, deprese, mít problémy se spánkem, cítit se unavený, vyhýbat se společenskému kontaktu (Filadelfiová, 2008; Konečná a Sudová, 2011). Pazlarová (2016, s. 166) sděluje, že *„emocionální stres spojený s předáváním dítěte do trvalé péče je enormní a současně přirozený. Nemůžeme očekávat, že se odchod dítěte odehraje ze strany pěstounů zcela bez emocí a pokud by taková situace nastala, je to spíš důvod ke znepokojení.“*

Z výzkumu Heberta et al. (2013) je potvrzeno, že v této době pěstounům pomáhají informace o tom, že vědí, jak se dítěti v nové rodině daří, a hlavně když mohou o svém smutku mluvit a je to okolím přijímáno. Důležitá pro ně je informace, že prožívání ztráty je přirozené a mají to potvrzené rodinou, přáteli, ale i odborníky. Uklidňující je pro ně též zpráva, že svoji práci vykonali dobře a dítěti dopřáli období dobré péče (Edelstein et al., 2001).

Intenzita a délka pociťovaného zármutku souvisí s charakteristikou jednotlivých dětí, specifikem průběhu péče a jejich vztahu s nimi (Edelstein et al., 2001, Konečná et al., 2016; Burke et al., 1987). Ze studie Edelsteina et al. (2001) je patrné, že nejtěžším obdobím pro rozloučení jsou právě děti raného věku, kdy nejsnáze vzniká citové pouto. Podle Filadelfiové (2008) je loučení s nejmenšími dětmi nejsnazší, protože prožívají odchod z dočasné péče lépe a snadněji navazují kontakt s novou rodinou. Nejtěžší odchod dítěte podle Edelsteina et al. (2001) mohou prožívat rodiče, kteří s ním prožili velmi náročné období. Pocit dobře odvedené péče je pro pěstouna uklidňující, a proto může svoji pozornost v této době zaměřit na svoji rodinu a přátele (Burke et al., 1987). *„Procesu truchlení může pomáhat náboženské přesvědčení. Mnoho náhradních rodičů jsou členové náboženských společenství a využívají duchovnost jako důležitou a udržující motivaci při poskytování pěstounské péče“* (Burke et al., 1987, s. 6).

Po ukončení procesu předávání je třeba reflektovat celý průběh výkonu PPPD. Zároveň by se měla pěstounům zajistit podpora, aby byli připraveni přijmout do péče další

dítě (Pazlarová, 2016). V tomto období by se měl pěstoun zaměřit na své potřeby, měl by mít čas zpracovat odchod dítěte, účastnit se terapií, případně supervize. Pokud potřebuje delší dobu na zpracování ztráty, doporučuje se přerušit PPPD na určitou dobu (Macela, 2013).

Důležité je vždy vzdělávání pěstounů za podpory a vedení odborníky, často je třeba zahrnout téma ztráty a smutku (Hebert et al. 2013; Burke et al., 1987).

Praktická část

6 Výzkumný cíl

Na základě teoretického prozkoumání problematiky pěstounské péče na přechodnou dobu si tato práce klade za cíl probádat názory účastníků přechodné pěstounské péče v souvislosti s jejich motivací, celkovým vnímáním a nahlížením na danou péči. Důležité je zjištění, co považují na svoji práci za nejnáročnější, a jak se vyrovnávají s odchodem dítěte po předání.

6.1 Výzkumné otázky

Na základě výzkumného cíle jsem si určila tyto výzkumné otázky:

VO1: Jaký je důvod osob stát se pěstounem na přechodnou dobu?

VO2: Co považují v rámci PPPD za nejnáročnější a jak s tím dále pracují?

VO3: Jaké vyrovnávací strategie přechodní pěstouni využívají pro vyrovnání se s odchodem dítěte do následné péče?

7 Metodika výzkumu

V rámci této kapitoly bude nastíněn postup, jakým způsobem byl proveden výzkum – design, výzkumný soubor, sběr dat. Též jsou uvedeny etické aspekty a limity šetření.

7.1 Výzkumný design

Na základě profilace zvoleného cíle byl vybrán kvalitativní design výzkumu, neboť především jde o získání komplexních a detailních informací (Švaříček a Šed'ová, 2014).

Dle Hendla (2016) výzkumník v kvalitativním výzkumu pracuje jako detektiv, protože hledá informace a spojitosti, které by dokázaly odpovědět na jeho stanovené

výzkumné otázky, a tím rozkrýt souvislosti. Zároveň v samotném průběhu výzkumu může dojít ke změně cíle, či výzkumných otázek. Z toho důvodu je tento typ výzkumu nazýván pružný. Obecně je doporučován „*otevřený přístup k datům a výzkumnému plánu*“, zároveň však nepohrhnout výzkumnou tradicí (Hendl, 2016 s. 49). Výzkumník provádí „*podrobnou komparaci případů, sleduje jejich vývoj a příslušné procesy*“ (Hendl, 2016, s. 49).

Další výhody kvalitativního výzkumu jsou možné konstrukce teorií, které jsou založené na zkoumání jevu v jeho přirozených podmínkách, zároveň s možností reagovat na nenadálé podmínky (Hendl, 2016).

7.1.1 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor je tvořen jedenácti přechodnými pěstouny (deset žen, jeden muž – přechodný pěstoun spolu s manželkou). Pro získání dat jsem využila metodu nepravděpodobnostního výběru – sněhová koule (snowball) (Miovský, 2006). Ta spočívá v tom, že výzkumník naváže kontakt s jedinci skupiny, kteří ho dále posunou mezi další relevantní členy (Hendl, 2016). V rámci výzkumu došlo k oslovení pracovníků krajského úřadu pro Vysočinu a Jihočeský kraj s prosbou o rozeslání kontaktu mezi přechodné pěstouny. Z této strany se mi ozvali pouze tři participanti. Zároveň jsem oslovila organizaci sdružující přechodné pěstouny (Sdružení přechodných pěstounů). Na základě této výzvy se mi ozvalo postupně osm dalších profesionálních přechodných pěstounů, kteří souhlasili s provedením rozhovoru. Oni sami o mně sdíleli informace ve své skupině na sociálních sítích, a tím pobízeli další, ať se mi ozvou, a já tak navýšila původně plánovaný výzkumný vzorek ze šesti participantů na jedenáct. Vzhledem k tomu, že všichni mají alespoň jednu zkušenost s předáním dítěte a přechodnými pěstouny jsou déle než dva roky, rozhodla jsem se zařadit všechny do výzkumného šetření i z důvodu toho, že projevíli zájem o výsledek a zaslání této práce.

V rámci praktické části pracuji s názvy pěstoun(ka) a profesionální pěstoun(ka), čímž konkrétně myslím pěstouna na přechodnou dobu. V případě jiné formy pěstounství píše celý název (např. dlouhodobý pěstoun).

Charakteristika jednotlivých pěstounů – informace jsou k datu konaného rozhovoru.

Vlasta - 46 let. Má vlastní tři děti, z toho dvě už osamostatněné. Pěstounství se věnuje s manželem, který absolvoval školení, ale není pěstounem. Pěstounkou na PD je sedm let, v péči měla čtrnáct dětí, z toho třináct už předala. Při převzetí nejmladšímu bylo pět dní, nejstaršímu dvanáct let. Má vlastní zkušenost se sourozenci a dvojčaty. Její prioritou jsou děti do šesti let, nebrání se i vícečetným sourozencům. Nejkratší doba péče byla 2,5 měsíce, nejdelší 10,5 měsíce, průměrně tedy 6-7 měsíců. Nejkratší doba mezi předáním a přijetím dítěte byla šest dnů, nejdelší 5,5 měsíců. Má zkušenosti s předáváním do biologické rodiny, adopce, pěstounské péče, ale i dvanáctiletého chlapce do dětského domova. Kraj Vysočina

Adam - 58 let. Přechodný pěstoun spolu s manželkou, které je 57 let. Pěstounství na PD se věnují 9 let. V péči měli již 14 dětí a v době rozhovoru 13 předaných, pokaždé šlo o novorozence. Nejkratší dobu u nich dítě bylo 1 měsíc a nejdelší 1 rok, průměrně tedy šest měsíců. Předávali do biologické rodiny, dlouhodobým pěstounům a adoptivním rodičům. Mezera mezi předáním a přijetím trvala od 2 týdnů do 2 měsíců. Manželé mají dospělé děti, které již nežijí ve společné domácnosti s Adamem a manželkou. Dva chlapce přijímali z babyboxu. Kraj Moravskoslezský.

Anna - 40 let. V domácnosti se synem. Pěstounkou je 6,5 roku, v péči měla sedm dětí. Má zkušenost s novorozenci a batolaty. Poslední dítě po neshodě s úřady s umístěním do „komplikované“ náhradní péče si nechala a stala se dlouhodobou pěstounkou. Má zkušenosti s předáváním do adopce a pěstounské péče. V současné době má přerušenu činnost, ale k přechodnému pěstounství se chce vrátit v době před důchodem. Mezitím by ráda přijala ještě jedno dítě do dlouhodobé pěstounské péče. V počátku přechodného pěstounství, když neměla v péči dítě, pracovala na částečný úvazek jako učitelka. Kraj Moravskoslezský.

Jana - 53 let samostatná domácnost, děti dospělé. Přechodnou pěstounkou je 7 let a v péči měla 8 dětí. Šest dětí bylo přímo z porodnice, jedno čtrnáctidenní týrané a zanedbané přímo od matky a desetiletou dívku. Po negativní zkušenosti s její péčí požádala o přijímání dětí do péče ve snížené věkové hranici, a to do 6 let. Zkušenosti s dětmi má jako chůva, kterou vykonávala devět let. Nejkratší doba péče byla dva měsíce, nejdelší 13 měsíců. Má zkušenosti s předáváním nejčastěji do adopce, pěstounské péče, příbuzenské péče a zpět do biologické rodiny, což byla konkrétně dívka cizinka, jež v Česku tajně porodila s úmyslem

dítě zde nechat, ale pod nátlakem své matky byla nucena si ho převzít zpět a pečovat o něj. Kraj Liberecký.

Blanka - 49 let v domácnosti s manželem, tři dospělé děti. Přechodnou pěstounkou je 6,5 roku a v péči měla sedm dětí, z toho jednou dvojčata a jednou sourozence. Z hlediska věku měla v péči novorozence, batole a školáka, přičemž nejkratší dobu u nich děti trávily tři měsíce a nejdéle 27 měsíců, z toho vychází průměr přibližně čtrnáct měsíců. Děti dále směřovaly do biologické rodiny, k příbuzným, do adopce a mezinárodní adopce. Mezera mezi předáním byla zhruba 1,5 měsíce, v případě mezinárodní adopce doba respitu trvala 5,5 měsíce, přičemž pěstounce a jejímu manželovi byla nabídnuta psychologická podpora v rozsahu pěti návštěv. Kraj Liberecký.

Eva - 42 let v domácnosti s manželem a 2 dětmi. Přechodnou pěstounkou je šest let, přičemž předala již 9 dětí. Motivací, proč se stát přechodnou pěstounkou, bylo splnění dětského snu, kdy má dítě, které nikdy nevyroste. Z hlediska věku dětí měla v péči 5 novorozenců, kojence, batolata a předškoláka. Nejkratší doba, kterou dítě strávilo v péči pěstounky, je 1,5 měsíce a nejdéle čtrnáct měsíců. Průměr uvádí kolem 5 až 6 měsíců. Předávala je zpět do biologické rodiny, adoptivním rodičům a dlouhodobým pěstounům. Doba respitu trvala od jednoho až po tři měsíce. Původním povoláním je zdravotní sestra. V současné době dálkově studuje vysokou školu. Kraj Královéhradecký.

Soňa - 45 let. Spolu s manželem mají dospělou dceru a nezletilého adoptovaného syna. Přechodnou pěstounkou je 2,5 roku, přičemž v péči měla 2 děti, které u ní byly třináct a dvanáct měsíců, přičemž první dítě přebírala ve věku 1 roku, druhého chlapce ve dvou letech. Pokaždé předávala do dlouhodobé pěstounské péče. Mezidobí mezi první a druhým dítětem trvalo pouze dvacet dní a v době rozhovoru byla participantka v pohotovosti, která spolu s respitem trvala již dva měsíce. Působí jako dobrovolnice ve skladu oblečení a potřeb pro pěstouny. Jihočeský kraj.

Hana - 51 let s manželem pracují ve zdravotnictví a společně mají dvě dcery. Přechodnou pěstounkou je 9 let, během této doby předala osm dětí. Do péče přebírala novorozence a jednou desetiměsíčního kojence. V péči měla děti od tří do jedenácti měsíců. Průměrnou dobu odhaduje na sedm měsíců. Jednou vracela do biologické rodiny a ve zbylých případech předávala do adopce. Nyní má pěstounka přerušenu činnost na rok z důvodu covidové

situace. Poslední dítě předala v listopadu. Již v minulosti si nikdy nebrala respit, ale rovnou přerušila svoji činnost, během které se vrátila ke svému původnímu povolání. Jihočeský kraj.

Iva - 52 let, evidována sama, ale v domácnosti s manželem a třemi dětmi. Přechodnou pěstounkou je téměř čtyři roky. Má zkušenost s péčí o dívku, kterou přebírala ve věku jednoho roku a celkem u pěstounky strávila osmnáct měsíců. Dívka se vracela do biologické rodiny za matkou, která byla propuštěna z nápravného zařízení. Nyní má v péči desetileté děvče. Mezi dětmi měla čtyři měsíce volno, než převzala současnou dívku. Přechodnou pěstounkou se stala na základě zkušeností příbuzných. Babička pěstounky byla chvíli v pěstounské péči za dob Rakouska-Uherska. Kraj Vysočina.

Ludmila - 56 let v evidenci je sama, ale v domácnosti žije s manželem, děti jsou již dospělé. Přechodnou pěstounkou je již 9. rokem. Během této doby předala deset dětí, které byly vždy do jednoho roku věku. Doba, po kterou měla dítě v péči, byla různá, nejkratší tři měsíce a nejdelší patnáct měsíců. Průměrnou dobu pěstounka uvádí na 6-7 měsíců. Děti dále směřovaly nejvíce do adopce, případně do dlouhodobé pěstounské péče s vyhlídkou adopce a jednou zpět do biologické rodiny. Doba respitu se postupně prodlužuje, nicméně průměr uvádí čtrnáct dnů. Praha.

Katka - 52 let, v domácnosti s manželem. Má dvě již dospělé dcery. Přechodnou pěstounkou je již čtyři roky. V péči měla pět dětí, věkově novorozence až předškolní věk. V domácnosti s ní strávily nejméně tři a nejdéle čtrnáct měsíců, průměrná doba odpovídá 7-8 měsícům. Má zkušenosti s předáním do adoptivní rodiny, dlouhodobým pěstounům i do biologické rodiny. Volno mezi předáním trvalo týden až čtyři měsíce, průměrně však měsíc. Přechodné pěstounství bere jako smysluplnou práci. Kraj Vysočina.

7.1.2 Sběr dat

Pro zjištění výsledků byla použita metoda hloubkových rozhovorů, kterou Švaříček definuje jako „*nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek*” (Švaříček a Šed'ová, 2014 s. 159). Využívá se zejména pro zkoumání jedinců určitého prostředí, skupiny, se záměrem porozumět problematice a jednání (Švaříček a Šed'ová, 2014). V rámci tohoto výzkumu byl proveden nestrukturovaný, tedy narativní rozhovor, podle kterého jsem měla připravené otázky pro

zjištění faktických informací (věk, počet dětí v péči, pohlaví, kam dále směřovaly atd.), poté jsem reagovala na výpovědi participantů s doplňujícími otázkami.

Rozhovory se uskutečnily během ledna a začátkem února 2021, přičemž některé z probandů jsem kontaktovala již v prosinci 2020. Od počátku psaní práce jsem měla představu získávat data na základě osobního setkání, kde bych měla možnost posoudit kromě verbálního, i neverbální projevy, a zároveň prohloubit si informace z problematiky ještě před samotným nahráváním rozhovoru. Bohužel kvůli epidemiologické situaci se pouze jeden rozhovor uskutečnil naživo v místě bydliště probanda. Ostatní proběhly prostřednictvím online rozhovorů.

Interview s jedním participantem trvala v rozmezí 60-140 minut. Před samotným aktem probíhal krátký rozhovor, kde jsem sdělila základní informace o sobě a své práci, kterou dělám, dodržování etických aspektů (souhlas s poskytnutím údajů, zachování anonymity viz kapitola etické aspekty). Komunikace byla přirozená, volná. Vždy jsem nechávala prostor participantům se vyjádřit. Z úvodních informačních otázek jsme přešli k jádrovým – tematickým. Po celou dobu jsem měla na paměti, že rozhovor nechci končit obtížným tématem (např. průběh a vyrovnávání se s odchodem dítěte), proto jsem ke konci rozhovoru zvolila otázku, která se příliš netýkala výzkumu, a to jestli je přechodný pěstoun věřící - součástí nějaké církve. Inspirovala jsem se na základě historie, kdy péče byla do jisté míry záležitostí církve. Díky tomu jsem měla alespoň možnost odpoutat se od původního „těžkého tématu“ a zaměřit se na něco obecnějšího, co mi zároveň pomohlo nastínit pozadí života probanda. Závěrem jsem končila otázkou, zda participanti nemají ještě potřebu mi něco sdělit, co v průběhu nebylo řečeno, případně zda se mě chtějí na něco ještě zeptat. Na úplný závěr jsem jim popřála hodně sil v této zvláště nelehké době a nabídla možnost seznámit se s výsledky práce, s čímž souhlasili. Sami o ně požádali.

Získaná data jsem díky záznamu na diktafon doslovně přepsala. Přepis jsem prováděla v průběhu sběru dat, takže jsem díky tomu zaregistrovala jisté nuance, které jsem se v dalších rozhovorech pokusila eliminovat. Výsledná data jsem podrobila interpretativní fenomenologické analýze (IPA). Jejím prostřednictvím máme možnost prozkoumat, určitý fenomén a porozumět mu. „*Vede k porozumění zkušenosti člověka na idiografické úrovni se zaujetím pro to, jaký význam přisuzuje své zkušenosti určitý člověk v určitých podmínkách, či situaci a jaká je podoba tohoto procesu nabývání významu*” (Řiháček, Čermák a Hytych et. al, 2013, s. 9). Lze ji užít k prozkoumání neobvyklé skupiny.

Dle knihy Řiháčka, Čermáka a Hytycha et al. (2013), kteří přeložili popis analýzy dle Smith, Flowers a Larkina (2009) je uveden jasně strukturovaný popis analýzy dat u IPA. Ta začíná u prvního rozhovoru, jejíž objevené informace lze využít pro analýzu dalších, anebo lze s každým rozhovorem postupovat samostatně, což jsem i já v této práci uplatnila.

Zde jsou popsány kroky, které jsem v rámci analýzy použila:

A. Reflexe mé zkušenosti s tématem výzkumu

V rámci této části dochází k vlastní reflexi vztahu k tématu výzkumu, čímž dojde k uvědomění si vlastní motivace a prekonceptů souvisejících s tématem. Na základě této reflexe se zvyšuje uvědomění si interpretativní role ve výzkumném procesu.

B. Čtení a opakované čtení

Celé přepsané rozhovory jsem několikrát přečetla, díky čemuž jsem se více soustředila na samotného účastníka a výpovědi z jeho úhlu pohledu.

C. Počáteční poznámky a komentáře

Na základě čtení jsem si z počátku podtrhávala pasáže, které mě v textu zaujaly, případně si po stranách zapisovala poznámky k výpovědím účastníků. Ty byly zejména deskriptivního a lingvistického charakteru.

D. Rozvíjení vznikajících témat

Z poznámek a komentářů jsem formulovala témata, která zachycovala zkušenosti účastníka. Ty jsou nadále zakotvené v textu a mají konkrétní podobu.

E. Hledání souvislostí napříč tématy

Po sepsání veškerých témat jsem mezi nimi hledala spojitosti. Některá se stala nadřazenými, jiná se spojila dohromady v jedno téma. Důležitým faktorem pro zařazení do výsledného finálního seznamu je četnost výskytu a samotná bohatost pro osvětlení zkušenosti.

F. Analýza dalších případů

Do analýzy jsem zapojila všechny rozhovory účastníků (A až E).

G. Hledání souvislostí napříč případy

V této části jsem zmapovala témata z jednotlivých rozhovorů a zaměřila se na jejich vztahovost. Využila jsem zejména témata, která se vztahovala k mým výzkumným otázkám, a ostatní jsem pro analýzu vyloučila. Pátrala jsem, zda se vyskytují u všech participantů. Zároveň jsem hledala souvislosti mezi zkušenostmi aktérů.

Interpretace

V rámci interpretace dat dle IPA je kladen důraz na zakotvení v textu. Tedy podložením přímé citace participantovy výpovědi doplněné o můj komentář. Na základě těchto citací je založena věrohodnost participantových výrazů a mého pohledu na věc. Interpretace vyzdvihuje důležitost tématu pro jedince. V rámci textu by mělo být jasně rozpoznatelné, co je výpověď probanda a co komentář výzkumníka. Závěry, které výzkumník vytváří, jsou interpretace s otazníkem, kdy je vytvořena další interpretační možnost. Interpretace jsou zakotveny v datech prostřednictvím přímých citací participantů (Řiháček, Čermák a Hytych et al., 2013).

Prezentace výsledků

Začíná celkovým shrnutím zjištěných informací a poté jsou prezentována jednotlivá témata, na jejichž základě se představují oblasti, které pod ně spadají. Druhá varianta, jak prezentovat výsledky, je na základě struktury jednotlivých participantů, tedy idiograficky. V rámci této práce jsem využila obě varianty. Idiografická podoba je v oblastech B (zkušenosti probandů), C (předávání dítěte) a D (vyrovnání se s odchodem) z důvodu lepší přehlednosti u těchto témat.

7.2 Etické aspekty výzkumu

Účast všech probandů byla dobrovolná a během výzkumu mohli kdykoliv odstoupit na základě slovního oznámení.

Všichni účastníci výzkumu byli ještě před samotným zahájením informováni o jeho průběhu a byl jim sdělen informovaný souhlas, který mi odsouhlasili v rozhovoru, a je zaznamenaný na nahrávce.

Osobní údaje probandů byly anonymizovány, stejně jako informace, které by mohly vést k odhalení pravé identity účastníků. Všechny rozhovory byly nahrávány na diktafon a posléze přepsány s již anonymními údaji. Přístup k datům jsem měla já, případně vedoucí práce, nemohlo tak dojít k předání třetí straně. Všechna data sloužila pouze k tomuto výzkumu.

Pro zajištění emočního bezpečí a komfortu jsem nechávala na probandech vybrat si dobu a kanál, jakým způsobem chtějí komunikovat. Případně využít možnosti přerušit nahrávání a opět se spojit jindy, kdy to bude pro účastníka výzkumu přijatelné a příjemné.

Zároveň jsem všechny probandy na začátku rozhovoru upozornila na možnost zaslání výsledků výzkumu, s čímž většina souhlasila a projevila o to zájem.

7.3 Limity výzkumu

V rámci tohoto šetření bylo naplánováno provést hloubkové rozhovory v prostředí, které je participantům blízké – dle jejich výběru. Z toho sešlo, neboť kvůli pandemické situaci to nebylo možné. Rozhovory tedy probíhaly neosobní formou přes telefon a počítač. V rámci toho jsou data značně ochuzena o nonverbální vyjádření z pozorování.

Dalším limitem je obsáhlost tématu, které souvisí s danou problematikou. Rozhovory byly velmi detailní, z hlediska výpovědí probandů velmi obsáhlé a barvité. Někdy bylo obtížné držet se hlavního tématu. Do výzkumu se zapojili pěstouni, kteří jsou iniciativní, a rádi sdíleli své zkušenosti s PPPD. Rozhovory mohly být ovlivněny danou situací a i posledním předáním. V neposlední řadě limitující může být i má nezkušenost s vedením výzkumného rozhovoru, která se postupně zlepšovala. Takže je možná patrná i jistá nevyváženost ve výpovědích.

V rámci analýzy je možným nedostatkem i subjektivní náhled na problematiku a vnímání jednotlivých příběhů a problémů. To se projevuje i mým jazykovým vyjádřením, v rámci analýzy poznatků a diskuze, kdy využívám slovní vyjádření probandů.

Jsem si vědoma, že výzkum mohl být ovlivněn tím, že se mi ozvali pěstouni, kterým se téma mé práce zdálo zajímavé, a s nadšením mluvili o své práci. Termín rozhovoru jsme si předem domluvili, aby měli dostatek času odpovědět na moje otázky a zároveň sdělit i zajímavé příběhy ze své praxe. Dostala jsem se k zajímavým skutečnostem, které jsem zanalyzovala v jednotlivých tematických oblastech.

8 Analýza a interpretace dat

V této části provedu seznámení s výsledky analýzy rozhovorů seřazené do tematických okruhů, které představím prostřednictvím výpovědi participantů v rozhovoru. Na závěr provedu shrnutí výsledků a zodpovím výzkumné otázky.

8.1 Reflexe vlastní zkušenosti

S přechodnou pěstounskou péčí jsem se poprvé setkala v roce 2013, když mě má kamarádka informovala, že se jako rodina stávají přechodnými pěstouny. Několik dní po zařazení do evidence dostali do péče novorozence a poté dvouletou dívku. Tyto děti jsem brala jako jejich členy rodiny a nedokázala jsem pochopit, jak mohli v prvním případě čtyřměsíčního chlapce předat. U dívky nastaly komplikace, které vyústily jejich rozhodnutím vzít si dívku do dlouhodobé pěstounské péče, a tím s přechodným pěstounstvím skončit.

To bylo poprvé, kdy jsem se dozvěděla, že existuje jiný druh péče, než jenom tehdy známé osvojení a pěstounská péče. Zaujalo mě to, a zároveň mi v mysli vyvstala otázka, jak mohou být schopni to dítě předat dál? V té době se mé sestře narodilo první dítě a já jsem tak byla konfrontována s mateřskou láskou, která by za žádných okolností nebyla schopna se svého dítěte vzdát. Na druhé straně jsem byla s kamarádkou, která vychovávala dítě pro někoho jiného.

Z jiné strany jsem se dostala k tématu, když jsem před dvěma lety absolvovala praxi v dětském centru, kde jsem s klinickou psychologkou pozorovala děti v hernách. Zajímavé pro mě bylo toto setkání hned ze dvou důvodů. Ten první mi připomněl dobu, kdy jsem sem v předškolním věku chodila v doprovodu maminky, která zde měla se studenty praxi. Tehdy moji rodiče uvažovali o adopci dvojčat, z čehož nakonec sešlo. Tyto vzpomínky se ovšem úplně proměnily, když jsem se ocitla v centru v době praxe a věkové složení dětí bylo odlišné. Od staniční sestry jsem se dozvěděla, že novorozence a kojence se snaží úřady umístit do přechodné pěstounské péče a v centru zůstávají většinou děti, jejichž biologičtí rodiče nedali souhlas s jejich svěřením do náhradní rodinné péče.

Díky tomuto setkání i s druhou stranou – tedy ústavní mě opravdu zajímalo, jak celou přechodnou pěstounskou péčí vnímají její aktéři - pěstouni.

Tyto zkušenosti mě nasměrovaly k danému tématu práce. Informace jsem kromě rozhovorů získala také konzultací s psychologem, který má na starosti schvalování pěstounů a celkovou péči o ně.

Před každým samostatným rozhovorem jsem projevovala nervozitu, protože jsem měla obavy, zda nebudu pěstouny rušit z jejich náročné práce a zda budou chtít o svých zkušenostech hovořit. Hned v začátku rozhovoru ze mě vše spadlo a díky přirozené komunikaci a otevřenosti účastníků jsem se dozvěděla spoustu zajímavých skutečností a příběhů, které jsou pro laickou veřejnost mnohdy neznámé. Sama jsem byla překvapená výpověďmi, které byly nad mé očekávání.

8.2 Výsledky analýzy rozhovorů

Pro rozhovor jsem si vytyčila tematické oblasti a nástin otázek, které jsem pokládala v návaznosti na odpovědi jednotlivých participantů tak, abych na jejich základě mohla odpovědět na výzkumné otázky a tím splnit cíl práce.

Tematické okruhy:

- A. období před přijetím dítěte (motivace, očekávání, požadované priority, spolurozhodování rodiny (zapojení)
- B. dítě v péči – okamžik přijetí, prožívání, potřeby dětí, těžkosti, sebepoznání, podpora (odborná pomoc)
- C. předávání dítěte – zvládání situace, nejobtížnější fáze, problémy v rámci předávání, spolupráce s organizacemi a dalšími institucemi,
- D. vyrovnání se s odchodem dítěte, podpora v rámci respitu, podpora od dalších účastníků

A. Období před přijetím dítěte – motivace, očekávání, požadované priority, spolurozhodování rodiny

Motivace

Motivace výrazně ovlivňuje fungování pěstounské péče a celkově její úspěšnost. Během pěstounství se vyvíjí, nabírá jinou podobu a přidávají se aspekty další. Vycházíme z

jednotlivých motivů dle Škoviera (2007). Z rozhovoru zjištěný motiv vedoucí k pěstounství je nejčastěji smysl života.

„Nemám ráda práci, která je bez smyslu nebo není vidět žádný cíl. Práce ve fabrice to není pro mě.“ (Jana)

V konkrétní podobě je to pomoc dítěti, poskytují mu vztah, zázemí a péči. Zde je patrná i altruistická motivace.

„Miluji děti celý život a děti jsou moje a když jsem se dozvěděla, že něco takového vzniklo, tak to bylo pro mě něčím nad čím jsem nemohla přemýšlet.“ (Vlasta)

„My jsme s manželem zvažovali vstoupit do SOS vesničky, založit SOS vesničku.“ (Iva)

„Přechodku jsme začali dělat z toho důvodu, aby se vyprázdnily kolébky ústavů, ... chtěli jsme, aby kojenečky zavřeli.“ (Adam)

V motivaci pěstounů lze často pozorovat altruistický náboj. Většinou se jedná o pěstouny, kteří mají jedno dítě a chtějí ještě uspokojit svoji rodičovskou potřebu.

„...my už máme adoptovaného syna. Adoptce - proč, protože dcera šla složitě, pak další dítě nešlo, takže adoptce, pak nějak v tom světě žijete... v průběhu těch let jsem si říkala, ty jo, my bychom mohli mít ještě nějaké to děcko do pěstounské péče.“ (Soňa)

Impulzem k pěstounství mohou být různé zprávy, reportáže, zkušenosti od známých, které jsou spojené s neperspektivním zaměstnáním.

„...viděla jsem reportáž v televizi a zrovna v práci to nebylo OK, tak jsme si říkali, tohle by bylo řešení, tady vidíme smysl a uplatnění, takže slovo dalo slovo a hlavně rodina, když souhlasila, tak to bylo dobrý.“ (Blanka)

„...znehucena tím, co se děje v zaměstnání ... nová práce mi nedávala smysl... sousedce jsem hlídala dceru v pěstounské péči, mentálně postiženou a tak nějak ze života to vyplynulo“ (Katka)

Ovlivnění rodinnou zkušeností

„...člověk, který ovlivnil moje dětství... chtěla jsem vědět, jak to dneska funguje a nejlíp se to člověk dozví, když do toho vstoupí.“ (Iva)

Motiv spojený se syndromem prázdného hnízda, kdy vlastní děti nepotřebují tolik rodičovské péče a pěstouni cítí, že mají volnou kapacitu k výchově dalších dětí.

„...gró bylo, že jsme měli s manželem dostatek sil a energie věnovat se dětem... po čtyřicítce jsme si vlastní děti už pořizovat nechtěli (smích) a tak se nám cesta k pěstounství zdála výhodná... ideální alternativa pro tu pomoc těm dětem, doprovázet je tím začátkem nebo těma krušnejma chvilčkama.....pomoc těm dětem, dát jim ten prostor a mít možnost kdykoliv odejít“. (Ludmila)

„...děti dospěly, odešly z domova, já jsem byla sama... ta práce mi dává smysl“(Jana).

Z výpovědí můžeme vysledovat i profesionální motivaci, často v kombinaci s motivací z médií či tisku, či od známých.

„Já jsem zdravotní sestra a dostala jsem se do situace, kdy jsem měla velké zdravotní problémy, byla jsem dlouhodobě nemocná... musím přehodnotit svůj život a změnit svoje zaměstnání a v té době se mi dostaly do rukou noviny, byla to Mladá fronta dnes, kde byl rozhovor s pěstouny a to byli manželé Hláskovi a to mě velmi oslovilo a inspirovalo.“(Eva)

„Já pracuji jako zdravotní sestra a manžel je pediatr... já jsem tehdy četla ve zdravotnických novinách rozhovor s Láskovými, kteří tenkrát začínali a tak jsme si říkali, že se na to zkusíme zeptat ... tady na úřadě, kde byla úplně úžasná sociální pracovnice ...když jsme viděli, že budeme mít pomoc na tom úřadě, tak jsme se rozhodli, že to zkusíme.“ (Hana)

„Jsem původní profesí dětská sestra, pracovala jsem v jeslích po škole, než se zrušily a už během studia jsem zjistila, že nejsem typ do nemocnice. V té nemocnici mě spíše přitahovala to sociálně, ty vazby, emoce, co prožívají než to, jak jim budu píchat tu injekci a podávat léky... že se vrátím zpátky k těm malým dětem.“ (Blanka)

„...začala jsem chodit jako dobrovolnice do organizace, která se zabývá sanací rodin. a tím se dostala do problematiky těchto rodin a v roce 2012 přišla naše kolegyně s informací, že se bude právně upravovat institut pěstounství ...a to mě oslovilo.” (Blanka)

Dalším motivem je dle pěstounky mít sourozence pro své dítě v kombinaci se syndromem vyhoření.

„...byl tam už syndrom vyhoření v předchozím zaměstnání... jsem samoživitelka se synem a dycky jsem měla jenom jedno dítě a tak jsem chtěla, aby měl i sourozence, aby viděl tu problematiku... že není jednináček ...chtěla jsem víc dětí, ale zároveň jsem necítila tu potřebu nechat si to dítě nastálo.” (Anna)

Priority při výběru dětí do péče

Pěstouni očekávali, že si vezmou do péče určitou věkovou kategorii dětí. To bylo možné v začátku a pouze v některých krajích.

„...mít novorozence, ...ještě šlo si určit, dát si podmínku o koho se chceme starat.“ (Adam).

„...krajský úřad stále respektoval doted'ka stále respektuje, že mám děti maximálně do tří let, ale s preferencí do jednoho roku.” (Ludmila)

„...před sedmi lety, tak mám napsáno, že mám 0 - předškolní věk... máme stanovený a nikdo se toho nedrží, my máme prostě, že jsme otevření k sourozencům, třeba i třem, ke všem úplně bez problémů a nám jako nevadí, je nám to jedno.” (Vlasta)

Zohledňují se případy, kdy jsou v domácnosti děti, které by určitá věková hranice negativně ovlivnila.

„Prostě jste určena pro věk 0-18 a my tím, jak vlastně máme patnáctiletého syna, tak musí přijít mladší dítě do rodiny.” (Soňa)

„...děti převzaté do péče budou mladší než naše vlastní děti. Jednou mi nabízeli chlapečka 15letého a dceři bylo 14, tak mi nepřišlo mít tyto děti úplně v pořádku.” (Eva)

Priority pěstounů mohou být zohledněny například velikostí bytu

„Tím, že jsem měla malej byt, tak nešlo mít sourozence.“ (Anna)

„...protože jsme neměli místnost, nebo pokojíček pro to dítě, tak jsme se domluvili, že bychom chtěli malí děti, které nemusí mít ještě pokojík. Takže jsme měli děti do dvou let.“ (Hana).

Změna preferencí na základě vlastní zkušenosti

„Ne, my si nemůžeme dávat žádné preference, akorát jsem tam dala hranici 10 let, což jsem teď chtěla snížit na 6 let, nevím, jestli to někam povede... a s tou desetiletou holčičkou jsem zjistila, že je to někdy na hranicích mých sil to dítě zvládnout...“ (Jana)

Očekávání – vize do budoucí práce

Většina se shodla na tom, že svoji práci budou dělat tak dlouho, dokud jim to půjde, nebudou zdravotně omezení a nebude to omezovat rodinu.

„Tak zatím jsem v pohodě, budoucnost mám otevřenou, tak jestli to bude 5 nebo 10 let, to se uvidí.“ (Vlasta)

„... dokud mi to bude dávat smysl, bude mě to naplňovat a bude mě to bavit, což pořád je, ale taky záleží na rodině, jak to půjde všechno zkombinovat.“ (Eva)

„... po každém předání to zhodnocujeme a vyhodnocujeme, takže vyhlídky nemáme“ (Ludmila)

„To se asi nedá měřit na roky, já bych to spíš řešila na počty dětí.“ (Soňa).

„... máme přerušeno na rok... nám nepřišlo úplně ideální (doba korony), abychom teď měli v rodině nějaké mimčo, protože my jsme oba zdravotníci.“ (Hana)

„Vyhlídky jsou takový, do kdy to bude schůdný pro manžela.“ (Blanka)

„... pokud se zabrání umístování dětí do kojeneckých ústavů a pokud to skončí, tak se můžeme věnovat dětem, který to opravdu potřebují přímo z terénu... to je taková moje vize.“ (Ludmila)

„Pokud nepřijde nějaká nemoc, to nikdy nevíme, neplánuju s končit z těchto důvodů, ale jestli finanční situace bude stejná jako dosud, tak budu nucená...“ (Katka)

Podpora a souhlas nejbližších členů rodiny je nutný pro to, aby pěstounky vykonávaly svoji práci dobře. Hovoří o tom, že se mohou spolehnout na partnera a mohou s ním sdílet všechny prožitky.

„...v evidenci jsem sama, ale nejsme tedy s manželem v evidenci, ale samozřejmě manžel se mnou školení musel projít a samozřejmě do toho mluvíme celá rodina. Po každém předání dítěte se ptám, jestli v tom můžu pokračovat, jestli to někomu nevadí, že jo.“ (Vlasta)

Soňa zmiňuje překvapující dopad vlastního rozhodnutí na všechny členy domácnosti, zvláště na svoji dceru, přestože věděla, že to bude znamenat určité omezení pro všechny.

„Strašně mě překvapila dcera, protože my jsme byli v autě. To já jim říkám o samotě, aby mi nemohli utéct (smích) a já jsem ji to řekla, že mám takovýhle plány, že bych hrozně ráda jako ty děcka a takový a ona začala brečet. A ježíšmarja, tak to jako nic z toho nebude... a já proč brečíš, a ona aaaajá jsem si říkala, že až budu velká, že bych si taky nějaký dítko vzala (smích). Tím, že všechno dopadlo dobře, všichni s tím souhlasili, mám úžasného manžela hlavně.“ (Soňa)

B. Zkušenosti pěstounů s dětmi v přechodné pěstounské péči

Ze zkušeností vyplývá, že pěstouni svoji péči zaměřují na děti a jejich potřeby. Pro mnohé to znamená vzdát se svého pohodlí, upozadit sebe a snažit se dívat pohledem dítěte. Dokážou se vcítit do problému dítěte, čímž snadno zjistí, co potřebuje. Pěstouni se shodují v tom, že péče je správná, pokud znají potřeby dětí a slyší na ně. Mluví o tom, že děti je třeba hlavně milovat. Je třeba být dítěti stále k dispozici, protože jsou velmi zranitelné a potřebují blízkost jednoho člověka.

Pěstounka Ludmila

Za neoptimálnější považuje hranici do půl roku pro předání do stálé rodiny.

„Ono se to možná zdá, že u těch maličkých je to jedno, ale není to jedno. Vím, že po těch deseti dětech to není jedno.“

Pěstounka se snaží vše “popohánět” k rychlejšímu jednání. V současné době vidí problém i v tom, že se dává přednost návratu dítěti do biologické rodiny, kdy trvá poměrně dlouhou dobu, než si rodina upraví pro přijetí dítěte podmínky. Pěstounka se snaží vše urychlovat k rychlejšímu jednání.

„OSPOD zadá biologické rodině nějaké úkoly a oni je neplní, protože neví jak... neorientuje se, nejsou tak sociálně zdatní, jak si sociální pracovníce OSPODu myslí... Potřebujou doprovázejícího pracovníka, opravdu v podstatě potřebujou doprovod, někoho, kdo je vezme za ruku a dovede ho tam, provede ho tím systémem a to prostě tady nefunguje.”

Za nejnáročnější na celé péči považuje boj se systémem, poté až náročnost práce.

„Dítě je ve společenském systému až na posledním místě... jako kdyby dítě byla věc, nebyla to živá bytost a my s ním manipulujeme bez ohledu na to, jak se to dítě cítí, co prožívá a hlavně co potřebuje... Takže spíš boj se systémem, než ta samotná péče a administrativa, úřady, soudy, prostě ta mašinerie toho vám ubírá sílu, abyste v klidu to dítě doprovázela, léčila ho, protože si nese nějaké trauma a nebo něco zažilo, už v tom prenatálním vývoji něco strašného.”

„Pěstounství” považuje za smysluplnou práci, protože může pozorovat dopady své práce a vnímat prospívání dítěte ve všech oblastech.

„Pokud my těm dětem dáme ty nejpevnější základy do života, tak to je nejvíc, co můžou dostat, do těch tří let obzvlášť. V tom ústavu dostanou všechno od materiálního až po veškerou zdravotní péči, ale tohle nedostanou a to je pro nás ten základní smysl.”

Otázku dlouhodobého pěstounství potlačuje myšlenkou, že děti jsou tady u tety jenom na chvílku, kde čekají na svoji maminku a tatínka.

„Vždycky jsem věděla, že prostě to dítě je tady jenom na chvílku aa že pro něj hledáme tu pravou rodinu. Vždycky jsme to takhle říkali i těm dětem - že tady jsou na chvíli jako u tety, u chůvy, nevím jak bych to nazvala, u někoho kde se čeká na maminku a tatínka.”

Pěstounka Jana

Hned v úvodu se pěstounka zajímala o moje studium, které souvisí s daným tématem z toho důvodu, aby se zaměřila na otázky, týkající se výzkumu mé práce. Neměla problém

odpovídat na jakoukoliv otázku. Ojedinělý případ, kdy matka cizinka porodila v utajení dítě s tím, že ho tu nechá. Orgány států mají povinnost o této skutečnosti informovat, rodný stát matky že se tu dítě narodilo. Tento stát požadoval dítě zpět, v případě, že by si ho matka nevzala, bylo by umístěno v ústavu nebo by šlo do adopce v jejich zemi. Na popud rodiny byla matka nucena dítě převzít s tím, že ji s výchovou pomůže.

Za největší úskalí považuje nejistotu.

„Nikdy nevíte co bude, co přijde a jaký to bude... zase nevím, jak bude fungovat soud, jestli to dítě bude volný právně, nebo se ozvou rodiče a začnou se zajímat...je to všechno těžší a peníze jsou stejné a všechno je čím dál dražší a já tím, že sem sama, si nemůžu vyskakovat.“

Pokud potřebuje řešit problémy osobní nebo s dětmi, je domluvená s psychologkou, kterou zná velmi dobře, a ta ji dokáže provést úskalím celé péče.

„Já jsem s tou psychologkou dělala konzultace, když byla ve škole a pak to aplikovala na ní a zároveň jsem četla knížku, která se hodně věnovala budování citového pouta a to jsem všechno aplikovala a to mi všechno pomohlo v řešení toho problému... A bylo to tím, že ona mi začala důvěřovat, ale nemohla jsem s ní jít nikam, protože ona nikomu nechtěla věřit.“

Jako pozitivum pěstounka hodnotí sezení na kraji po ukončení péče, kde se shrne celkový průběh péče, spolupráce, co se povedlo a co ne za přítomnosti sociálního pracovníka, klíčového pracovníka, úřednice z kraje, případně psychologky.

„... po tom měsíci sezení na kraji, kde se celé zhodnotí jak to probíhalo, jak probíhala péče, jak jsme spolupracovali, co se povedlo, co se nepovedlo a většinou tam byl sociální pracovník, klíčový pracovník, já, úřednice z kraje, případně psychologka krajská.“

Pěstounka Blanka

Za nejobtížnější na celé pěstounské péči považuje to, že se pracuje s neznámem.

„Dostanete dítě a nedá se vůbec říct, jak to dopadne, kam se to vyvine, jak dlouho to dítě u nás bude, kam ho budeme předávat, že celý ten proces pobytu u nás je vlastně nepředvídatelný. Na jednu stranu je to trošku adrenalin, že jeden měsíc se třeba pracuje

s takovou verzí, pak se pracuje s jinou verzí, když to řeknu lidově, hodí do toho vidle tatínek, babička... někdo se najednou přihlásí o dítě, pak to zase vyšumí, přestane mít zájem..."

Tento problém má dopad nejen na pěstounku, ale hlavně na dítě. Pokud je dítě starší, vnímá už situaci a musí být připraveno na to, co bude. Pokud se to mění, je v nejistotě. Pěstounka mluví sama o psychické odolnosti v tomto případě, pro dítě to však může být nebezpečné.

„Rodiče jsou závislí na návykových látkách a teď si podají žádost, že chtějí to dítě zpátky k sobě a my víme, že ti rodiče se pořád nezbavili té závislosti a nebudou o to dítě dobře pečovat... nebo jsou rodiče, že tomu dítěti ubližovali, tak že to bude pokračovat.“

Pěstounka mluví o těchto situacích jako stresujících a náročných, kdy musí svoje emoce „ukočírovat“. Období, kdy se nic neposouvá ve prospěch dítěte pěstounka hodnotí následující způsobem.

„Podávali jsme stížnost, byli jsme takoví hrozně smutní, rozladění, možná i naštvaní a vlastně já jsem to i stopla v určitém okamžiku, protože jsem si uvědomila, že nám to prostě nesevďčí, že žijeme v jakési nepohodě, kterou jsme si sami naordinovali, že jsme viděli, že to dítě si na nás začíná zvykat, že už to mělo být dávno vyřešený a že prostě jakoby sami tu blbou náladu si vytváříme... Musíme se podívat na ten problém z jiné stránky... že ten jiný pohled spočívá v tom, že je všechno tak jak má být, že všechno se neděje bezdůvodně. Přehodnotili jsme to tak, že každý den, který nějak prožijeme, si nějak užijeme, prostě budeme žít ze dne na den ve smyslu, jako že se nebudeme trápit, co bude a budeme důvěřovat tomu osudu nebo vesmíru, že to prostě má nějaký smysl.“

Dlouhodobé pěstounství zvažovala v případě, že by muselo jít dítě do ústavu a brala by to jako zradu od sebe pro něj.

„Hrozilo, že ty děti půjdou do ústavního zařízení a úplně na poslední chvíli se objevili ti příbuzní, takže se ta situace zachránila a to jsem teď vnitřně přesvědčená o tom, že bychom si to dítě nechali, že bychom neměli nějakou vnitřní a morální sílu dát ho do ústavu.“

Pěstounka Eva

Za nejobtížnější na celé péči považuje přístup některých lidí, se kterými musí spolupracovat. Ať už je to z důvodu nezájmu nebo i špatných vědomostí, kdy jeho neznalost běžných věcí je spíše ubližující. Samozřejmě se setkala i s výbornou sociální pracovnící.

„...když narazíte na sociálního pracovníka, zpoupného úředníka, který svoji práci nedělá pořádně a není to v jeho zájmu, vůbec ho nezajímá zájem dítěte, tak to je prostě smutné a vy s tím nic nemůžete udělat.”

Za příklad uvádí telefonát z kraje, kdy ji nabízeli do péče více dětí najednou, přestože byla domluvena na jednom dítěti a měla v tomto směru doporučení i od psychologů. Považuje to za citové vydírání až vyhrožování.

Problém vnímá v soudním jednání, kdy soud nechce spolupracovat, nebo nemá podklady, přestože noví rodiče už jsou připraveni. Zklamání je to hlavně pro ně a samozřejmě i pro to dítě. K rozhodnutí bylo třeba soudního znalce, jehož hledání, posouzení a vypracování znaleckého posudku trvalo velmi dlouho. Jednalo se o šestiletou dívku, která už je rozumná a potřebuje taky vědět, jak to s ní vypadá.

„... kdy to vypadá vcelku jasně a soud si usmyslí, že ještě chce vyšetření soudního znalce a pro vás to znamená, že soud se rozhodne třeba v listopadu, že potřebuje posudek soudního znalce... ten s tím musí souhlasit... ten soudní znalec se omluvil, takže se musel najít náhradní soudní znalec, vy mu voláte, abyste si s ním domluvili termín a on vám řekne, že za tři měsíce bude mít čas. Takže vy tři měsíce čekáte než si na vás udělá čas soudní znalec a pak čekáte dejme tomu další dva měsíce, než soudní znalec vypracuje posudek a vy čekáte než se posudek dopraví k tomu soudu a další dva měsíce trvá, než udělá nějaký soudní jednání. A to jsou prostě lhůty, který v tom životě dítěte jsou strašně, strašně dlouhé.”

Otázka, zda by se stala dlouhodobou pěstounkou, je stále otevřená. Po zkušenosti s chlapcem, jehož diagnóza byla velmi špatná, byla pěstounka rozhodnuta nechat si ho v případě, že se nenajde náhradní rodina, což se nestalo. V případě šestileté dívky, která trpěla psychickou deprivací se pěstounka vyjádřila následovně:

„... byla u nás ta šestiletá holčička a tam hrozil ten dětský domov, tak jsme věděli, že budeme předávat i za cenu do dětského domova, protože to byla tak náročná péče o ni, a když

byla šestiletá a moje dcera patnáctiletá, tak ji ta holčička tak ubližovala, i když jsem věděla, že by mi to bylo líto, kdyby šla do dětského domova, tak moje ideální představa byla pořád, že dítě má žít v rodině.”

Z vlastní zdravotnické profese dokázala odhadnout chování dívky, využila pomoc psycholožky, která ji pomohla eliminovat projevy chování. Zažitou agresivitu se podařilo zvládnout, dívka měla pocit bezpečí a pěstounce se podařilo zhojit její psychické rány.

Pěstounka Katka

Za nejnáročnější část, považuje vždycky začátek a konec péče.

„ ... přivezete dítě, o kterém nevíte vůbec nic... a prostě ten konec, prostě, že to dítě vypláte, když už je to dítě k životu a jde pryč...a co je mezitím, tak to je jak v životě. Někdy je den sluníčkovéj, někdy byste to roztrhla. Prostě takhle to přináší život.”

Pokud měla děti v péči delší dobu, bylo to kvůli zdravotním komplikacím, které se musely řešit, aby mohlo být dítě diagnostikováno a zařazeno do poradního sboru k posouzení pro náhradní rodinu.

„ ... dokud nebudeme vědět, jak se bude jeho zdravotní stav dále vyvíjet, tak nepůjde dál, nebude se dál nabízet, to je takový hrozný slovo, ale prostě nepůjde dál do toho poradního sboru... A teď už víc jak po roce už je zdravý.”

Pěstounka žije v malém městě a všechny svěřené děti se stávají jeho součástí. Jsou přijímány celým okolím a vlastní rodinou. Život dětí ve své rodině přirovnávají k prázdninovému pobytu. Sousedův chlapec, který je v dlouhodobé pěstounské péči, při hraní povídá (parafráze Katky):

„Bud’ v klidu, tady seš jenom na prázdninách, před tebou tady měli holčičku, která tady byla taky na prázdninách a teď je u mamky a u tatky, tak bud’ v klidu, prostě si to tady užiješ a pak půjdeš za mamkou a za tatkou.”

Tato slova působila velmi pozitivně na chlapce, který dostal vysvětlení od svého vrstevníka, přijal to a zklidnil se. Ten byl nejdříve velmi uzavřený, otevřenost projevil až po půl roce.

Zkušenost s dvouletou holčičkou, která nesnášela fyzický kontakt, (dneska se už umí „pomazlit“) ji donutila vyhledat pomoc odborníka, který ji vždy správně nasměroval a utvrdil v tom, že všechno se má “dělat srdcem a selským rozumem”.

„... láskou, tím objetím, klidem, tím klidem, což udělá strašně moc. Když to dítě se cítí v klidu a bezpečně, tak to je to nejvíc co to dítě potřebuje v tu chvíli.”

Pěstounka Anna

Má převážně pozitivní zkušenost s péčí o novorozence, ale negativní s péčí o dvouletou dívku. Tu dostala po čtrnáctiměsíční péči o chlapce, jehož rodina po komplikovaném předání přerušila víceméně kontakt. Pěstounka prožívala náročné období, protože neměla dostatečně zpracovanou ztrátu předcházejícího dítěte. Dívka se měla původně vracet do biologické rodiny, ale kvůli partnerovi, který nebyl otcem dítěte, k tomu nedošlo. Dívka pobývala v ústavních zařízeních (ZDVOP) a citově strádala.

„... po tom chlapečkovi jsem dostala tu dvouletou holčičku, ta byla hodně náročná a bylo těžké si ji pustit k tělu... bylo těžké jakoby se do ní zamilovat... pustit tam ty city... hlavně bylo to náročné, že to bylo dítě s citovou deprivací... ona měla spoustu různých projevů atypických jo, takže i ten přístup byl jiný... Kdežto do doho miminka, tam ty city pustíte automaticky... Nemáte výhrady, není to dítě, které je citově deprivované, zároveň rozežrané bez citových mantinelů, bez hranic, jo takže nemusíte tam léčit, můžete jenom milovat. Pokud dostanete dítě, které už je něčím poznamenané, tak tam musíte dělat jiné věci”.

„... té dvouleté, ta byla d'ábel, to s ní jsem večer, když jsem jí dávala do postýlky a ona usla. Jsem si sedla a čuměla jsem do zdi. Jako opravdu fyzicky, psychicky vyčerpaná. Fakt jsem nebyla schopna udělat vůbec nic. Já jsem nemohla pracovat, udělat nádobí jsem nemohla, protože jsem byla totálně vyždímaná.”

Má zkušenosti s dětmi od drogově závislých matek, s abstinenčními příznaky u dětí, kdy v jednom kuse pláčou apod. Poslední dívku, kterou si nechává v péči, má od matky, která má paranoidní schizofrenii vyvolanou užíváním drog, v těhotenství prodělala žloutenku typu C.

„Takže krásná bílá holčička, ale taky si nese ranec.” (Příloha č. 4)

Je zastáncem toho, že malé dítě do ústavu nepatří a má pobývat i déle v přechodné péči než se pro něj najde vhodná rodina. Pěstoun by měl mít právo sám hledat a doporučit pěstouny pro dané dítě, což je protizákonné. Čtyři děti odchovala a bezproblémově a i předala, páté dítě měla v péči 11 měsíců. Po urgenci o umístění ji řekli, že pěstouni nejsou a dítě musí do ústavu, s čímž pěstounka nesouhlasila.

„... došla jsem na ten kraj a úplně v klidu jsem jim řekla, že já ho prostě do ústavu nedám... pokud mu nenajdete dlouhodobé pěstouny, tak já půjdu do dlouhodobky a zůstanu zároveň přechodkou... Oni pochopili, že za tím stojím a během chvilky vytáhli z šuplíku pěstouny... A nebyli to čerstvě schválení, ale byli tam už půl roku... Takže jsme dítě předali a v tu chvíli se to ve mě zlomilo a já zjistila, že nejsem schopna dát dítě do ústavu.”

Pěstoun Adam

O dětech mluví velmi pozitivně. Svěřené dítě se stává součástí rodiny, přestože to pro členy znamená určité omezení a celodenní přizpůsobení jeho potřebám. Děti mají hned po narození různé příznaky ve spojitosti s životním stylem matky.

„Kdo říká, že dítě drogově závislé matky jsou nemocné, to není pravda. Ty děti jsou spavé a v pohodě. Děti od kuřáček, to je katastrofa, to jsou abstáky, to jsou plačtivé děti, ale matky, které braly pervitin, super, v pohodě. Za dva, za tři dny se z toho ten pervitin vyčerpá a děti jsou spavé.”

„...dětí jsou nedonošené, říkám s nadsázkou, některé děti jsou předčasně narozené, ale všechny jsou nedonošené, my ty děti musíme donášet, protože neumí chodit, proto je pořád nosíme...my ty děti fakt nepustíme z ruky, my je máme pořád na rukou, máme s nimi pořád kontakt ... s těmi předčasně narozenými porody děti skoro se všema jezdíme na tu Vojtovku.”

Za nejhorší pěstoun považuje situaci, kdy se věc neřeší, dítě pobývá v přechodné péči a pak mu hrozí ústav, v lepším případě si ho pěstouni vezmou do své péče dlouhodobé.

„Pokud ten pěstoun není takový, že se o to zajímá, že není aktivní, že po tom nejde, tak se to táhne. My jsme takoví, že manželka je ta pečovatelka, já jsme takový ten pomocný úředník. My všechno děláme spolu. Ona dělá mlíko a já ho držím na rukou, aby neplakalo... a teď takové ty věci papírové, ty úřady, to musíte řešit, zařizovat doktory, to všechno mám

v kalendáři, to všechno zapisuju. Já se snažím, píšu zprávy na OSPOD, na kraj... domlouvám, jak dál, takže fakt je toho hodně”.

V současné době může negativně ovlivnit pěstounství i finanční odměna.

„My jsme jediný segment, pěstouni na přechodnou dobu, kterému se od roku 2012 ani o korunu nezvýšil plat.”

Pěstounka Vlasta

Po opakovaných pobytech v ústavních a pěstounských zařízeních měla pět měsíců v péči dvanáctiletého chlapce, kterého se nepodařilo umístit do rodiny a chlapec musel kvůli neúnosnému chování odejít do dětského domova.

„... chlapec byl odebrán matce (bezdomovec), pak byl v dětském domově, dětský domov ho dal k dlouhodobým pěstounům, těm byl odebrán, poté šel k nám že půjde zas k dlouhodobým pěstounům... každou rodinu zlikvidoval, to bylo opravdu neúnosné...dávala jsem avízo... bylo potřeba, aby na něj měli čas a prostor, a že opravdu se nikdo nenašel... jsem s ním dále v kontaktu, já jsem pro něj nadále tetou, ale už je ve třetím diagnostáku.”

Ze své pozice pěstounka uvádí, že někdy pro ni vyčerpávající nejsou děti, ale jejich biologičtí rodiče. Případem je dítě, které směřuje k dlouhodobým pěstounům, rodiče se ho nechtějí vzdát a pěstounka musí s nimi udržovat kontakt. Jeden týden směřují za matkou, která žije s feťákem, druhý týden navštěvují otce na psychiatrii, třetí týden se setkávají s babičkou, která má v péči další tři jeho sourozence a poslední týden může prožívat v klidu se svojí pěstounkou. Nyní už mají setkání po 14 dnech a telefonát třikrát do týdne. Dívka však o kontakt příliš nestojí a pěstounku má raději než vlastní matku.

„Ale někdy jsou ty rodiče strašní, neodbytní, třeba teď tato holka nechce v žádném případě vidět táty, má z něho panickou hrůzu, doma mi řekla několik případů, ale vždycky to nedořekne, skončí v polovině, vypadá to na nějaké sexuální napadení, ale nemůžete ji k tomu nic říct, dokud to neřekne ona sama”.

Pěstounka Soňa

Měla v péči postupně dva chlapce jeden rok. Prvního přebírala z dlouhodobé pěstounské péče. Práci hodnotí jako náročnou, protože oba měli umístění do ústavu. Soužití

s vlastní dcerou a adoptovaným synem hodnotí pozitivně, přestože byli přítomností chlapců ovlivněni. Nejhorší z celé péče pro pěstounku bylo, že jim bylo podsouváno, aby si dítě vzali do dlouhodobé péče.

„Ale prostě, prostě první dítě, my můžeme milovat, i když nemusíme vlastnit a teď ho jako milujem všichni a teď nás o tom donutili přemýšlet. ... Nechtěli jsme ho dát do ústavu, našťástí se našla ta rodina, ... nám strašně ublížili... že jsme museli přehodnotit to svoje myšlení, vlastně zvyknout si na myšlenku, že tady budeme mít někoho, koho tady milujem, ale vlastně nám ho někdo vnutil.”

Pěstounka během první péče se snažila o to, aby dítě bylo předáno do rodiny. Aktivně se zapojuje do celého procesu. Píše zprávy, ke kterým vkládá fotky z běžného života, aby viděli jaký je to „úžasňáček”.

„Tak jsem tam zavolala a řekla, že jim dovezu ukázat dítě, který mají na starosti a s kterým se nic neděje a ono to najednou šlo (smích).”

Ze své pozice zdravotní sestry dokáže posoudit lehce viditelné postižení, které začala okamžitě řešit, čímž se často nepotvrdily mnohé diagnózy na papíře. Pěstounka byla ovlivněna dětskou lékařkou, která ji dala najevo, náhradní rodinná péče je zbytečná, dětem je lépe v ústavu, kde mají zajištěnou i zdravotní péči. S jejím názorem se samozřejmě nemohla ztotožnit. Měla obavy z neobjektivního posudku od lékařky, což se se nepotvrdilo.

„... paní doktorka je proti náhradní rodinné péči, doslova řekla, vy jste zkazila všem dětem život, už jenom to, že jste si vzala syna, dceři jste zkazila život a tím, že máte pěstounský děti, tak jste zkazila oběma. ... trvala si na svém a říkala, že všechny děti by měly být v děcácích.”

Pěstounka Iva

Má zkušenosti s péčí a předáním jednoho dítěte a nyní od ledna se stará o desetiletou slečnu. Je si vědoma odlišné péče. U miminka je to pečovatelská činnost, s vyšším věkem je to výchovná činnost směřující k pedagogice a psychologii. Přirovnává to k cestě po tenkém ledu. Řídí se heslem, že je třeba podporovat vše dobré a co je nežádoucí, je třeba utlumit. Je pro podporu sourozenců. Za nejnáročnější na celé péči považuje zodpovědnost.

„... hrozně ráda cítím tu zodpovědnost, aby ten příběh toho dítěte nějak pokračoval a vyzníval v jistotě a pozitivně... je důležité, že na tom příběhu je spolupracováno a dává to smysl a vede to k něčemu dobrému.”

Pěstounka Hana

Za nejnáročnější na přechodném pěstounství považuje zdlouhavé soudní řízení. Ze zkušenosti si myslí, že soudům na dítěti nezáleží.

“Oni vždycky mají ty svoje dovolený a často jsme měli děti přes prázdniny nebo v létě, tak to jsme věděli, že když nám předávání vyjde na léto... že to bude trvat.”

Za náročné pěstounka považuje okamžik, kdy mají přijít noví rodiče a co bude s dítětem dál.

„Jak si budou zvykat s tím dítětem, jestli to s ním budou umět a jestli se u nich bude mít dobře...To dítě máte jako za vlastní a potom, když ho máte někomu předat, tak doufáte, že to bude někdo dobrej (smích).”

C. Zkušenosti s předáváním do jiných forem péče

Předávání dítěte nastává, když jsou vybráni vhodní žadatelé, kteří se seznámí se spisem dítěte a buď jej přijmou nebo ne. Pak přichází první setkání většinou na neutrální půdě, kde se sejdou zástupci kraje, OSPODu, klíčová pracovníce, přechodní pěstouni a noví budoucí rodiče. Tam se domluví podrobnosti o jednotlivých návštěvách v rodině a způsob předávání. Četnost dalších setkání závisí na době, kdy se bude dítě předávat, dle rozhodnutí soudu, na jeho věku, délce pobytu u přechodných pěstounů a např. vzdálenosti obou rodin.

Pěstounka Ludmila

Období předávání dítěte přirovnává k sinusoidě, kdy prožívá období úspěchu, kdy je naděje, že se dítě bude vracet do rodiny, pak rodina selže, dostává se na dno a opět se musí těšit na rodinu novou.

„Je to opravdu emočně strašně těžký, protože to dítě to vidí, vnímá, jak vy to prožíváte a tím pádem i když se hlídáte a tváříte se před dítětem, že je všechno v pořádku, ale emočně

to ve vás všechno vře, protože ten systém prostě selhal, tak je to prostě těžký... zase pomaličkými krůčky vystoupat někde nahoru, jo aby ty emoce byly zase v pohodě, abyste se vyladili na ty noví rodiče.”

Předávání dítěte pěstounka v současnosti hodnotí jako propracované hlavně z psychologického hlediska, kdy dlouhodobým pěstounům při přebírání dítěte je vysvětleno, proč to musí probíhat určitou dobu, aby se na ně překlopila citová vazba. U miminek se kompetence pečující osoby překloupí v krátké době, jakmile maminka získá jeho návyky. Podle pěstounky u starších dětí musí být navazování postupné, aby pochopilo, že nové prostředí je pro něj taky bezpečné. Pěstounka hovoří o dětech do tří let, se kterými má zkušenosti.

„Vždycky by to dítě mělo opustit nás a ne my jeho. To znamená i při tom navykání, vždycky odcházejí oni, já mávám, zůstávám a oni odcházejí. ... Když odchází natrvalo, tak se rozloučíme u auta, zamáváme a už je zvyklé, protože předtím taky už odjíždělo k rodičům domů a teď akorát, že už se nevrátí.”

Pěstounka Jana

Na základě doporučení první kontakt probíhá na neutrální půdě, kde náhradním rodičům je vše vysvětleno a potom dochází k seznámení s dítětem.

„Se seznámí, pomazlejí, pochovají a zeptají se mě na věci, které chtějí vědět a domluvíme si další kontakt a to většinou už u mě doma...rodiče by se ještě neměli navazovat na to dítě, hlavně citově nevázat se na něj.”

Při dalších kontaktech pěstounka nabízí rodičům svoje prostředí, kde mohou s dítětem pobývat a vzájemně si na sebe zvykat.

„Maminka se o malého starala tady sama a já jsem tady s nima byla a dělala jsem servis a takovou jistotu z povzdálí, aby ten malej věděl, že tady sem a byl ve svém prostředí a zvykal si na tu mámu.”

Zkušenost Jany s předáváním dítěte, které bylo komplikované pobytem v nemocnici (příloha č. 1).

Další zkušenost má pěstounka s předáváním sedmitýdenního chlapce vlastní matce-cizince. Matka dítě porodila s tím, že ho nechá v naší zemi. Na nátlak vlastní rodiny se obrátila na OSPOD, začala dítě navštěvovat za pomoci starší paní, která byla stejné národnosti. Na základě předběžného opatření již bylo dítě opět její, ale kvůli vyřizování dokladů pro dítě v Praze se dohodly, že Jana bude mít dítě v péči ještě 3 dny a poté ho v určený čas předá na domluveném místě matce.

„... a ona v 10 měla dorazit a nedorazila. Nebylo možný se jí dovolat. ... matka tu nebyla ani v 1 ani v půl druhý. Najednou mi telefonovala úplně z jinýho čísla s tím, že má vybitej telefon a že je v Praze. ... Říkala jsem přijedte co nejdřív, už jste tu měla bejt. Přijela o půl pátý, a to už jsme se chystali, že zavoláme policii, ale to by byl průser, protože to by jí to dítě nedali. ... Přijela v půl pátý, hrozně se omlouvala... potřebovala ještě nějaké doklady vyřídit, a přijela s golfáčem pro sedmitýdenní miminko. S tím kočárkem do jedný ruky, strašně špinavým, měla do něj čistý ručník na vyložení jako pro to dítě.”

Maminka situaci zvládala těžko, pěstounka ji připravila oblečení, krabice s mlékem, uplakané miminko dali do kočárku, který si přivezla a pěstounka je odvezla na vlak. Toto předání hodnotí jako emočně náročné ze své pozice.

Pěstounka Blanka

První setkání propaguje ve své domácnosti, kvůli přirozenému prostředí dítěte.

„Tam je ta jistota toho dítěte, když je třeba miminko, které má nastavený nějaký režim a jsou to ty žadatelé prověření, tak je to lepší, když oni přijedou k nám, než abych já to miminko tahala v tu chvíli, když má spát. Prostě tím bych mu narušila ten režim a bylo by uplakané.”

Má zkušenost s předáváním dítěte do mezinárodní adopce (příloha č. 2).

Pěstounka Eva

V případě předání do biologické rodiny se návštěvy odehrávají na OSPODu nebo v jejich rodině. Pěstounka bydlí velmi daleko od krajského města, a proto se náhradním rodičům snaží vyjít vstříc.

„... mohou přijet na celý den, mají vyhrazenou místnost, kde jsou s tím dítětem, mohou u nás přespat, záleží na tom, jak to směřuje, co se týče toho předávání.“

Pěstounka se snaží být nápomocná, zajišťuje veškerý servis, aby rodiče mohli načítat péči a pomalu se s dítětem sžívat. Novou zkušenost měla pěstounka při předávání dítěte otci, který neměl vůbec žádnou zkušenost, a proto mu nabídla třídní pobyt ve své rodině, kde se učil s děťátkem pracovat. Do začátku píše pěstounka manuál.

„... spíš takové doporučení, na co to dítě je zvyklý, protože jsem říkala, že je to pro něj nová situace, tak aby tam byla i stejná ta nová péče.“

Přespávání v nové rodině nepreferuje s tím, že třeba za tři dny pěstounka vykoná v nové rodině návštěvu, čímž péče podle ní kontinuálně navazuje. Pokud nová rodina si není jistá, pěstounka jede do místa jejich bydliště, kde si najde ubytování, aby v případě potřeby byla dostupná. Při předávání ji provází myšlenka, zda se dítě bude mít v nové rodině dobře. Předávání neposuzuje dle toho, kam dítě dále směřuje, ale v jaké bude následné péči, protože si někdy není jista výběrem správných rodičů. Stále má na paměti, že je lepší horší rodina, než ústav.

„... poslední holčičce hrozilo, že by šla do dětského domova, takže i když jsem měla pochybnosti o tom, koho vybrali jako dlouhodobou pěstounku, pořád jsem si říkala, že se bude mít lépe než v domově.“

Pěstounka vracela dítě i zpět do biologické rodiny, ze které byla též rozpačitá.

„... to byl takový šok, když jsem věděla, že předávám dítě do velmi sociálně slabé rodiny, takže jsem ji vybavila všema věcmi, co jsem ji mohla dát. Věděla jsem, že to bude hrozný, jako ta situace, to jejich bydlení... takový poslepovaný baráček, ... tam hliněná podlaha... Samozřejmě jsem si říkala, že je fajn, že se děti vrací do rodin... Oni se snažili, vypadalo to, že ty děti mají rádi, i ten manžel pracoval, ale takhle žít prostě nedokážu si představit.“

Pěstounka Katka

První setkání preferuje ve své domácnosti, protože to považuje za citlivou a osobní záležitost pouze za přítomnosti klíčové pracovnice z důvodu nestrannosti a v případě potřeby i psychologů.

„... to je tak intimní záležitost, že dalších pět šest lidí u toho je hodně špatný.“

„... člověk vidí, jak se chovají k tomu dítěti a to je pro mě to nejdůležitější, protože v tuto chvíli se spojí dvě cizí rodiny jenom kvůli tomu jednomu malému stvoření...“

Četnost návštěv pěstouni zvolili dle věku dítěte a délky předávání.

„Byla jsem dvakrát u nich doma, aby si holčička zvykla, protože přeci jenom je to věková kategorie, kde je potřeba, aby si nakoukala to prostředí a opravdu, když jsme tam byli podruhé, tak už běžela a volala maminko, tatínku.“

Při odchodu pěstounka se se svým dítětem rozloučí s celou vesnicí. Její činnost je pozitivně hodnocena a nikdy se nesetkala s negativní reakcí. Dítě je součástí toho světa a patří do života lidí. Při opakovaném návratu dětí mají obyvatelé možnost pozorovat změnu dětí, jaké udělaly pokroky a jak pozitivní vliv měl na ně pobyt právě u pěstounky.

„Takže my obejdeme fun club, do obchodu, na poštu zajdeme a jdeme se rozloučit, že má mámu a tátu a že tedy půjde do rodiny a takhle to musíme obejít i ve městě, takže to patří k takovému rituálu... musíme za mojí maminkou (87 let), takže my ji jdeme navštívit. Všechny ty naše děti miluje, neskutečně, jak svoje vlastní.“

„Když přivezu nové dítě a potkáme pana starostu, tak vítá to naše dítě do domu a do vesnice ... Takhle vítá a ač nejsem věřící, tak jsme měli i dobrý vztahy i s panem farářem... Aáá máme nové miminko, tak křížek na čelo, patří to k tomu rituálu.“

Pěstounka se díky návštěvám snaží děti přesvědčit, že svět je bezpečné místo a můžou v něm dospělým věřit. Například pro dvouletou dívku byli všichni dospělí zprvu nebezpeční, svět vnímala úplně jinak, ale dnes už je srovnaná a jde za každým.

Pěstounka Anna

Má převážně pozitivní zkušenost s předáváním dětí do adopce a do pěstounské rodiny, která ji přinesla radost.

„Jako maminka mě až rozbrečela štěstím... že jim dám ten největší dar... to bylo fakt moje nejkrásnější předání to první.“

V případě péče o třetího chlapce se pěstounka dozvěděla, že má biologického bratra v rodině pěstounů a půjde za ním. Kvůli špatné komunikace úřadu s potenciální rodinou chlapec musel být v PPPD šest měsíců, přesto předávání probíhalo dobře, protože rodiče byli skvělí lidé.

„Myslím si, že kdybych já nebombardovala ten kraj těma telefonátama, tak by to po roce začali řešit“.

Negativní zkušenost měla Anna, kdy nová maminka slibovala, že se budou vídat, ale po předání se izolovala.

„Třeba u toho druhého dítěte, kdy to byla ta láska na první pohled jo a pěstounka: jojo budeme se vídat, budeme se vídat a po předání se odstříhla. Tak to bylo těžké, fakt no. Ale to byla chyba OSPODu, protože OSPOD jí řekl, ne teď se půl roku se nesmíte vidět jo a tím, že ona přebírala první dítě, tak se řídila podle OSPODu, kdy jí řekl, že se prostě půl roku nesmíte vidět a prostě všechno stopla, aa jako bylo to těžké zvláště, že jsem to neměla uzavřené. Že jsem čekala, že tam přijedu a v sobě uzavřu a to nešlo. Ale pak už jsme to zpracovali, teď si píšeme, a dvakrát ročně ho vídám, ale v tu chvíli to bylo prostě těžký.“

Negativní zkušenost má s předáváním do pěstounské rodiny, u které si vůbec není jistá, že to jsou dobří pěstouni.

„U těch horších předávání si člověk říká lepší než ústav, lepší než ústav, ale je to těžké.“

Poslední zkušenost pěstounky s péčí o miminko, které mělo jít do pěstounské rodiny ke svému sourozenci ji donutila, že se stala dlouhodobou pěstounkou (Příloha č. 4).

Za nejtěžší na celé pěstounské péči vnímá boj s úřady.

„Ta neschopnost o něčem rozhodovat a ty věci posunout, protože jak vidíte, někteří ty úředníci nepracují, nefungují. Jak prostě ten spis leží na stole aniž by se do něj kdokoliv podíval aaa myslím si, že je i těžké, když o těch dětech rozhodují lidé, kteří o nich nic neví a nikdy je neviděli.“

„Jsem tvrdohlavá žena a jsem i docela inteligentní... jsem schopná ledacos v zákonech nájít a pozjišťovat, aa nakonec mi nikdy s ničím vyloženě nepomohli.“

Pěstoun Adam

Je pro něj nejdůležitější, aby dítě bylo co nejdříve v konečné rodině.

„Pro dítě je klíčový první půlrok a měl by být samozřejmě u své maminky.“

Zkušenost má s následujícím neobvyklým předáváním.

„Teď jsme zažili poprvé, že si ta matka přímo si určila lidi, kterým chce to dítě jakoby adoptovat, jakoby dát, no myslím si, že tam je úplně jasné, že tam byla jasná finanční náhrada, dokonce jsme zjistili, že nějaká skupina jako přímo ochotná, jakoby přímo mezi sebou advokáty a tak dále a fyzicky vlastně ty děti nějak jako dohodí...“

Pěstoun má někdy pochybnosti o výběru budoucích rodičů. Domnívá se, že školení, kterým prošli, je nedokáže správně připravit na roli rodiče.

„Kdybychom tam měli nějaké pochybnosti...já nevím, jestli bych měl sítu to nějak řešit...náhradní rodiče jsou prověřeni, proškolení...školení jsou různé, ale většinou k ničemu, nic dobrého to nepřinese... Nám to nepřísluší hodnotit.“

„... jsme to dítě předávali do rodiny, kde jsme nechápali, kde vůbec mohou žít lidé a tam jako i psovi by bylo špatně... je to takové prostředí a to jste před předáním nevěděli, to maminka donesla něco na převleční té holčičky, do kterého byste ani psa nezabalil.“

Největší úskalí však vidí v soudech, kdy nevědí o termínu předání, které se pak dá těžko naplánovat a dále v komunikaci s novou rodinou.

„... u toho předávání je složité to, že nevíme ten konec, kdyby to bylo přesně dané, ...to by se to krásně naplánovalo pomaličku by se předávalo a bylo by to. Někdy si říkáte, že už to musí být a pak se mělo předávat a pak vám soudkyně vlastně řekne, pak ji prosíte na kolenou v soudní síni, aby už bylo vyhotovení toho rozsudku, protože oni mají určitou dobu na vyhotovení toho rozsudku. Když se neodvoláte a jste v soudní síni, tak ona vám ho může dát hned, což ona klidně udělá... To byste se fakt zbláznila.“

U problémového předávání jezdí s děťátkem do nové rodiny, kde s ním i přespává.

„Velký rozdíl je, když je to miminko, novorozenec a něco jiného, když máte dítě dva roky, tři roky, ten už vnímá čas a prostor, prostě, co se kolem děje... tam asi to přespávání a zvykání je v pořádku.“

Pěstounka Vlasta

Předávání do náhradní péče se snaží dodržovat, k prvnímu kontaktu dochází v domácnosti pěstounky, kde se všichni sejdou, řeknou si o dítěti a poté jim ho ukáže. Poté už frekvence návštěv je stanovena podle délky předávání, nejčastěji nové maminky zůstávají přes noc, aby si co nejvíce na dítě zvykli a pěstounka zůstává v pozadí, ale stále připravena pomoci. Komplikace v předávání spatřuje v soudních záležitostech, kdy Vlasta neví, jakým způsobem bude rozhodnuto.

„... předání bude za pět dní, přestože jsme měli naplánovaný, že teprve o víkendu pojedeme k nim, takže tam bude ta zvykačka, no soudkyně to udělá jinak, než prostě slíbila. Takže já třeba jsem se v uvozovkách starala o dítě, které bylo fakticky jejich, ale nebylo oficiálně předáno, prostě domluva mezi rodiči. Přece mi nevyrvou dítě z náručí, když ten prcek není na ně zvyklý, nemůže být v klidu u nich sám, i když je oficiálně jejich, tak prostě já jsem pořád ještě ta, která ho má v péči. To dáme papírově s doprovodkou, když už je právně jejich.“

Vlasta má velmi negativní zkušenost s předáváním do dlouhodobé pěstounské péče v jiném kraji, se kterou se do dneška nevyrovnala (Příloha č. 3).

Jako pozitivní hodnotí vyplnění dotazníku o dítěti pro kraj, čímž dostává prostor vyjádřit se k tomu, kam by dítě mohlo směřovat. Není si ovšem jista, do jaké míry je k tomu přihlíženo. Výběr náhradní rodiny pak už je přímo v kompetenci kraje.

„... píšem, jak se nám to dítě zdá, jestli je všechno v normě nebo jestli nějakým stylem vybočuje ať v dobrým nebo špatným a samozřejmě se tam ptá na kontakty s biologickou rodinou... jestli se někdo ozval... naše myšlenkový pochody i v tom třeba bojí se fousatých chlapů, nebo když vidí psa se celá osype.“

Pěstounka Soňa

Vzhledem k tomu, že ji v průběhu péče bylo podsouváno, aby si dítě vzala do dlouhodobé pěstounské péče, byl pro ni odchod dítěte velmi náročný. Snažila se být silná,

ale stále ji pronásledovaly výčitky, zda odchod do vybrané pěstounské rodiny byl správnou volbou

„... nikdy nejde od vás dítě jakoby do lepšího pro mě, ale třeba to není vždycky pravda... neudělali jsme dobře, člověk o tom pochybuje, tím, jak mi ho nutili.”

Předávání dítěte vykonává dle doporučení OSPODu a konzultuje jej se svoji klíčovou pracovnící. Má ráda přesný harmonogram, který není narušen soudem.

„A myslím, že tohle mě jako hrozně pomáhá, protože vím o tom nastavení, kdy se začít loučit.”

První setkání se v obou případech uskutečnilo v domě pěstounky bez přespání, což pěstounka i doprovázející organizace hodnotí pozitivně.

„Já s tím přespáváním taky nesouhlasím, protože si myslím, že každý by měl mít svůj klid a večer si přebrat to, co se za ten den stalo a jako si to s tím mužem v klidu probrat.”

Ve druhém případě přespání proběhlo z důvodu velké vzdálenosti a proto, že hotely byly uzavřené z důvodu koronaviru. Stejným způsobem proběhlo i předání chlapečka do rodiny, kdy pěstounka s dcerou přespávala, ale v jejich maringotce.

„... to přespávání není dobrý nápad. No a jak mi vysvětloval klíčák, už jenom kvůli tomu, že každý má jinej druh vaření, jinej druh úklidu, všeho prostě a já jim třeba dávám něco, co miluju a oni to nechtějí.”

Pěstounka připravuje nastávající mamince manuál, aby dítě přišlo do nové rodiny s určitými zvyklostmi a tím si snadněji zvyklo na nový domov.

„A když tam chce zůstat, tak je to v pořádku a můžete odjet. Můžete řvát, jak chcete, ale musíte odjet. Pak se zastavíte na první benzínce, občerstvíte se, vybrečíte a můžete pokračovat.”

Pěstounka Iva

V průběhu osmnáctiměsíční péče navázala kontakt s biologickou maminkou, která byla ve výkonu trestu. Matka měla důvěru v Ivu, takže předání bylo optimistické a pozitivně

laděné. Po celou dobu docházelo k úpravě podmínek v biologické rodině a předávání trvalo téměř rok, přičemž ke konci holčička už pociťovala dva domovy.

„Ona nejela do neznáma, ale v podstatě do druhého domu, kde má tu maminku, protože mě odjakživa říkala babi. Protože u nás se učila mluvit...a bylo to přehezské.”

Výborná byla spolupráce se soudem, organizacemi, která nabídla místnost pro prvotní setkávání.

„Je fajn, když to někdo trošičku koriguje a není to direktivní. Jo, že to rozhodne, ale s člověkem to zkonzultuje, že nás nasměruje... I prostory neziskovky jsou třeba strašně důležité ke kontaktům s rodinou.”

Pěstounka hodnotí přechodnou dobu péče jednoho roku, jako krizovou a dítě by mělo být co nejdříve umístěno do nové rodiny.

„...jo potřebuje to svoje stanoviště, to svoje doma, tu svoji identitu, to svoje. Na tu přechodnou dobu, určité mantinely, určitou lásku, určitě bezpečí, ale neměli by tam zakořenit, protože to je potom takovéto vytrhávání...”

Pěstounka Hana

Předávání hodnotí ze své pozice vždy jako úspěšné, někdy příliš zdlouhavé kvůli průtahu soudních jednání. Tuto negativní zkušenost se soudem má pěstounka se všemi dětmi, poslední předávala v jiném městě a zkušenost byla velmi dobrá.

Ze svého pohledu považuje předání dítěte v nejranějším věku povolna, ale návazně, protože to dítě najednou znejistí.

„Akorát to dítě potom trošku neví, proč tedy vždycky přijedou a proč zase odjedou a kdo to teda je a myslím si, že to pro ně taky musí být těžký. Nejtěžší je to asi časově zkoordinovat ty návštěvy. Aby jich nebylo moc, ale aby jich taky nebylo málo...”

První setkání preferují ve své rodině, kam budoucí rodiče přijíždějí. Četnost návštěv nechávají na domluvě s nimi.

„A vždycky mi přišlo příjemnější, aby to dítě bylo ve svém domově a ve své postýlce a v tom svojím kočárku v tý době. Místo toho, abychom jeli někam s doprovázející organizací.

Je pravda, že jednou měla ten první kontakt s tou maminkou, jak jsem ji vraceli to dítě, jsme měli na úřadě, kde oni mají takovou hernu.”

Pokud je dítě větší, doprovází ho pěstounka do nového bydliště, kde s ním i přespává, aby se cítilo v novém prostředí bezpečně. Poté co se překlopí citové pouto na novou maminku, dítě může odejít z domu pěstounky.

„My vždycky děláme dětem fotoknihu...Připravujeme ten kufříček, který si bude brát. Připravujeme ty věci, který musíme dát dítěti sebou, takový různý hrací, na který je zvyklý...”

D. Vyrovnání se s odchodem, pomoc podpůrných subjektů a psychohygienu

Nejtěžší je pro většinu pěstounů vyrovnat se s prvním odchodem, protože nevědí, co mohou očekávat. Zpracování ztráty je závislé na délce pobytu, věku dítěte a samozřejmě na jeho chování.

Pěstounka Ludmila

Pěstounka zmiňuje pro vyrovnání se se situací a odražení se ze dna svoje vnitřní nastavení, kdy pro emoční zvládnutí situace potřebuje se zklidnit a uvědomit si, že selhání nebylo její vinou, zrekapitulovat situaci a přejít “na jinou kolej”. Emoce pěstounka prožívá při každém předávání, což je úplně přirozené, ale dokáže s nimi po zkušenostech pracovat.

„... ty emoce hned na začátku byly šílený, prostě já jsem netušila, co to se mnou udělá...prostě najednou vás zaplaví něco, co neznáte - lítost, strach, smutek, vztek, prostě spousta takových těch negativních emocí, které vás pohltí a teď vy nevíte, co s nimi. Je dobrý si s někým o tom popovídat... měla jsem kolem sebe lidi, kteří mi řekli, že to je normální. Že to, co prožívám, je úplně v pořádku.”

K překonání stesku po dítěti pěstounce pomohlo sdílení třeba s klíčovou pracovnící nebo psychologem doprovázející organizace, kteří provedou člověka tou emocí a dokážou s ní pracovat. Důležitá je i pomoc doprovázející organizace, která má nadhled a poskytuje jiný úhel pohledu.

První den po předání pěstounka mluví o chtěném spánku, který je narušen, že prostě spát nedokáže.

„Vy se prostě naladíte na to dítě a budete se dvě minuty předtím než se probudí to dítě. Záhada, je to pro mě úplně neuvěřitelný, ale než se vzbudí to dítě, tak se vzbudím já a on hned po mě.“

Poté se snaží odjet někam, kde bude sama v péči, bude číst knížky a sledovat filmy, na které neměla čas, navštíví divadlo. Bude chodit po schodech, protože s kočárkem jezdila stále výtahem a navštíví místa po netradičních cestách, po kterých se s kočárkem jezdit nedá.

Doba odpočinku závisí na péči, její intenzitě a samozřejmě se zohledňují i požadavky pěstounů. Delší dobu odpočinku bere jako vstřícný krok.

„Člověk by měl být v absolutní pohodě, měl by být odpočínutý, protože neví, jak náročné to dítě přijde a je potřeba, aby se mu maximálně věnoval. Bohužel jsme ve věkové kategorii, kdy jakýkoliv stres nebo nevyspaní se odráží na zdravotním stavu. Vím o spoustě pěstounek... že nemohou pokračovat dál.“

Informace o dítěti jsou pro pěstounku důležité, vzájemný kontakt hodnotí podle toho, jak si s novou rodinou “sedla”. Podělí se s nimi o radost, kterou sdílí focením dětí. Je jí potěšením, jak děti přijímají po delší době gesta svých rodičů.

Pěstounka Jana

Po předání měla 14 dnů volno, což bylo velmi málo. Pokud je dítě v péči delší dobu, na základě domluvy může mít dobu respitu delší.

V období volna využívá kulturu - kino, divadlo koncerty, ráda plete. Po předání prvního dítěte měla pocit prázdnoty, proto si přála rychle mít další dítě. Měla pocit, že nemá co dělat. S postupným předáváním dětí si období respitu začíná užívat - klidným spánkem, čtením, návštěvou kinokavárny, kamarádek, příbuzných, prací na zahrádce.

Má výbornou zkušenost s doprovázející organizací, která je založená na dobrých vztazích.

„... pro nás pořádá víkendový seminář, kde máme 18 hodin školení a ta nám v podstatě sežene po konzultaci s náma, když si hodně přejeme nějakého školitele... třeba osobnost, kterou chceme pozvat... První čtvrtek v měsíci máme setkání nás přechodných pěstounů a buď je to takový sdílení..., máme i školení s nějakým tématem péče o dítě,

šátkování, masáže miminek, psychoterapii pro sebe, nebo nějaké rehabilitační cvičení,...pořádají odlehčovací jednonocový víkend... dělají pro nás maximum.”

Po předání mluví o sladkobolném pocitu, kdy ví, že se dítě dostalo do dobré rodiny, z čehož má radost, že obětovaný čas nebyl zbytečný, ale zároveň se jí po dítěti stýská. Pocit stesku není ve smyslu, že by seděla a chtěla by dítě zpátky. Je ráda, že už je pryč, a že vše dobře dopadlo. Mluví o tom, že vždy předávala do dobré rodiny a nemusela se zatím trápit otázkou návratu do rodiny, která nefunguje. S předáním matce - cizince se vyrovnala po roce, kdy si matka na whatsappu našla její doprovodnou organizaci, kde vyjádřila poděkování se zprávou a fotkou malého, že žijí u své babičky a jsou v pořádku.

Pěstounka Blanka

Sama se vyjadřuje, že potřebuje měsíc volna na zotavení, protože děti měla v péči delší dobu.

V době volna rádi s manželem poznávají přírodu, jejich koníčkem je dům a zahrada, a zároveň potřebují čas jeden na druhého, protože v době péče společenský život je omezený.

Po předání do mezinárodní adopce využili nadaci psychologické pomoci, kde jim bylo nabídnuto každému pět sezení s odborníkem. Tato pomoc nesplnila jejich očekávání co se týče odbornosti. To mohla posoudit později, kdy poznala jiného psychologa.

Ke své doprovázející organizaci má obligátní vztah.

„... je to organizace, která sdružuje více přechodných pěstounů a vytvářejí tam prostor pro sdílení, každý měsíc se můžeme sejít v prostorách té doprovodky a jsme tam skupina 10-15 přechodných pěstounů, takže se známe a je to taková příjemná parta... úplně spokojená nejsem a to je spíš s tím vzděláváním, protože ta naše doprovodka organizuje víkendy jednou za rok a organizuje vzdělávání jakoby v rámci toho setkávání jednou za měsíc a má takovou formu, že to vzdělávání je jenom pro nás, který máme s tou doprovodnou smlouvu a pokud bysme chtěli nějaký vzdělávání jinde, tak si to musíme sami zaplatit.”

Tuto situaci pěstouni řeší tak, že na setkání nejedou, tudíž jim chybí hodiny vzdělávání a musí odjet na jiný seminář, který jim poté proplatí. Pěstounka uvažovala o změně organizace, ale není podle ní z čeho vybírat.

Po předání dítěte pěstounka na něj stále myslí. Přirovnává to k životu v mlze, tak jako bez duše. V překonání stesku ji pomáhá mechanická činnost, ráda plete.

„Hraje tam roli psychika. A hlavně musíte to přebít něčím jiným... že vy vlastně v tom prostředí zůstanete a všechno vám to připomíná to dítě, oblečky, hračky, zážitky, nebo cokoliv. Prostě xkrát za den člověk narazí na nějaké vzpomínky, aniž by chtěl. A ta psychika, ta hrozně evokuje to dítě.“

Stěžejní pro ni zůstává prožít si ten smutek a nechat to prostě proběhnout. Důležitý je kontakt s ostatními pěstouny, zvláště těmi, kteří dokážou vyslechnout a psychicky podpořit.

„... mám jednu, která je úžasná v této psychické podpoře, tak ta mě třeba hodně pomohla právě v tom, že mě říkala, když to na tebe přijde, tak ten smutek, emoci nech proběhnout, vyplakej se, prostě běž pak něco dělat. Ne ty smutky, ty emoce prostě v sobě nedusit, prostě je nechat projít.“

Pěstounka uvádí na potlačení smutku zajímavý rituál, který má i náboženský podtext. Odchází na magické místo v lese, který má určitou historii a tam si řekne: *„tady chci nechat všechno trápení, psychický vypětí... tady to odložím... se toho chci zbavit.“* Tento rituální zážitek pokládá za časové oddělení a tím se k tomu nevrací.

Tento problém řešila i s psychologem a ten ji řekl, že je přirozené, když se ty smutky objevují.

„Většinou to má nějaký spouštěč, vyvolá to něco, třeba nějaká věc, vzpomínka, nebo manžel něco řekne, vždycky tam je nějaký spouštěč a on mi říkal, že je to úplně normální, že to může klidně ten rok trvat, než se tím člověk probere a dostane se do nějakého normálu.“

Podobnou situaci pěstounka popisuje s dalším dítětem, což silně evokovalo dítě, které šlo do mezinárodní adopce. Zhruba rok to trvalo, než to úplně ustálo. Rozdíl je v tom, že s tímto dítětem je pěstounka v častém osobním kontaktu.

„Ten kontakt jednou za čas je takovej milosrdnej, i pro to dítě, on ví, že žijeme, strávíme spolu třeba odpoledne a je třeba i jako léčebný. Víme, že se to dítě má dobře, že prospívá, přitulíme ho, pomazlíme ho a tady ty naše emoce jsou vyrovnaný.“

„Celá péče emočně zasahuje i manžela, který hrozně těžce nese odchody dětí. Pokud by to už bylo dále pro něj neúnosné, musela bych s přechodným pěstounstvím skončit.“

Pěstounka Eva

Dobu respitu rozdělují na dobu, kdy ví, že ji nebudou volat, což je období její dovolené a období, kdy je v pohotovosti na telefonu.

Po odevzdání nastává období smutku při pohledu na prázdnou postýlku, pěstounka si pobeří a společně s manželem posmutní. Smutnění k tomuto období dle pěstounky patří.

„To je ta fáze, kterou si musím odžít a dát průchod těm citům, to já si pobeřím... Pro mě je samozřejmě důležité myslet na to dítě a být v kontaktu s tou novou rodinou, vědět, jak to dál funguje, ale když tak se snažím třeba opravdu lenořit třeba celý den, ale potom se pustím do práce, kterou mám naplánovanou... co nejde třeba s těmi dětmi. Nebo se snažím, co nejdříve někam odjet.“

S postupem dalších předávání se pěstounka s odchodem vyrovnává snadněji, na negativní věci se snaží zapomenout. První odchod byl pro ni náročnější, protože si uvědomila, že už nebude dítě jejich. Velkou podporu má pěstounka ve své doprovázející organizaci, která ji nabízí pomoc v oblasti poradenství, péče o dítě, zajistí psychologa v případě potřeby i jinou službu. Školení bere jako velký přínos pro svoji práci díky zajímavým tématům, které může využívat bezplatně i mimo svoji organizaci. Sama dobrovolně začala studovat, aby se dále rozvíjela. Pomoc psychologa využila při péči o šestiletou dívku, aby se ujistila, že jí víc neublíží než dává.

Pěstounka Katka

S odchodem dítěte se vyrovnává špatně nejen pěstounka, ale i rodina a samozřejmě i kamarádi, které si děti našly během pobytu. Odchod prvního dítěte popisuje:

„... to člověk neví, co má očekávat. A ještě ke všemu, další jsem měla po čtyřech měsících, takže to opravdu bylo takové krušnější období.“

Další odchody pěstounka prožívá v podobné struktuře.

„... Já mám tak ten týden, kdy si prostě zalezu, chci být sama, pobřečím si, když to uklízím ty všechny věci. Nejhorší je ta prázdná sedačka, kterou vezu domů zpátky z toho předání.”

Perličkou je zkušenost, že v den předání předškoláka ji volala paní z úřadu, jestli by mohla přijmout do péče dítě. Omluvila se jí, že dítě dá někomu jinému, načež pěstounka zareagovala, že pokud by to bylo nemluvně nebo “málomluvně” tak snad ano, ale větší určitě ne, protože předávání staršího dítěte je pro ni bolestné a musí zpracovat ty jeho zážitky.

„To, co zažilo za těch svých pět let života, my nazažijeme za celý život,”

Pro vyrovnání se s touto zkušeností využila konzultací psychologa, velmi nápomocnou jí byla její klíčová pracovnice a hlavně dostala praktické rady od pěstounek se stejnými zkušenostmi, které jí ukázali, že jde správným směrem.

Po dalších odchodech se snaží být silnější a žít povzbuzením, že přijde další dítě. Potěšením jí je vnučka, která v současnosti s „pěstounětem” tvoří sehraný pár.

„Ona je totiž i nejlepší lék, prostě protože to dítě pořád něco chce. Nedovolí vám, abyste se uzavírala sama do sebe a smutnila.”

Děti předávala do spokojených rodin, se kterými je v kontaktu. Děti často přijíždějí na prázdniny nebo na prodloužené víkendy a pěstounka může pozorovat jejich spokojenost, což jí přináší uspokojení z vlastní práce. Je ráda, že děti předala, že mají svoje rodiče a ona s manželem zůstávají jejich tetou a strejdou, kteří byli součástí jejich života. Těžší období prožívá pěstounka v době, kdy dítě je v péči delší dobu a nedaří se mu najít vhodná rodina. Její noční můrou by bylo dát dítě do ústavu. Naštěstí se to nepotvrdilo. Nikdy nebyla tlačena úřady do dlouhodobého pěstounství, náznak ponechání si dítě měla od své 87leté matky.

První mezidobí trvalo čtyři měsíce. Prožívala období smutku, proto se několikrát připomněla e-mailem. Po druhém předání to bylo týden, kdy dostala do péče třetí dítě. Od této doby se s úřednicí na kraji domlouvá o délce odpočinku.

„... jak si představuje dlouhý odpočinek, protože každý dítě jinak přiroste k srdci, potřebuje jinou péči jinak je náročné a po miminku, které nemá abstráky a jenom vstáváte v noci, tak to není žádná tragédie. To jste připravená hned.”

Volný čas věnuje domu, práci na zahradě, Věnuje se ručním pracím, háčkování šití. Běžné domácí práce jsou její rutinou. Pěstounství ji dalo prozření, že snese mnohem víc, než si myslela, uspokojení, a že ne všechno se dá dělat jenom pro peníze.

Pěstounka Anna

Pěstounka se vyjadřuje ve smyslu, že všechny odchody dětí má zpracované. Dokázala se sama poprat i s bojem, kdy usilovala do péče vzít si svoje poslední dítě. Pomoc ani v této době nepotřebovala.

„Byla mi nabídnuta pomoc, ale z takového toho jejich pohledu, že si mysleli, že jsem selhala jako přechodka, když jsem se rozhodla si ji nechat... Kdybych ji nedostala, tak bych asi pomoc potřebovala, ale tím, že jsem vyhrála, tak není důvod.“

Předávání dětí pro pěstounku nebylo náročné, protože bylo vše připravené. První dny po předání buď nedělá vůbec nic, leží v posteli, nebo u televize s knihou, u čeho nemusí přemýšlet. Po týdnu začne uklízet věci, reorganizovat a odjíždí na dovolenou. Mezidobí má poměrně dlouhé z důvodu, že není z Ostravy a úřad se snaží nejdříve obsadit pěstouny z města a nejbližšího okolí. Je názoru, že pěstoun by měl mít za měsíc péče jeden týden volna, s tím, že si jej může zkrátit nebo prodloužit podle toho, jak se cítí.

„Čtrnáct dní je hájených a potom už většinou je to uvolněné, takže většinou člověk předá a už v podstatě čeká... kdy mu ten telefon zase zazvoní.“

„Zvláště, když máte miminka a máte je fakt krátkou dobu, tak fakt tam nemáte problém je přijmout dřív a tři čtyři měsíce vám fakt hrabe... To už fakt to volno nechcete... už sami voláte na kraj.“

Pěstounka uvádí, pokud neměla dítě v péči, měla druhé zaměstnání, suplovala ve škole, věnovala se synovi a péči o dům.

Pěstoun Adam

Délka volného času po předání dítěte je ovlivněna dvěma faktory - kolik je v kraji volných pěstounů a jak dlouho potřebují mít volno po předání. Vše záleží na délce pobytu dítěte, zdravotních komplikacích, které se musí řešit a samozřejmě na chování dítěte.

“Ideální varianta mít to dítě co nejkratší dobu a potom vám stačí na tu regeneraci dva týdny... Když máte dítě rok a jsou tam velké zdravotní problémy... když to dítě hodně pláče, potom vám to nestačí... odevzdáme dítě a to si myslíte, že se vyspíte, ale nevyspíte, protože to máte tak nabouraný režim, jako noční, když vstáváte třikrát, čtyřikrát za noc, to pak nemůžete spát.”

V rámci respitu mohou požádat o supervizi, která nepřinesla očekávanou náplň. Školení ze své dlouholeté praxe hodnotí spíše negativně, osvědčilo se mu školení z praxe, potřebné další informace si sám aktivně vyhledává

„... takové praktikum, to je skvělé... to je praxe, takovou hravou formou, žádná suchá teorie, ale všechno jakoby očima z praxe.”

„A většinou ty víkendovky jsou takové na kterých vidíte nějaké to plus, že vidíte ty zkušenosti ostatních pěstounů. Zde můžete někomu poradit, nebo že vám někdo poradí. Ono to vidíte i na očích těch pěstounů, oni nahodí nějaké téma a když se do toho zapojí těch 20 lidí, tak to je super. Ti lidé do toho dají tu energii a pak vy si z toho něco vezmete.”

S péčí i vyrovnáním se po předávání si většinou poradí sám s manželkou na základě dlouholeté zkušenosti.

Pěstounka Vlasta

Nejdelší dobu mezidobí prožívala po předání dvanáctiletého chlapce do dětského domova. Delší dobu čekání hodnotí následujícím způsobem:

„Ch, ch, nejhorší je to, že si připadáte jak nezaměstnaná, prostě jste nachystaná, jste připravená, a nevíte dne ani hodiny si říkáte, že dneska zavolají... a pak říkáte, že za týden zavolají... a přitom víte, že v některých krajích mají nedostatek pěstounů a valí je do dětských domovů, tak to je fakt tragédie pro moji duši, pro moji hlavu a je to strašně těžký...”

Volný čas vyplňuje pletením, kterým obdarovává všechny děti, čtením, protože každá kniha ji posílí a dotýká se daného tématu. Věnuje se dceři, která je s ní v domácnosti. S odchodem se na základě dlouholetých zkušeností dokáže vyrovnat sama, i když jí je pomoc nabízena, je ráda za volno.

Vyrovnání se s odchodem dítěte záleží na způsobu nastavení odpoutání ve své mysli.

„... Každý se musí umět odpoutat, mít to v té hlavě srovnané hned od začátku. Ano, je teď naše, ale je půjčené a musíte ho umět pustit. To je prostě strašně důležitý. Kdo to nedokáže, pak to předávání má těžké, pláče, truchlí, to já tak nemám. Já to v té hlavě mám takto nastavené a přes to nejede vlak. Ted' se musím odpoutat, protože má novou rodinu a já jsem šťastná... Pro mě je vždycky ten zlom, že mi zavolají, máme novou rodinu.”

Zkušená pěstounka vidí rozdíl v prvním a posledním předávání.

„Samozřejmě, to první dítě jsem obřečela manželovi do rukávu, to je velká bolest, to si člověk nedovede představit, co ho čeká, je to opravdu strašné, až emočně vysilující. Ale tím, že si to v té hlavě srovnáte a že víte, to poslední dítě se už předávalo normálně, ale to první dítě, to je úplně nebe a dudy. To první, to je hrozné, to máte jenom načtené a naposlouchané, realita je potom jiná.”

Po předání je pěstounka ráda doma, dá si s manželem skleničku vína a žije vzpomínkami. Psychohygienou jí je rodina a vnoučata, hlavně společně strávená dovolená, kterou dopřeje všem dětem, ať už vlastním, tak v péči. Potěšením pro ni je, když se pěstouni ozvou, ať už zprávou, fotografií nebo přijedou na návštěvu. Důležité pro ni je, aby děti přišly do lásky, obětí, do prostředí, které je pro ně vhodné. Ráda o pěstounství mluví, předává informace lidem, kteří si myslí, že pěstouni jsou silní lidé.

„Každý řekne vy jste silní, ale já jsem hrozně citlivá. Všichni si myslí, že jsme z kamene, nejsme z kamene, máme srdce, máme velké srdce. Já jsem trochu při těle, takže říkám na odlehčenou, že mám velké tělo a velké srdce, aby se mi tam ty děti všechny vyšly.”

Jako negativum na přechodném pěstounství vidí finanční ohodnocení, které je nedostačující.

Pěstounka Soňa

Má nyní druhé období respitu, z vlastní zkušenosti ještě neví, jak se s danou situací vypořádat. Po komplikovaném prvním předání pěstounka se snažila být silná, přičemž jak zůstala sama doma, pociťovala deprese.

„Ráno jsem vstala, sedla jsem si na gauč a teď si naplánuju co udělám a najednou jsem začala brečet.”

Po prvním předání, v době dovolené si zajela na masáž, pak si došla koupit desky na složku pro další dítě a v tom ji zazvonil telefon, který byl pro ni v této době vysvobozením z toho smutku.

„... jsme v obchodě a telefon z kraje, tak jsem si myslela, že volají úplně kvůli něčemu jinému, takže jsem na další nákup úplně zapoměla a za tři hodiny jsme měli Jakuba doma.“

„... zavolali v tu pravou chvíli, kdy mě vysvobodili z toho přemýšlení... tady jsme měli zase nový směr a tak. Dopadlo to dobře, bylo to správné rozhodnutí“

S první pěstounkou je v kontaktu, na návštěvu jezdila s druhým chlapcem a tím se z dětí se stali kamarádi. Nyní po druhém předání z důvodu vzdáleného pobytu a současné situace se návštěva neuskutečnila, takže pěstounka smutní, zároveň i celá její rodina. Je si vědoma, že na dítě už nemá žádná práva, ale na zprávu čeká.

„Tak tam mě už vyprovokuje dcera, jak je mu, zjisti to. Takže se osmělím, napíšu třeba na ten WhatsApp, kdy to je takový, že to si zapne, kdy ona chce, jestli chce, ale třeba ty telefonáty nedělám, protože to je opravdu, že zasáhnu těm dětem do jejich soukromí.“

V současné době odpočinku už je pěstounka připravena převzít další dítě. Stejně to prožívá i její dcera: *„Jééé, tak se mi zdálo, že máme tu holčičku (smích) nebo já ji volám a ona už, už? (smích).“*

Dokáže odpočívat a ve volném čase jezdí do skladu pro “přechodňáky” pomáhat s tříděním oblečení a potřeb pro děti, které funguje na dobrých srdcích lidí, a nemá výčitky něco z toho podle potřeby využít. Má výborného klíčového pracovníka ze skvělé organizace, který je jí k dispozici 24 hodin denně. Je otevřený jejím potřebám, dokáže ji naslouchat a sdílet vše, co potřebuje probrat. Inspiraci a posilu do další práce jí přináší školení, kterého se účastní celá rodina včetně dítěte. Pomoc psychologa je pro ni dlouhodobá, pomáhá ji řešit problémy nejen s dítětem, ale i adoptovaným synem. Má bohaté zkušenosti z vlastních prožitků, protože to vidí i z druhé strany. Díky adoptovanému synovi si tím prošla i obráceně. Supervizi nazývá reflexí, kterou využila po prvním dítěti, který byl složitý “ne lidsky, ale úřednický”.

Pěstounka zvolila následující taktiku pro vyrovnání se s odchodem. Podle ní to zní až „hnusně“, ale ji to pomáhá. Na každém dítěti se snaží najít něco, co se jí nelíbí, důvody, proč ho dát pryč.

„... ty mě tady rozčiluješ, ty mě tady jako neposlechneš, ... já si užiju ten klid, nebude si mi tady nikdo stekat... ale já v tu chvíli nebudu na něj zlá, ale řeknu si to proto, abych to jako dokázala přijmout ten odchod.“

Samozřejmě se odchod neobejde bez slzí. Stejně emoce prožívá i při loučení s OSPOD pracovníci.

„Já jsem se pořád jako držela, pak přestávám mluvit, když už jde do tuhýho, protože já jinak mluvím pořád, tak to přestávám... No a teď se jako loučí a teď mi podá jako tu ruku a řekne něco ve smyslu, že se jí bude stejskat po těch mejch zprávách a já si jenom pamatuju, já jsem udělala jenom auch, auch a začala jsem řvát, úplně to ze mě vyhrklo, jako kdyby vodovodní kohout někdo otevřel. A já ty krásu, tohle jsem nechtěla, no nic, že mě pochopili, tak dobrý první loučení.“

První dny po předání hodnotí jako pohodové v důsledku velké rodinné opory. Manžel poklidí všechny věci, které by připomínaly to dítě a pěstounka se zapojí do činností, které při péči o dítě oddaluje. Velkou oporu spatřuje v OSPOD pracovníci, která je “naladěná na stejnou vlnu” jako pěstounka a nešetří pochvalou, která je určitě v tomto případě na místě.

„...když přijely ty ospodačky tak říkaly, co to tady máte za dítě? My jsme vám dávali smradlavý, řvoucí, nepřizpůsobivý, špinavý jako dítě a vy tady máte krásnýho kluka. Tak tohle je prostě to, co nás těší.“

Zprávy, které pěstounku emočně rozladí:

„Telefonát - budete dávat dítě pryč, není strašnej, to je dobrý. Dobře, tak to má bejt. Ale papír s tím, že tady máte a může nastoupit kdykoliv, to je hrozný.“

Pěstounka Iva

Pěstounka měla v péči dítě, které předávala do biologické rodiny po 18 měsících. Využila psychologické konzultace a poradní služby.

„Já jsem potřebovala rozebrat tady tuhleto konkrétní situaci a ujistit se v některých věcech, ujistit se, že postupuji správně. Mít takovou podporu, aby i z profesního psychologického hlediska to bylo v pořádku, protože člověk nechce udělat nic, co by nebylo k užítku (smích).”

Má zkušenosti se supervizí z předešlého zaměstnání. Je si vědoma, že by určitě byla tato pomoc dobrá, ale nereálná. Školení v rámci vzdělávání hodnotí pozitivně, ráda se vzdělává v oblastech, které jsou jí blízké, nebo co potřebuje. Současná forma online školení ji příliš nevyhovuje.

V den svého prvního předání proběhla velká oslava na rozloučenou, dítě si odvezli a pěstounka odjela za svými vnoučaty a užili si víkend.

„Strašně krásný pocit, ale je fakt, že mi do dneška trošku chybí, to jako jo (smích). Ten vztah tam zůstává určitě.”

Už nyní má naplánováno, že rozloučení se stávající desetiletou dívkou by mělo proběhnout ve stejném stylu, říká, že bude potřebovat jiný druh odpočinku.

„Jak jsem po té malé cácorce potřebovala víc povyrazit, víc toho vzruchu, tak naopak teď budu potřebovat víc klidu a relax (smích).“

Pěstounka se považuje za aktivního člověka, který se nedokáže nudit.

„Já ráda plavu, mám ráda kolem sebe lidi, mám spoustu přátel, velkou rodinu. No prostě ani vteřinu jsem se nenudila a nikdy se nenudím. Mám spoustu zájmu. Nějaké zaobírání samo sebou, na to se u nás nehraje.”

Pěstounka Hana

Pochvaluje si nabídku školení od své organizace. V případě, že si najde téma, které je pro ni z hlediska péče aktuální a zajímavé, může jej absolvovat a organizace ji vše proplatí.

Po předání dítěte ji je smutno, ale odbornou pomoc nepotřebuje. Supervize nebo sdílení s ostatními pěstouny bere jako velmi užitečné, zvláště v době začátku, kdy v kraji byli zaregistrováni pouze tři přechodní pěstouni, kdy se znali a bylo to „hodně komorní.“ Nyní s přibývajícím počtem pěstounů se samozřejmě rádi s manželem účastní setkání, ale už to hodnotí jiným způsobem.

„...ztratila sounáležitost těch dvojic asi i začalo přibývat i více i těch příběhů, kdy si říkám, že jsme měli i štěstí (smích) i na rodiče, i děti, že jsme vždycky to měli takový absolutně bezproblémový, kromě nějakých dohadů se soudama, nebo dohadů spíš pobízení soudů, aby to už nějak proběhlo... Co jsem pak slyšel ty příběhy jiných pěstounů...tak je to ale určitě daný tím, že my jsme měli vždycky ty malý děti...“

Velkým potěšením pro pěstounku zůstává i kontakt se všemi novými rodiči. Jako perličku uvádí setkání všech rodin při příležitosti oslavy svých kulatých narozenin, kde kromě biologické maminky, která už měla zajištěnou dovolenou s rodinou u moře, se účastnili úplně všichni.

„Hodně se mi to líbilo a myslím si, že to bylo hodně fajn i pro ty rodiče i pro ty děti. Že si ti rodiče taky sedli a všichni jsme si to užili.“

Některé děti po odchodu zůstali v péči pěstounů, coby dětského lékaře

„Některý děti k nám zůstaly chodit do ordinace, takže si je hezky změříme a zvážíme (smích), ale je to hrozně hezký.“

Pěstouni neberou tuto činnost jako zdroj obživy, stěžejní je pro ně profese. Proto po předání dítěte požádají o přerušeni pěstounské péče, neberou tedy slibovanou odměnu. Odjíždí s rodinou na dovolenou a věnují se své profesi. V současnosti mají přerušeno na jeden rok a pěstounka pracuje v nemocnici, což se jí zdá v této době důležitější.

Pěstounka zmiňuje, že každý odchod dítěte obřečela. Žije častými vzpomínkami, které ji budí i ze spaní, není schopna uklidu věcí po dítěti hned po předání.

„Prostě, když vás někdo opustí a vy si to ještě trošku nechcete připustit a potom je kolem toho hrozně krámů, tak se vám do toho ani nechce...máme tam vybalenou tu postýlku a pak si řeknu, ale pak už je to čas uklidit všechno, vyprat a dát to do krabic, ale my to máme vždycky tak, že to dítě máme hrozně rádi a prostě jinak to nejde.“

Vyrovnaní se s předáním je těžké pro celou rodinu, s přibývajícím věkem svým i vlastních dcer, snad čím dál náročnější. Pěstounka to přisuzuje mateřským pudům, které se u nich v letech dospívání začínají projevat.

„Naposledy mi říkala, už si prosím tě žádný neber, já už to nezvládnu.“

Rodina pěstounky žije velmi aktivním způsobem, hraje volejbal, miluje kolo, vodu, výlety a žije svojí profesí.

8.3 Vyhodnocení výzkumu

Ze získaných informací lze potvrdit, že zkoumaní přechodní pěstouni se dokážou vyrovnat s odchodem dítěte, přestože je provázeno celou řadou úskalí, které je mnohdy v rozporu s ideou PPPD. Je patrné, že jejich vnitřní nastavení v mysli je dokáže odpoutat od dítěte, aby byli schopni v činnosti dále pokračovat. Na základě rozhovorů se nepotvrdila žádná skutečnost, která by nasvědčovala tomu, že by pěstouni danou situaci nezvládli a museli s PPPD skončit.

Odpověď na VO1:

Z rozhovoru vyplynula jednoznačně láska k dětem. Je to opravdu skutek, dobrý čin. Pěstouny se rozhodli být ve věku, kdy už mají zkušenosti s péčí o své biologické děti, které už odrostly a sami mají pocit opuštěnosti a prázdného hnízda a dostatek sil věnovat péči někomu, kdo ji potřebuje. Několik pěstounů zmínilo i svoji odbornou profesi, která koresponduje s péčí, především v sociálním slova smyslu.

V další řadě jsou to různé reportáže, články, reference od známých, příklady známých osobností, kteří jsou možná pro většinovou společnost méně známí, ale velcí srdcem. Samozřejmě dalším impulsem je i změna zaměstnání, která nedává smysl, a člověk se tím může stát až vyhořelým. V ojedinělých případech je to doplnění sourozenců, aby i oni sami viděli problém opuštěných dětí v dnešní společnosti. Spokojená rodina, kde je šťastné dítě i rodič je dar, který není vždycky samozřejmostí, a na to právě chtěla pěstounka Anna ukázat.

Odpověď na VO2:

Prvotní náročnou situaci prožívají někteří pěstouni v době, kdy jim jsou v krizové situaci nabízeni sourozenci, starší děti, které nejsou schopni přijmout, přestože tyto limitující podmínky mají dány ve smlouvě při uzavírání PPPD.

Další úskalí plynou ze samotné péče, předávání a vyrovnání se se situací. V době péče je pěstounka tlačena do situace, aby si dítě nechala v péči, kdy se nedaří jeho umístění do NRP, což je pro ni velice emočně náročné. Pěstouni úskalí spatřují při návratu dítěte do biologické rodiny, kdy není dostatečně provedena sanace. Problém spatřují v tom, že rodiny mnohdy neví, jak podmínky upravit, důležité v tomto směru by bylo jejich odborné praktické vedení, protože pěstouni spatřují, že emočně dítě jsou schopni přijmout. Další úskalí je ve spojení dítěte s biologickou rodinou, kdy rodiče jsou mnohdy závislí na návykových látkách, dítě mají možná rádi, ale daná situace působí nepříznivě na jeho vývoj, a proto je třeba opět pracovat s rodiči.

Dalším problémem jsou spolupracující osoby, zvláště pracovníci KÚ a OSPOD pracovníci, kteří mnohdy řeší problém na základě teorie, často dítě ani nevidí a kontakt s pěstouny udržují víceméně přes telefon (mimo současnou situaci). Pěstouni se snaží maximálně spolupracovat, posílat hodnocení dítěte, fotky, aby došlo ke správnému spárování s náhradním rodičem. To souvisí i s případem, kdy není dostatečně řešena situace pro spojení biologických sourozenců do jedné náhradní rodiny.

Největší úskalí spatřují v soudních jednáních, které je mnohdy zbytečně zdlouhavé a nepřehledné. Toto protahování způsobuje, že pěstouni nevědí, kdy přesně emočně připravit dítě na odchod z rodiny. Velký problém je to pro starší děti, které situaci vnímají a nevědí, co se s nimi děje. Další úskalí nastává po předání dítěte, kdy pěstouni nemají zpracovanou jeho ztrátu nebo si nejsou jisti správným výběrem náhradních rodičů, případně že biologická rodina nebyla dostatečně sanována. Někteří pěstouni spatřují úskalí ve finančním ohodnocení a nedocnění své práce. Z toho plyne závěr, že toto všechno pěstouni dělají z lásky k dětem a finančnímu ohodnocení nepřikládají takový význam. V případě potřeby musí mít oporu ve svém blízkém okolí. Jinak hrozí, že z finančních důvodů budou nuceni ukončit PPPD.

Odpověď na VO3:

S předáváním dítěte se pěstoun musí umět vyrovnat, a pokud by tomu tak nebylo, nemohl by tuto činnost vykonávat. Z rozhovoru při otázce, jak dlouho by chtěli práci dělat, zaznívaly odpovědi, že dokud jim to bude dávat smysl, budou zdraví a bude to snášet rodina, na kterou má odchod dítěte velký emoční vliv. Jednoznačně se nepotvrdilo, že první odchod je nejtěžší. Zkušenosti pěstouni mluví o prvním odchodu jako emočně náročném (první odchod

byl nejtěžší), protože vše je založeno na pouhé teorii a s přibývajícím péčí se s odchodem dokážou vyrovnat.

Vše záleží na náročnosti péče, věku dítěte, a jak dlouho pobývalo u pěstouna. Předávání je tím snazší, čím spokojenější rodina na druhé straně je. Důležité jsou pozitivní zprávy, jak se dítěti daří. Žádný odchod se neobejde bez emocí, v případě že tomu tak je, může být důvod spíše ke znepokojení, zda svoji práci dělá pěstoun dobře, jak to na mě působilo v jednom případě. Při předávání nesmí pěstoun zůstat na to sám, ale musí mít podporu v klíčovém pracovníkovi a doprovázející organizaci, případně v dalších odbornících. Ne vždycky se dobrá spolupráce potvrdila. Velkou podporou jsou pěstounům praktická sdílení, která jsou na základě důvěry mezi jednotlivými pěstouny. Nabízená školení někdy nespĺňují očekávání, protože pěstouni si vždy nemohou vybírat. Někdy se mohou zapsat na jiná školení podle zájmu u jiné organizace, což hodnotí velmi pozitivně.

Období smutku po předání je naprosto přirozené, pěstouni jsou rádi, že to mají potvrzené od odborníků a nemohou to brát jako selhání. Období respitu každý užívá podle svého vlastního uvážení. Někdo chce zůstat sám, jiný odjíždí s rodinou za přáteli, případně má potřebu hned uklízet věci po dítěti, či to chce nechat na místě, než se se ztrátou vyrovná. Velmi napomáhají kreativní činnosti, manuální práce, sport, kultura, četba, studium, věnují se sami sobě a rodině. Je jim nabízená pomoc, zvláště po náročném předání, kterou ne všichni a plně využili ke své spokojenosti. Další volno spojené s čekáním závisí na potřebě zpracování ztráty a regeneraci sil, aby byli připraveni přijmout další dítě. Přihlíží se k počtu volných pěstounů a dětí, které se ocitnou v krizové situaci.

9 Diskuze s literaturou

Do výzkumu bylo zapojeno jedenáct probandů, z toho devět opravdu zkušených s péčí o děti, další pěstounka Soňa měla po předání dvou dětí a Iva jedno dítě předala a v době rozhovoru měla další v péči. Protože se mi samy i tyto dvě poslední ozvaly, pokládala jsem za svoji povinnost je do výzkumu zařadit, protože jejich výpovědi byly pro mě zajímavé a samy projevíly zájem o výsledky mé práce.

Rozhodnutí stát se pěstounem na přechodnou dobu není nikdy jednorázové, ale předchází tomu celá řada skutečností. Samozřejmě na prvním místě pro všechny musí být opravdová láska k dětem, v případě Vlasty, Ivy a Adama až s altruistickým nábojem. Pro Soňu je další motivací uspokojení rodičovské potřeby. Impulzem k PPPD pro Blanku a Katku byly reportáže ve sdělovacích prostředcích a zkušenosti od známých, které byly spojené s neperspektivním zaměstnáním. Iva si na pěstounství chtěla ověřit rodinnou zkušenost, která ovlivnila její dětství. Pro Janu s Ludmilou je péče o děti spojená se syndromem prázdného hnízda, kdy biologické děti už nepotřebují tolik rodičovské péče, a proto ji mohou věnovat dalším dětem. Profesionální motivaci potvrzuje Eva, Hana a Blanka, které díky inspiraci z médií, tisku nebo od známých se daly na dráhu přechodného pěstounství. Pěstounka Anna je motivována mít sourozence pro svého syna v době, kdy prožívala syndrom vyhoření. Všechny tyto kombinace motivů korespondují se Škovierou (2007).

Přechodnému pěstounství se všichni rozhodli věnovat z toho důvodu, že chtějí pomoci dětem, jak uvádí Macela (2013), kdy jim poskytnou láskyplné prostředí po nezbytně nutnou dobu, aby se vyrovnaly s traumaty a ztrátami z minulosti a aby neskončily v ústavu. Dlouhodobé pěstounství téměř všichni zvažovali v případě, že by se pro dítě nenašla náhradní rodina a muselo být umístěno do ústavu, což považují za zradu od sebe pro něj.

Eva v případě šestileté dívky s těžkou deprivací zvažovala její postup do ústavní péče z důvodu náročnosti a nekompatibility s biologickou dcerou. Díky vlastní zdravotnické profesi, která se ztotožňuje se specializací podle Macely (2013) a péči psychologa, dívka našla bezpečí a společnými silami se podařilo eliminovat duševní rány a dívku předat biologické tetě. Za další těžký okamžik považuje skutečnost, kdy jí jsou v krizové situaci nabízeny sourozenci, přestože má na základě doporučení psychologa určeno přijetí pouze

jednoho dítěte. Považuje to za citové vydírání až vyhrožování, což je v rozporu s tvrzením, které jí dali při zařazení do PPPD.

Pěstounka Anna se nedokáže smířit se situací, kdy se nedaří dítě umístit do pěstounské péče a hrozí mu ústavní výchova. Přiklání se k variantě, že by pěstoun měl mít právo pomoci s hledáním a doporučením dlouhodobých pěstounů pro dané dítě, což je protizákonné. Podobnou zkušenost s rizikem umístění dítěte do ústavní péče má Soňa, kdy jí v rámci péče bylo podsouváno, aby si dítě vzala do dlouhodobé pěstounské péče, což jí velmi emočně vysílilo a k čemuž podle Hláskové (2019) nikdo nesmí pěstouna ke změně formy péče tlačit.

Nejnáročnější pro pěstounku Janu byla vlastní negativní zkušenost s péčí o desetiletou dívku, a proto požádala o snížení věkové hranice na 6 let. Je ovšem diskutabilní, který krajský úřad toto bude zohledňovat, protože ne každý to bere přímo v potaz, což koresponduje s Pazlarovou (2016) která uvádí, že samoživitelkám nelze svěřit starší dítě s problémy.

Vlasta má zkušenost s předáváním dvanáctiletého chlapce do ústavní péče, který během svého života prošel řadou ústavních zařízení, ale též pěstounskou péčí dlouhodobou i přechodnou. Střídání pobytů v různých zařízeních mělo na chlapce psychický dopad, což se ztotožňuje s tvrzením Bubleové (2014, srov. Sobotková, 2015), kdy ani péče a odborná pomoc pěstounky nestačila k tomu, aby dítě mohlo být předáno do dlouhodobé pěstounské péče. Období po předání dvanáctiletého chlapce do dětského domova považuje za nejtěžší, s čímž se ztotožňuje s Edelsteinem et al. (2001), který hovoří o prožívání po náročné péči.

Pěstouni mají zkušenosti s předáváním do adopce, dlouhodobé pěstounské péče a v současné době, se preferuje návrat dítěte do biologické rodiny, s čímž má zkušenost devět přechodných pěstounů jak v negativním, tak i pozitivním smyslu. Pazlarová (2016) uvádí, že je to z důvodu, aby dítě znalo svojí osobní historii a uvědomovalo si svojí identitu.

Ludmila, Eva a Adam spatřují problém v biologické rodině, která podle nich není bez odborného vedení schopna sama přetvořit vhodné podmínky, protože není k tomu dostatečně sociálně schopna, což koresponduje s Riegerem (2009), který zdůrazňuje, že návrat do rodiny je rychlejší, čím dříve je rodina zařazena do sanačních služeb. To vyvrací pěstounka Iva, která předávala dítě biologické matce, kde se podařila úspěšně sanace, a předání proběhlo k oboustranné spokojenosti. Dle Vlasty je v některých případech složitější práce s biologickou rodinou, kdy dítě musí s ní udržovat kontakt, přestože o to

nejeví zájem. Je to však povinnost vzhledem k propagaci návratu dítěte zpět do biologické rodiny, jak uvádí Novotná (in Rychlík et al., 2018).

Anna propaguje soužití biologických sourozenců v náhradní rodinné péči, což se nepodařilo v jejím případě zajistit, protože úřadem byla vybrána náhradní rodina jiná. Proto pěstounka podala žádost o přidělení dítěte z PPPD do dlouhodobé pěstounské péče, aby nemuselo být zařazeno do péče jiné a s biologickým sourozencem se snaží udržovat kontakt. Toto by měl dle Ille a Zaplatílkové (in Rychlík et al., 2018) zastřešovat orgán sociálně - právní ochrany dětí a pravidelné kontakty biologických sourozenců podporovat a tím posilovat rodinné pouto a zachovat co možná největší rodinné vazby (Příloha č. 4). Za další náročné období považuje dobu, kdy dosud neměla zpracovanou ztrátu předcházejícího dítěte, kdy noví pěstouni na základě doporučení OSPODu pěstounku nekontaktovali, což koresponduje s výzkumem Boswela a Cudmorea (2014), kde se uvádí, že spojení v začátku s přechodným pěstounem se nedoporučuje, protože může dítě psychicky rozhodit.

Zkušenost s mezinárodní adopcí Blanka hodnotí ze svého pohledu negativně vzhledem k nulovým předchozím zkušenostem, kdy se řídila pouze pokyny úřadu, přestože celý proces korespondoval s popisem předávání Skorušové a Zdráhalové in Rychlík et al. (2018). Největší nedostatek vidí v předávání již tak velkého chlapce, který celou situaci dobře vnímá a reflektuje a u pěstounky byl přes dva roky.

Náročnou situaci Jana zažila v době, kdy dítě bylo během předávání v nemocnici, čímž se přetrhlo citové pouto při navazování na novou rodinu a proces předávání se musel prodloužit, aby se dítě v klidu navázalo na novou matku (Pazlarové, 2016). (Příloha č. 1)

Soňa při spolupráci s dětskou lékařkou kvůli potvrzení diagnózy chlapce se setkává s negativní reakcí z její strany na pěstounskou péči, kdy zdůrazňuje, že ústavní péče je pro děti příznivější, neboť mají zajištěnou i zdravotní péči. Těmito argumenty reagovali též úředníci z krajských úřadů ve studii Konečné a Sudové z roku 2011.

Zkušenosti s dětmi od drogově závislých matek s abstinenčními příznaky, které v jednom kuse pláčou, dle Anny vyvrací Adam, neboť dle jeho zkušeností jsou tyto děti spavé a vidí spíše problém u matek závislých na nikotinu. Tyto děti potřebují dostatečně uspokojovat svoje základní potřeby, což může zajistit pouze dobrá matka, jak zdůrazňuje Bowlby (2010). Úsměvem, stálým chováním a komunikací, jak uvádí Adam, se stimulují mozková centra, která mají pozitivní vliv na vývoj a duševní stav dle tvrzení Purvis, Cross a Sunshine (2013).

Pěstounka Hana předávání hodnotí jako úspěšné, ale v některých případech příliš zdlouhavé kvůli protahování soudního jednání. Stejného názoru je Anna a Adam, kteří dále za nejtěžší na celé věci považují boj s úřady, kdy o dětech rozhodují lidé, kteří o nich nic nevědí. Mívají pochybnosti o vybraných náhradních rodičích, ale jak sami říkají, není výběr v jejich kompetenci. Toto dokládá Paleček (2015), kdy o výběru žadatelů rozhoduje poradní sbor, který není vždy dobře připraven a nevhodně vybere pěstouna k danému dítěti.

To potvrzuje i pěstounka Vlasta (příloha č. 3), která má velmi špatnou zkušenost s předáním do dlouhodobé pěstounské péče do jiného kraje, kdy po prvním setkání potenciální rodiče od přijetí dítěte ustoupili do 30 dnů, což koresponduje s Bubleovou (2014). Náhradní rodiče nebyli správní z pohledu Vlasty, krajský úřad též uznal pochybení o správném výběru. Přesto po určité době dostali dítě do péče znovu, ale podle pěstounky neskýtali záruku správné výchovy. Vlasta podezírá krajský úřad z pochybení, ale není v její kompetenci, aby to vyřešila (Paleček, 2015). Eva spatřuje problém v přístupu lidí, se kterými spolupracuje, ať už je to z důvodu nezájmu nebo špatných vědomostí, neznalostí běžných věcí a ve špatně nastaveném jednání, čímž se prodlužuje doba pobytu dítěte v dané péči, což je pro každé dítě nepříznivé, potvrzuje Browning (2015).

Pěstounky ve svých rozhovorech zmiňují, že předávání má negativní dopad na ostatní členy rodiny, kteří se nedokáží smířit s odchodem dítěte a těžce to nesou. Jsou to zpravidla manželé a dospívající děti. V případě patnáctiletého adoptivního syna Soni může odchod vyvolat pocit úzkosti, že třeba bude muset taky rodinu opustit, ale též může mít obavu z toho, jak se u nich dítě bude cítit, když tam bude jenom přechodně, což potvrzuje Konečná et al. (2016).

Pěstoun Adam díky dlouhodobým zkušenostem, stejně jako Hana, se s odchodem dětí vyrovnává snadno, protože jejich děti šly do osvojení, případně zpět do biologické rodiny, čímž se ztotožňují s Filadelfiovou (2008), která loučení s nejmenšími dětmi považuje za nejsnazší, protože dobře navazují kontakt s novou rodinou. To je ale v rozporu se studií Edelsteina et al. (2001), který považuje za nejtěžší období pro rozloučení dětí raného věku, kdy nejsnáze vzniká citové pouto. Zkušenosti s dobrým předáním má i Jana a Katka, protože i jejich děti se dostaly do spokojených rodin.

Většina pěstounů spatřuje rozdíl v prvním a posledním předávání. Samozřejmě, že vše je ovlivněno náročností péče a dobou, po kterou se o dítě starali. Podle Vlasty první vychází z načtené a naposlouchané teorie, další už jsou na základě reality a zkušeností,

s čímž se ztotožňuje Šmajdová Búšová a Kučera (2015). Pěstounka Iva první odchod dítěte do biologické rodiny zvládla s pozitivní emocí, čímž vyvrací předcházející tvrzení. Pro Katku jsou všechny odchody stejně emočně náročné, pro Hanu je předávání čím dál náročnější vzhledem ke svému věku a věku svých dospívajících dcer, kdy se u nich projevují mateřské pudy a nedokážou se s odchodem vyrovnat, což potvrzuje výsledek studie Matějčka, Bubleové a Kováře (1996).

Z rozhovoru Anny vyplývá, že všechny odchody má zpracované, dokázala se poprat i s „bojem“, kdy usilovala o přijetí do dlouhodobé péče posledního dítěte, a ani v této době pomoc nepotřebovala, ačkoliv jí byla nabízena. Podle Pazlarové (2016) tyto okamžiky bez větších emocí a potřeby pomoci mohou mít důvod k znepokojení, což v této situaci nelze jednoznačně potvrdit.

Pěstouni se musí umět vyrovnat s odchodem dítěte, správně užít období respitu, aby načerpali sílu pro přijetí dalšího dítěte (Macela, 2013). Pěstounka Ludmila, stejně jako Vlasta, zmiňuje pro vyrovnání se s odchodem nastavení ve své mysli, kdy dítě berou jako půjčené a musí ho umět pustit. Negativní emoce prožívají po každém předání, ale po zkušenostech už s nimi dokážou pracovat. Eva se snaží na negativní věci zapomenout, Adam se dokáže vyrovnat sám ve spolupráci s manželkou. Soňe pro vyrovnání se s odchodem napomáhá její taktika, kdy „na dítěti nachází vlastnosti, kterými si ho zoškliví“, což jí usnadní smíření s odchodem. Blanka k potlačení smutku uvádí rituál, který má náboženský podtext, čímž odloží veškeré trápení a psychické vypětí, které prožila (Burke et al. 1987).

Po odchodu dítěte mají pěstouni často narušený spánkový režim, což potvrzuje na sobě Ludmila, zároveň si však užívá možnosti každodenního života, které by s dítětem nemohla absolvovat a má chuť odjet někam daleko, kde ji někdo bude věnovat čas a péči, což je v souznění Filadelfiové (2008) a Konečné a Sudové (2011). Soňa na základě dvou předání stále prožívá nejistotu. Po prvním s komplikacemi se snažila být silná, ale pociťovala deprese. Oporu, stejně jako Katka a Ludmila, našla v klíčovém pracovníkovi, který jim dokáže naslouchat a utvrzovat je v tom, že práci dělají dobře (Pazlarová, 2016). Psychologická pomoc je nabízena v době péče i v době respitu, ne všichni ji využili ke své spokojenosti. Výbornou psycholožku má Jana, která jí pomáhá kdykoliv to potřebuje, stejně jako Katka, Iva a Soňa. Eva využila pomoc v době péče o šestiletou dívku. Blance a jejímu manželovi po předání dítěte do mezinárodní adopce (příloha č. 2) byla nabídnuta pomoc psychologa, která nesplnila jejich očekávání, rovněž ke své doprovázející organizaci má obligátní vztah, což není v souladu s Hebertem et al. (2013).

Katka, Soňa a Iva dostávají rady od zkušených pěstunek, že jdou správným směrem, pěstounka Jana si navíc pochvaluje okamžitou zpětnou vazbu přes messenger právě v době, kdy to nejvíce potřebuje (Pazlarová, 2016). Pro Blanku, Adama a Hanu je důležité sdílení s ostatními pěstouny.

Oporou by měla být pro pěstouny doprovázející organizace, kterou plně ke spolupráci využívá Ludmila, Jana, Katka a Soňa. Pěstounka Blanka nemá možnost využít školení, která by ona sama uvítala a musí využít pouze z její nabídky. Podle Adama nabízené supervize a školení nesplňují jeho očekávání, kladně hodnotí pouze sdílení praktických zkušeností a samostudium o problematice, která ho zajímá, což mu pomáhá snadno vyrovnat se s odchodem dítěte bez větších emocí.

Doba odpočinku je závislá na délce a náročnosti péče. Ludmila delší dobu bere jako vstřícný krok, Katka s Janou po delší době volna prožívají pocit prázdnoty a chtějí mít raději v péči další dítě. Soňa po prvním předání pocítovala až deprese a dítě pro ni bylo vysvobozením. Vlasta při delší době respitu si připadá jako nezaměstnaná. Pěstounka Katka po prvním odchodu prožívala 4 měsíce volna, což považovala za náročné období. Další odchody prožívá ve stylu „smutnění“, chce být osamocena, zabývá se uklízením věcí.

K překonání stesku (Macela, 2013) napomáhá pěstounům manuální práce, kultura, četba. Ludmila a Eva navíc uvádí neobvyklé činnosti, které s dítětem dělat nemohou. Pro Blanku jsou odreačováním ruční práce a mechanické činnosti, stejně jako pro Katku, která má navíc oblibu v péči o zahradu, Anna v dobách respitu pracovala na zkrácený úvazek ve škole a věnuje se synovi a práci kolem domu. Vlasta v této době se věnuje pletení, čtení a rodině. Iva s Hanou jsou velmi aktivní ve všech oblastech, Hana se navíc věnuje své profesi. Jana si volno užívá. Ráda se vzdělává a účastní seminářů na oborová témata, které doporučuje Hebert et al. (2013) a Burke et al. (1987), a které jsou pro ni velkým přínosem. Pěstounka Iva v den předání dívky do biologické rodiny uspořádala na rozloučenou oslavu s rodinou, se kterou byla rok v intenzivním kontaktu. Podle Riegra (2009) se dítě navrácí do biologické rodiny, když se podaří provést její sanace. Hana po každém předání přerušuje činnost PPPD. Není to z důvodu potřeby delší doby na zpracování ztráty jak uvádí Macela (2015), ale pěstounka se chce věnovat své původní profesi a rodině.

Potěšením pro Katku i pěstounku Evu jsou zprávy ze spokojených rodin a návštěvy dětí, kteří se vracejí za tetou a strejdou (Edelstein et al., 2001). Sladkobolný pocit z dobře

vykonané práce a z přicházejících zpráv od pěstounů, že se dítěti daří dobře (Burke et al., 1987) prožívá i Jana společně s dalšími pěstouny.

Z mého pohledu nejsou všechny výpovědi podložené teorií, neboť se jedná o taková specifika (mezinárodní adopce, správný výběr nových rodičů), která jsem při studování teorie nepředpokládala, že využiji. Teprve v rámci analýzy a diskuze jsem se musela ještě na tyto témata zaměřit a teorii doplnit.

Těžko pochopitelné pro mě je, kdy se potenciální rodiče do 30 dnů rozhodnou, že dítě nepřijmou a poté změni názor. KÚ s tím souhlasí a soud jim dítě svěří.

Dala bych za pravdu pěstounce, která dítě zná a nové rodiče dokázala odhadnout.

Na základě teorie jsem se s touto skutečností nikde nesešla. Nevím, zda jsem dostatečně vše prostudovala, nebo toto ještě není teoreticky zpracováno. Samozřejmě pro prozkoumání by toho bylo daleko více.

Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce bylo nahlédnout na problematiku pěstounské péče na přechodnou dobu skrze jejich přímé účastníky – tedy pěstouny.

Na začátku jsem si položila výzkumné otázky, prostřednictvím kterých jsem chtěla získat odpovědi na jejich pohnutky pro výkon činnosti, jakým způsobem ji vnímají, co považují za nejnáročnější a jak se vyrovnávají s odchodem dítěte.

Celý výzkum byl pro mne velká výzva, protože jsem to dělala ze dvou důvodů. Jednak z plnění povinností, a na druhou stranu ze své zvědavosti, jak to skutečně je. Na základě zkušenosti mé kamarádky jsem nedokázala pochopit, jak dokáže mít dítě v rodině jenom dočasně a poté ho svěřit dál. Pěstouni mi nejen odpovídali na otázky, ale sdělili mi celou řadu skutečností, které jsem považovala za důležité zanalyzovat, a proto práce je tak rozsáhlá svým obsahem. Sami se zajímali o mé studium a chtěli se seznámit s výsledky mého snažení. Během rozhovoru navrhli témata k řešení v rámci dalších výzkumů:

Rozdíly emočního prožívání dítěte v náhradní rodině, které přešlo z ústavní péče a z PPPD.

Vnímání přechodných pěstounů různými aktéry, např. úředníky z kraje, s OSPOD pracovníky, klíčovými pracovníky.

Pěstounům jsem vděčná za sdělené skutečnosti, díky kterým jsem mohla zpracovat dané téma a hlouběji se orientovat v daném okruhu. Věřím, že ukončením této práce bude můj zájem o problematiku trvat nadále, abych v rámci pokračujícího studia mohla najít odpovědi na další podněty k tématu.

Z výzkumu vyplývá, že žádný z pěstounů nemusel zanechat této činnosti z důvodu, že by neunesl odchod dítěte a vyčerpání bylo tak silné, že by mu nedovolovalo pokračovat v další

práci. Přechodní pěstouni by si zasloužili, aby byli bráni na základě zkušeností jako partneři pro spolupráci, aby jejich práce byla brána jako uznávaná profese, což by se mělo projevit i ve finančním ohodnocení. Na dlouhodobé pěstounství by většinou přistoupili v případě, že by dítě šlo do ústavu což by považovali za jeho osobní zradu.

Doporučení pro praxi

Na základě rozhovorů jsem se dozvěděla, že tito lidé o své práci chtějí mluvit a je třeba jim naslouchat, aby se jejich myšlenky dostaly do povědomí lidí. Dle mého názoru, pěkným příkladem je pěstounka, která se snaží děti zapojit do celkového dění obce a je vidět, že je to všemi lidmi pozitivně přijímáno. Jiný příklad podala pěstounka při pobytu s dítětem v nemocnici, kdy mnozí zdravotničtí pracovníci ani nevědí, co dané péče obnáší.

Klíčový pracovník by měl být pěstounovi oporou, vztah by měl být založený na důvěře a vzájemném poznání. Důležitá je spolupráce při předávání, bohužel ve všech krajích neexistuje jednotný postup a metodika, jak jsem se mohla přesvědčit.

Spolupráce s OSPOD pracovníkem by měla být klíčová, kdy by měla být vyjasněná představa týkající se řešení situace dítěte. Z rozhovoru vyplynulo, že pěstouni v tomto směru jsou velmi aktivní, nabízejí pomoc řešení, ale není vždy odezva z druhé strany.

Nedůvěra v pracovníky KÚ by se mohla vyřešit přesně nastaveným metodickým vedením, aby řešili zpětnou vazbu pěstounů a jejich potřeby.

Připomínky by měly směřovat k soudům, aby se urychlilo rozhodování a s OSPOD pracovníky řešily termín vykonatelnosti rozhodnutí s ohledem na dítě i pěstouna, aby mohl předávání správně naplánovat.

Je třeba řešit i finanční stránku pěstounské péče.

Seznam použitých zdrojů:

Archerová, C. *Dítě v náhradní rodině*. Praha: Portál, 2001.

Blythe, S. L., Halcome, E. J., Wilkes, L. a D. Jakson (2012). Perceptions of long-term female foster-carers: I'm not a carer, I'm a mother. *British Journal of social work*. 47, 1-17.

Boswell, S. a L. Cudmore (2014). The children were fine: acknowledging complex feelings in the move from foster care to adoption. *Adoption a Fostering* 38(1): 5-21.

Bouša, O., et al. (2019). Sborník příspěvků z konference zkušenosti přechodné pěstounské péče a cesta dítěte do stabilní rodiny. Brno: Sdružení pěstounských rodin z. s. Dostupné z: <http://www.pestouni.cz/wpcontent/uploads/2019/05/Prechodna_pestounska_pece_sbornik_A5_web.pdf>

Bowlby, J. (1946). *Forty-four juvenile thieves: their characters and home-life*. London. Dostupné z: <<http://resource.download.wjec.co.uk.s3.amazonaws.com/vtc/2015-16/Psychology/Forty-Four%20Juvenile%20Thieves.pdf>>

Bowlby, J. (2010). *Vazba*. Praha: Portál.

Browning, A. (2015). Undertaking planned transitions for children in out-of-home care. *Adoption a fostering*. 39(1). 55-61.

Bruthansová, D. et al. (2005). *Zdravotně sociální služby v kojeneckých ústavech a dětských domovech pro děti do tří let věku* (online). Praha: VÚPSV. s. 6. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_177.pdf

Bubleová, V., Kovařík, J., Pazlarová, H. a R. Janíčková (2002). *Mezinárodní srovnání přístupů a forem realizace pěstounské péče se zřetelem k využití profesionálních pěstounů při řešení situace ohroženého dítěte a reintegrace rodiny*. Středisko náhradní rodinné péče VÚPSV.

Bubleová, V. et al. (2011). *Základní informace o náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. Dostupné z: <https://www.nahradnirodina.cz/sites/default/files/zakladni_informace_o_nahradni_rodinne_peci.pdf>

- Bubleová, V.** (2014). *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče.
- Burke, M. a T. A. Dawson** (1987). Temporary care foster parents: Motives and issues of separation and loss. *Child and adolescent social work journal*.
- Cameron, R., J. (Seán) a C. Maginn** (2009). Cesta k pozitivním výsledkům u dětí v náhradní péči. Praha: Togga.
- Collis, A.** (2008). Attachment. London: Fostering network.
- Cross, T. P., Koh, E. Rolock, N. a J. Eblen-Manning.** (2013). Why Do Children Experience Multiple Placement Changes in Foster Care? Content Analysis on Reasons for Instability. *Journal of Public Child Welfare*. 7(1), 39-58
- Edelstein, S. B., Burge, D. a J. Waterman** (2001). Helping foster parents cope with separation, loss and grief. *Child welfare*, 80(1), 5.
- Filadelfiová, J.** (2008). *Zvyšovanie kvality poskytovania starostlivosti a výchovy deťom v detských domovoch - zameranie na profesionálne rodiny zamestnanocv*. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny.
- Frenzel, B.** (2001). Fostering the future: Safety, permanenc and well- being for children in foster care. *The pew commission on children in foster care*.
- Gabriel, Z. a T. Novák** (2008). *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada.
- Geiger, J., Piel, M., Lietz, C. a J. Julien-Chinn** (2016). Empathy as an essential foundation to successful foster parenting. *Journal of child*, 25(12).
- Hartl, P. a H. Hartlová,** (2010). *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál.
- Hendl, J.** (2016). *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Hebert, C., Kulkin, H. S., a M. Mclean** (2013). Grief and foster parents: How do foster parents feel when a foster child leaves their home? *Adoption a Fostering*, 37(3).

- Hlásková, A.** (2015). *Pěstounství je profese*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí.
Dostupné z:
<https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Pestounstvi_profese_archiv.pdf/05050b43-98a8-c396-7195-c2134e972f47>
- Hlásková, A. et al.** (2019). Sborník příspěvků z konference zkušenosti přechodné pěstounské péče a cesta dítěte do stabilní rodiny. Brno: Sdružení pěstounských rodin z. s.
Dostupné z: <http://www.pestouni.cz/wpcontent/uploads/2019/05/Prechod_na_pestounska_pece_sbornik_A5_web.pdf>
- Hofschneiderová, A.** (2018). Právní principy vztahující se k otázce předávání dítěte z PPPD do péče jiné fyzické osoby, která by měla převzít dlouhodobou péči o toto dítě. Dostupné z:
<https://www.spo-jmk.cz/webfiles/mpsv_pppd_predavani.pdf>
- Hudeková, A. a D. Pukancová** (2013). *(Príchody) a odchody detí z profesionálnej rodiny*. Aktuální otázky péče o děti separované od rodičů. Sborník z XII. celostátního semináře Brno, 10. - 11. 10. 2012. Brno: Triada.
- Jackson, S. a P. McParlin** (2006). The education of children in care. in Cameron, R., J. (Seán) a C. Maginn (2009). *Cesta k pozitivním výsledkům u dětí v náhradní péči*. Praha: Togga.
- Králičková, Z.** (2000). *Rodinné právo v otázkách a odpovědích*. Praha: Computer press.
- Konečná, H. a M. Sudová** (2011). *Jaká dál s pěstounskou péčí na přechodnou dobu?* Praha: Středisko náhradní rodinné péče.
- Konečná, H., Vávrová, A. Bubleová, V. a M. Sudová** (2016). *Závěrečná zpráva ze setkání zástupců OSPOD a NNO poskytujících služby v NRP ve 13 krajích České republiky*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče.
- Kovařík, J.** (1996). *Úspěšnost náhradní rodinné péče. část I. Příčiny neúspěchu pěstounské péče*. Praha: výzkumný ústav práce a sociálních věcí.
- Langmajer, J. a Matějček, Z.** (1974). *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Avicenum.

- Macela, M.** (2013). *Informace k PPPD*. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/umistovani_deti_PPPD.pdf/fb58f7da-a93c-6ef2-0602-40b7d7ee536d>
- Macela, M. et al.** (2015). *Zákon o sociálně- právní ochraně dětí: komentář*. Praha: Wolters Kluwer.
- Matějček, Z.** (1999). *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál.
- Matějček, Z., Bubleová, V. a J. Kovařík** (1996). Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace. III. část. Děti narozené z nechtěného těhotenství, děti z dětských domovů a děti z náhradní rodinné péče v dlouhodobém sledování. *Československá psychologie*, 40(2): 81–93.
- Matějček, Z. a J. Kolouchová**, (2002). *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál.
- Miller, A. E., Green, T. D. a K. M. Lambros** (2019). Foster parent self care: A conceptual model. *Children and youth service review*. 99: 107-114.
- Miovský, M.** (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada.
- Novotná, E.** (2018). Střet zájmů a řešení sporů v pěstounské péči. In. Rychlík, D. Hrbáčková, E., Novotná, E., Hofschneiderová, A. et al. *Dobry pěstoun, náhradní rodinná péče v ČR*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR.
- Novák et al.** (2013). *Náhradní péče o děti v Dánsku, v Anglii a Walesu, na Slovensku a v Polsku*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče.
- Nožířová, J.** (2012). *Náhradní rodinná péče*. Praha: Linde.
- Paleček, J.** (2015). *Náhradní rodinná péče v České republice v reflexi pracovníků nestátních neziskových organizací a orgánů sociálně-právní ochrany dětí v roce*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče.
- Pazlarová, H.** (2016). *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál.

Ptáček, R. (2016). Osobnost pěstouna. in Pazlarová, H. (2016). *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál.

Ptáček, R., Kuželová, H. a L. Čeledová (2011). *Vývoj dětí v náhradních formách péče*. Praha: MPSV.
Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/954480/nahradni_pece.pdf/0152838a-6c55-7fc1-7ec3-f90d916e56a4>

Purvis, K. B., Cross D. R. a W. L. Sunshine (2013). *Dítě v nové rodině*. Praha: Grada.

Reddings, R. E., Fried, C. a A. P. Britner (2000). Predictors of placement outcomes in treatment foster care: Implications for foster parent selection and service delivery. *Journal of child*. 9(4), 425-447.

Rieger, Z. (2009). *Návrat k rodině a domů*. Praha: Portál.

Řezáč, K. (2016). Dopady diskurzů sociální práce na doprovázející organizace pěstounské péče. *Sociální práce* 16 (6). Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci. s. 86-96.

Rychlík, D., Hrbáčková, E., Novotná, E., Hofschneiderová A. et al. (2018). *Dobrý pěstoun, náhradní rodinná péče v ČR*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR.

Řiháček, T., Čermák I., a R. Hytych et al. (2013). *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita.

Semerádová, M., Černá, R. a B. Zacharová (2013). *Metodika doprovázení: podpora, vzdělávání a kontrola při výkonu náhradní rodinné péče*. Pardubice: Amalthea. Dostupné z: <http://www.nadacesirius.cz/soubory/metodiky/Amalthea_Metodika_doprovazeni.pdf>

Skorušová, L., a M. Zdráhalová (2018). Zprostředkování mezinárodního osvojení z pěstounské péče na přechodnou dobu. In Rychlík, D., Hrbáčková, E., Novotná, E., Hofschneiderová A. et al. *Dobrý pěstoun, náhradní rodinná péče v ČR*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR.

Smith, J. A., Flowers, P. a M. Larkin (2009). *Interpretative phenomenological analysis: Theory method and research*. London: Sage publications.

Sobotková, I. (2013). Pěstounská péče na přechodnou dobu: psychologické aspekty. *Československá Pediatrie*, 2015, 70 (6), 361-36.

Škoviera, A. (2007). *Dilemata náhradní výchovy*. Praha: Portál.

Šmajdová Búšová, K. a M. Kučera (2015). *Profesionální rodičovství: etnografická studie*. Praha: Karolinum.

Švaříček, R. a K. Šed'ová (2014). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.

Úmluva o právech dítěte (104/1991). Dostupné z:

<<https://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/pro-prava-ditete/Preklady-dokumentu-OSN.pdf>>

Vyskočil, F. (2014). *Právní úprava náhradní rodinné péče v České republice*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče.

Zeman, P. (2009). *Praxe v oblasti rozhodování o nařízení ústavní výchovy a uložení ochranné výchovy*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci.

Zežlová, D. (2012). *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál.

Zákon č. 452/1992 Sb., Zákon o pěstounské péči dostupné z:

<<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-452>>

Zákon č. 359/1992 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. dostupné z:

<<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>>

Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník dostupné z:

<<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>>

Seznam zkratek:

AAI -Adult attachment interview

ADOR - Dotazník rodičovského jednání a postojů pro adolescenty

CAI – Children attachment interview

IPA - Interpretativní fenomenologická analýza (angl. Interpretative phenomenological analysis)

KÚ - krajský úřad

MMPI -2 - Minnesota multiphasic personality inventory 2

MPSV - Ministerstvo práce a sociálních věcí

OSPOD (SPOD) - Orgán sociálně právní ochrany dětí

PARI - Diagnostický inventář rodičovských postojů (Parental attitude research instrument)

PBI - Parental bonding instrument

PPPD - Pěstounská péče na přechodnou dobu

RPP - Raná pěstounská péče

SPARO - Systém bazální psychické autoregulace osobnosti

ŠRP - Škála rodinného prostředí

UMPOD - Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí

ZDVOP - Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Správné předání s komplikacemi z důvodu hospitalizace dítěte (Jana)

Příloha č. 2 – Zkušenost s mezinárodní adopcí (Blanka)

Příloha č. 3 – Špatná zkušenost předání dítěte do dlouhodobé pěstounské péče (Vlasta)

Příloha č. 4 – Přechod z PPPD do dlouhodobé pěstounské péče (Anna)

Příloha č. 5 – Celý přepis rozhovoru s Ludmilou

V přílohách č. 1–4 jsou uvedeny pouze výpovědi pěstounek, bez mých otázek a komentářů, které ve vyprávění nehrály podstatnou roli. Je zde patrná i má úprava výpovědi z důvodu lepší kontinuity čtení a porozumění problému.

Příloha č. 1

Správné předání s komplikacemi z důvodu hospitalizace dítěte – výpověď Jany

„S tou holčičkou předposlední to bylo zase komplikovaný, ona byla hodně nedonošená, předávala jsem ji jakoby desetiměsíční, skutečně ji ale byl rok a měsíc a předávala jsem ji taky asi měsíc, taky jezdili ke mně na návštěvy a pak u mě taky maminka zůstala. Ještě před tím finálním, než jsme dostali rozsudek od soudu, malá onemocněla a byla hospitalizovaná, byla v nemocnici na 5 dní. Takže tam to bylo náročný v tom, že ona v té nemocnici absolutně zapoměla na nové rodiče, protože tam pro ni bylo zase hodně nových lidí, sestřiček, doktorů do toho léky, takže narušený režim a prostě to najednou nešlo a maminka vlastně přijela druhý den, co já jsem přišla s malou z nemocnice, tak to bylo takový hodně, hodně náročný, protože ta maminka s ní chtěla odjet, protože měli doma ještě další dítě, nějaký čtyřletý. Maminka byla špatná, že tam nechává samotný to dítě. Já jsem ji vysvětlovala, že to takhle nepůjde a musí u mě ještě aspoň nějaký den zůstat. Tak jsem je připravovala, že to nepude tak dobře s tím předáváním, a radši jsem je připravovala na horší věci a radši sem to podávala té mamince, že to potrvá, než abych ji slíbila, že za dva dny pojedeme a pak jsem měla blběj pocit z toho, že to dítě není připravený, ještě že není v pohodě...

Kdybych s tou holčičkou odjela k nim domů, tak třeba druhý den po tý nemocnici, což ta maminka chtěla, že prostě pojedou k nám a pak hned domů a bude to dobrý, tak by to dobrý nebylo, protože ona by se v tom cizím prostředí, který nikdy neviděla a připoutala by se mnohem víc na mě, měla by mě tam jako tu jistotu, jako v té nemocnici. Takže já sem to chtěla, já sem to takhle té mamince vysvětlovala, ta maminka to obřečela, já jsem ji řekla, že ji tady nechci držet za každou cenu, ale chci, aby to bylo v klidu prostě. A doma zůstala u mě, byla jsem s nima, druhý den jsem na chvíli odešla, ve středu jsem odešla, to jsem se vzdálila jinam, s tím, že přijdu asi po dvou hodinách, přišla jsem vlastně v pět hodin večer a

malá byla už hrozně uplakaná, řvala, byla strašně unavená, měla kašel, nebyla úplně v pořádku, ještě z té nemocnice, takže s tou maminkou hrozně plakala, i když před tím byla úplně v pohodě. Prostě viděla jsem, že je unavená. Přišla jsem a ona se mě vrhla do náruče. Ta maminka se úplně sesypala, protože měla pocit, že to nedává, že to nezvládá, že není dost dobrá. Já mám dobrou kamarádku, tak ji telefonuju, velmi dobrou pěstounku a začala jsem to s ní konzultovat a ona mi říkala, dej ji do ložnice maminku, ať spí s malou v ložnici, to jsme udělali i další den, že bude maminka spát s malou, aby si na ni zvykla s tím, že sem ji vysvětlila všechno, co kde má a ona se mě ptala na všechno. Malé bylo třináct měsíců a vzbudila se až nad ránem, někdy spala třeba do šesti do sedmi a prostě já jsem byla ve vedlejším pokoji v případě, že by cokoliv v noci potřebovala, že mě může vzbudit, že kdyby bylo zle, ale jinak ať je s ní sama. A ona ještě v nemocnici nechtěla ani jíst, nechtěla mlíčko, špatně se jí polykalo, ona měla špatné plíce, bronchitidu, takže se jí špatně jedlo, pak už jedla, takže mlíko, který normálně pila, nechtěla pít ani ode mě. Ráno jsem slyšela, že už jsou vzhůru, tak jsem za nima přišla a maminka tam s ní seděla na posteli a malá nechtěla mlíko vůbec. Když mě viděla, tak zajásala, ale byla tam s mámou, ale když viděla mě, tak byla ráda, že vidí mě. Tak jsem jí říkala, že to zkusím jí dát to mlíko já, protože její pokus byl neúspěšný a malá nechtěla mlíko ani ode mě, takže jsem jí říkala, vidíš, to není tebou. To je prostě tím, že ho nechce, protože maminka měla stres, že nechce od ní mlíko. Tak jsme společně ještě byli v posteli s tou maminkou i s malou a maminka ji zkusila to mlíko po pěti minutách dát a ona ho vypila a bylo to. A v tu chvíli byla její už. Takže v tuto chvíli se to zlomilo a už prostě ony byly spolu. To byl takový ten zlom, kdy já už to cejtím, že teď už to bude dobrý, a bude už jejich. Ale to cejtím já, to maminka ještě vůbec necejtí.

My sme potom přejely k nim, vlastně ráno jsme ještě byly u nás a to už byla v pohodě, tak odpoledne jsme jely k nim, daly jsme ji spát do postýlky u nich, vzala jsem její peřiny a všechno na co byla zvyklá, daly jsme ji spát do postýlky u nich do jejich ložnice, daly jsme tam spát i toho chlapečka, toho brášku a sedly jsme si dole v obýváku, to bylo asi třičtvrtě na osm a ta maminka se na mě podívala a říkala: „Mám doma dvě děti a je tady v osm hodin klid, když tady měla jen malýho, tak ještě v 10 se nespalo“ (smích). Takže i malej byl unavenej, takže usnul, maminka spokojená.

Tahleta holčička se dala do postýlky, pohladila se, dal se jí dudlík a ležela, až usnula. Nepotřebovala žádný uspávání nic, taková byla zlatá na usínání. Tak ty děti krásně spaly a maminka se na mě podívala a říkala, tak teď vím, co je to správný předání. Jsem ráda, že

jsem neodjela tak, jak jsem chtěla, že jsem poslechla a vidím, že to pak je v pohodě. A pak ten další den v sobotu jsem tam s nima byla, s tím, že sem seděla na gauči, četla sem si a oni si hráli s ní a s tím bráškou a prostě když jsem viděla, že si není jistá, tak jsem šla, pohladila jsem ji, jen tak jako mimochodem a zase jsem odešla, snažila jsem se tam moc nebejt. Když jsem se za nima přijela po 14 dnech podívat, malá se přitulila k mámě a nechtěla ke mně. Takže super předání.“

Příloha č. 2

Zkušenost s mezinárodní adopcí – výpověď Blanky

„Mezinárodní adopci vyřizuje ten ÚMPOD a podmínkou je, že to dítě musí být neúspěšně nabízeno po dobu půl roku v Čechách do adopce, musí být právně volné a pokud jsou splněné tyto podmínky tak může vlastně úřad dotýčný toho dítěte spolupracovat s tím ÚMPODem a nabídnout to dítě do mezinárodní adopce. Dítě jsem měla v péči 27 měsíců což bylo díky několika faktorům. První byl ten, že ten OSPOD toho dítěte promlčel nějaké ty ochranné lhůty, který pomáhají tomu OSPODu, aby začalo úřední jednání. Tam jsou nějaké ty lhůty pro tu matku o nezájmu o to dítě. Může se dále jednat, co s tím dítětem bude po té právní stránce. My jsme se ze začátku s tou matkou setkávali. Tam bylo více faktorů, který se sešly, a který tu dobu prodloužily. Vlastně prvně se čekalo, co ta matka, jestli si ho vezme nebo ne, setkávali jsme s ní. Potom ten OSPOD na to nijak nereagoval, potom se matka odmlčela a když jsme ho měli už rok, tak začal kraj vyhledávat dlouhodobý pěstouny a ti se údajně žádní nenacházeli, a když vlastně byl u nás skoro rok, tak se matka dostavila na OSPOD, že se ho teda zřekne, a že se tím uvolní pro adopci. Takže se rozjelo další kolo, že se budou vyhledávat adoptivní rodiče a soud musí po roce vždycky nějak rozhodnout. Takže vlastně to soudní rozhodnutí bylo v době, kdy to hledání dlouhodobých pěstounů už bylo nějakou dobu a ten krajský úřad přes ten OSPOD dítěte tak prostě dal zprávu tomu soudu, že doporučuje dále svěřením nám, že už tam byla zmínka, teď nedokážu přesně říct ten časový sled, kdy co přesně bylo, mám pocit, že ten soud o tom znovu svěřením nám ten kraj už směřoval do té mezinárodní adopce. Ale asi v té době ještě nejednal s tím OSPODem, ale už asi uvažoval o tom, že to bude směřování k mezinárodní adopci a vlastně odůvodnil to takovou formulkou, že není v zájmu dítěte, aby často měnilo rodinu. A tahleta formulka, že to nějaký ústavní soud vydal roku 2018 nějakou poučku v zájmu dítěte, takže na to to bylo

napojený, že není dobrý, aby se to dítě střídalo a kraj se zaručil, že ta mezinárodní adopce tam proběhne. Takže s tím znovu svěřením musí ti pěstouni souhlasit...

My jsme vlastně určitou fází byli nespokojeni s tím, že dlouho se nic neděje, že úřady, které mají podnikat nějaký kroky, tak vlastně nekonal, protože tam jsou zákonné lhůty, které má dodržet, co se týče zájmu matky a nic se nedělo, ten OSPOD nekonal. Podávali jsme stížnost, byli jsme takový hrozně smutný, rozladěný, možná i našťvaný a vlastně já jsme to pak stopla v určitém okamžiku, protože jsem si uvědomila, že nám to prostě nesvědčí, že žijeme v jakési nepohodě, kterou jsme si sami naordinovali, že jsme prostě viděli, že to dítě si na nás začíná zvykat, že už to mělo být dávno vyřešený a že prostě jakoby sami sobě tu blbou náladu si vytváříme. Tak jsem si řekla, že se musíme na ten problém podívat z jiné stránky a tak jsme zvolili takový pohled, když to řeknu tak nadneseně, nebo já nevím, že ten jiný pohled spočívá v tom, že je všechno tak, jak má být, že všechno se neděje bezdůvodně. Přehodnotili jsme to tak, že každý den, který nějak prožijeme, si nějak užijeme, prostě budeme žít ze dne na den ve smyslu, jako že se nebudeme trápit, co bude a budeme důvěřovat tomu osudu nebo vesmíru, že to prostě má nějaký smysl, tak jak to je...

My jsme to dítě přijímali, když mu bylo 3 a půl měsíce a odcházel od nás, když mu bylo 2 a půl roku. No je dost obtížné předávat takhle staré dítě v tom věku, když je u nás takhle dlouho. A to je zkušenost nejen moje, ale i mých kolegyně z okolí, že když je to dítě u nás více než rok a přesáhne ty dva roky, tak ono nás vnímá úplně jako rodiče, protože se nachází v tom období, kdy ty děti mají separační krizi, což je teda dříve, to je někdy v období 1 roku, ale vlastně jako ten přechod někam jinam mu nevysvětlíme. Jako ještě na to nemá rozumově, ale emočně nás bere opravdu jako rodiče. I když nám to dítě třeba říká této, neříká nám mami, ale přesto ten vztah je tak hluboký, že pro něj je to prostě složitý...

Když se ta mezinárodka objevila jako řešení a ty všechny úřady to odsouhlasily, protože soud musí znovu rozhodnout o svěření toho dítěte, takže i když ten soud rozhodl takhle pozitivně, tak že vlastně je to všechno na té dobré cestě. Měli jsme vlastně hodně dobrý reference o těch žadatelích ze zahraničí, protože to jsou takový zkušenosti, který se dají zažít obyčejně jen jednou. Byla jsem v kontaktu s přechodnejma pěstounama, kteří vlastně dávali do mezinárodky děti nějaký čas před náma, takže jsem od nich věděla, že ty zahraniční žadatelé jsou opravdu fajnová lidi, že to jsou vzdělaný lidi a že to jsou oproti českým adoptivním rodičům lepší, takže jsem si říkala, že to bude supr...

Z té mezinárodky přijeli k nám. A předávání to bylo takový specifický, že to bylo 14 dní a bylo to vlastně denně. Ten OSPOD to má vlastně hodně striktně vymyšlený, že má takzvanou první a druhou interakci. Ta interakce je vlastně taková návštěva všech zúčastněných úředníků, to znamená že na tu první návštěvu přijeli, přijela sociálka, psychologka, překladatelka, naše klíčová pracovnice, oni dva, my dva, takže jako hafo lidí a bylo to takový seznámení a ta druhá interakce ten ÚMPOD ještě než přijeli, tak už ji naplánoval za 14 dní a je to vlastně schůzka obdobná tý první, akorát tam není ta překladatelka myslím, ale jsou tam zase všichni ti úředníci a je to takový jako uzavření, shrnutí toho předávání, ale to dítě na to není úplně připravený...

Těch 14 dnů je málo a tak jsme vlastně vyvinuli takový tlak na ten krajský úřad, aby vyjednával s tím OSPODem o tom, aby prostě ta doba byla trochu delší. Došlo tam k nějakým jednáním, aby prostě se více dbalo na to dobro dítěte a na schopnost tu adaptaci zvládnout. A probíhalo to tak, že my jsme byli s těmi zahraničními žadateli každý den v kontaktu, u nás strávili v podstatě celý den, my jsme s tím dítětem jim vlastně ukazovali, co se s tím dítětem dá, chodili jsme na známá místa, na hřiště, na výlet, aby jako to dítě zažili za různých akcí, při různých činnostech a dávali jsme jim prostor, aby s tím dítětem byli co nejvíc sami a mohli se na něj nějak navazovat, mohli s ním komunikovat a druhý týden to bylo jakoby za týden, ale pořád jsme byli spolu, ale když si spolu hráli, tak jsme je nechali, ale byli jsme někde poblíž, aby když potřeboval nás, takže jsme dělali takové tlumočnický mezi nima, že jsme jim říkali, co potřebuje a tak. Oni byli stále s námi u nás a třeba jsme jim dávali prostor k tomu, aby se ho snažili sami uspat, vykoupat a druhý týden jsme ho už nechávali převážnou část dne s nima samotnými. To se ale ukázalo jako kámen úrazu, protože pro to dítě 2,5letý ten nový mateřský jazyk je svět, kterej objevuje a vlastně další slova nová a nová se učí a najednou ho hodíme do vody, kdy jako vlastně vůbec nic neví. Takže on jako s nima byl schopnej fungovat 5-6 hodin a pak už byl tak unavenej a zničeněj, že začal plakat a chtěl mě. A když se ráno probudil, tak první co bylo, jestli bude muset zase k nim. Takže my jsme viděli, že to na něj je moc intenzivní a ještě my jsme měli tu vidinu, že za čtyři dny už s nima bude napořád. Že vlastně tam bude docházet k takovým situacím, že on s nima nebude chtít bejt, když to tak řeknu. Přestože ty lidi se hrozně snaží rozumět a porozumět, tak on jakoby se cítí dobrý, dobrý, ale pak přijde okamžik, kdy on strašně něco potřebuje. Takže v tu chvíli já jsem viděla, že to dítě potřebuje ještě aspoň týden, aby jako víc si jazykově na sebe zvykli a nebyla to pro něj taková darda jakoby najednou...

Když oni odjížděli do své země a tak jsme mu nahráli v češtině takovou zprávu, ale jenom hlas, ne obraz, takže jsme to tak dávkovali postupně, abychom mu nezpůsobili nějaký emoční trauma, prostě věděli jsme, že to s tím dítětem zamává, ale nahráli jsme mu v češtině hlasovou zprávu, co s ním bude. Vlastně ta mezinárodní adopce je tak, že když jsou u nás těch 14 dní, tak s tím dítětem se ještě přesouvají do Brna, tam ještě měsíc s tím dítětem jsou a čekají na soudní rozhodnutí, který trvá 5-6 týdnů, aby s ním mohli vycestovat a je to tak v těch regulích OSPODu, že prostě s tím dítětem čekají v tom Brně. Tam si to dítě zažije hned několik takových přezkumů od nás jakoby k nim, tady mají prostě pronajatý byt v blízkosti těch přechodnejch pěstounů, kam si to dítě berou jakoby na ty návštěvy, pak už si ho převezmou, jsou v tom bytě třeba ještě pár dní, pak se s ním handrkují do toho Brna, pro něj to je, že seberou všechny věci a jedou někam a on jak vlastně s nima nemluví, tak neví, co se s ním děje a v tom Brně s ním měsíc a tam si zase na sebe zvykají úplně v novém prostředí a potom se s ním stěhují vlastně do své země. Takže jak to dítě je 2 a čtvrt roku a nerozumí té řeči a nemá orientaci v prostoru a čase a navíc mu to ještě říkají cizí řeči a pro něj je to taková situace, který jako nemusí rozumět, takže my jsme proto a oni nám to taky odsouhlasili, že bychom mu zprávu o odjezdu nahráli v češtině a oni mu to v den odjezdu pustili. Takže on to přijal velice pozitivně a bylo to takový hrozně milý, že ve své řeči dostal zprávu, kam vlastně pojede. Tyto děti vnímají ten čas jinak, oni prostě potřebují vysvětlení tady a teď, když se jim něco říká třeba s měsíčním předstihem, tak oni to ještě nedokážou pochopit a správně zařadit...

Takový ten jeden moment, takový ty věci, i když se člověk snaží to udělat úplně nejlíp, tak stejně to nejlíp není. No někdy si člověk řekne, mohla jsem to udělat trochu jinak, protože je to zkušenost, kterou prostě člověk nedělá běžně. To je ojedinělá záležitost, na kterou se nedá připravit. A nedá se to všechno promyslet, protože ty děti někdy reagují jinak. Tak a takový moment, že vlastně jsme to dítě připravovali, že přijedou noví lidé, dostali jsme od nich takovou knížku s fotkami, my jsme si tu knížku prohlíželi, říkali, jak se jmenují, co tam mají, byly tam fotky takových věcí, které ty děti mají rády. Byly tam fotky jejich domu. Takže jsme říkali tady mají tohle a ty tam s nimi pojedeš a budeš si s tím hrát. Mají tam tyhle zvířátka a tak dále. Musí se mu to říkat tak, aby kdyby náhodou to nevyšlo, abychom ho nenabudili ve smyslu to ti vyjde. Takže na jednu stranu trochu psychologicky jako pro nás takový trochu blbý, protože jsme se do toho nevložiteli úplně, jak bychom asi mohli, že jsme byli takový trochu vlašnější a opatrnější a prostě jsme jako nevyzařovali takové supr nadšení, kdyby to náhodou nevyšlo. Kdyby to bylo úplně ideální, tak bychom řekli přijede maminka

s tatínkem a oni si tě odvezou a ty tam s nimi budeš a bude to super. Takhle to úplně nebylo, protože prostě kdyby náhodou to nevyšlo, takhle to jako neprožívat. No a takže mně to přišlo, že on je bral tak, jak jsme my to vyzařovali. On je bral, že to jsou fajn lidi, že prostě jednou s nima pojedou domů, ale pro mě kromě té jazykové bariéry tak moc jsme nekladli důraz na to, že už u nás nebude. Bylo to takový, jako že jsme přátelé, že se přátelíme, ale nebyl tam ten náboj toho láskyplného přijetí. Já jsem si řekla, že to budeme brát trochu, trochu, tak a teďka přidáme víc, přidáme víc hodin, ale to dítě se najednou jakoby zaseklo... Proč, proč tam mám být jako... až zpětně jsem si uvědomila, že kdyby my jsme se vykašlali na instrukce toho OSPODu a víc se do toho emočně vložili, že by to i pro to dítě bylo snazší a čitelnější...

Jsme s nimi v kontaktu, máme informace a je to na takové přátelské fázi, jakoby si dáváme pozor na to, že jsme v kontaktu s dospělými, ale s dítětem jsme v kontaktu víceméně zprostředkovaným. Jako že s ním v kontaktu přímo ne. My si píšeme na Messengeru mezi sebou my dvě ženský a poslali jsme dárek na narozeniny a k Vánocům. Pak nastala taková situace, když u nich byl asi půlrok, měl ty narozeniny, tak naše klíčenko si myslela, že by bylo dobrý, kdybychom s ním měli nějaký kontakt online, ale jakoby na živo. Pak jsme zhodnotili, že by to nebylo dobrý, že bychom to emočně neustáli my a jeho bysme vystavili asi do stejné situace. Už bychom mu asi úplně nerozuměli, protože přece jenom za ten půlrok se už učí jinou řeč a i my bychom se ocitli v jazykové bariéře. To se dalo předpokládat, takže jsme udělali takovou věc, že jsme mu nahráli videopřání a to mu pustili...

A pak jsem ještě měla takovou zkušenost z posledních tří měsíců, která koresponduje s tou nahrávkou toho hlasu, kde jsem mu vysvětlovala jako v té naší řeči, že teď s nima pojedou už do té jejich země, ale to mě taky došlo až potom, některé ty věci člověk nevymyslí hned, že prostě ty děti v tomto věku a toto dítě konkrétně, když jsem mu dala jasnou a přesnou informaci, když byla trošku abstraktní, tak on ji prostě přijal tak jak je. Dám příklad: Trošku jsme zkoušeli, že ho bude hlídat někdo jinej, ale dávkovali jsme to vždycky když to bylo nutný. My jsme prostě nepraktikovali takové jakoby to velké loučení, protože tyhle ty malé děti je pro ně lepší, když ten kdo přijde místo mě si to dítě zabaví a já prostě odejdu, protože jinak by z toho byla scéna. Tak jednou jsem využila, protože jsme musela jet do servisu s autem a měla jsem sjednanou chůvu. Ta měla přijít v poledne a já jsem měla odpoledne odjet. Ta chůva přišla a nastal moment, kdy musím odejít. Ta situace musela být jasná a čitelná a já jsem říkala, podívej, já musím pro auto a teď tě tady bude hlídat ta slečna a ty si

můžeš vybrat. Buť tě bude hlídat ona teď a já odejdu pro to auto, nebo tě budu teď hlídat já a pro to auto pojedu později a pak tě bude hlídat ona. On řekl běž a at' mě uspí ona. Sám si to rozhodl. Úplně jasně mi řekl ahoj a já jsem byla mile překvapena, že si to tak rozhodl a dopadlo to dobře. S chůvou jsem byla dále v kontaktu a ona mi psala, že je všechno v pohodě. Před tím se s ní už dvakrát viděl, usnul bez problému. Bála jsem se, že třeba neusne, bude dělat hlouposti nebo plakat a on to vzal úplně v pohodě. Já sem přijela, on ještě spal a já jsem tu chůvu poslala už domů. On se pak probudil a ptal se na ni a chtěl ji, nechtěl mě, protože se ty pečující osoby změnilы během spánku a to se mu nelíbilo. Kdyby odešla až po vyspání asi by to bylo lepší, protože on si myslel, že tu bude i po vyspání a my jsme mu změnili jeho plány bez něj. Ale proč jsem se toho bála, že s tou chůvou nebude v pohodě? Já jsem ho brávala na mé zkoušky sboru, protože tam byla herna, kde si děti hrály a bylo o ně postaráno a my jsme se věnovali zpěvu vedle v místnosti, kam byly otevřené dveře. A z té herny jsem se nesměla hnout, nepustil mě do té vedlejší místnosti, plakal, běhal za mnou do té zkušebny a vypadalo to, že je to ta separační úzkost. Proto jsem se bála, ale s tou chůvou to paradoxně dopadlo dobře, bylo to asi za pět měsíců. To dítě už zase trošku vyspělo a začalo jinak reagovat. Až potom předání mi došlo, že jsme k němu už mohli být takhle přímočarý dřive. Jakoby ne smyslu toho, že tyhle ty noví lidé si tě odvezou a budeš s nimi bydlet, prostě tu přípravu toho dítěte uskutečnit ještě trošku jinak. U těch malejch dětí to vždycky člověk nevymyslí tak, aby to bylo na míru.

Příloha č. 3

Špatná zkušenost předání dítěte do dlouhodobé pěstounské péče – výpověď Vlasty

„Jednalo se o DPP, kdy byli vybráni náhradní rodiče z jiného kraje než my, tatínek rom, maminka bílá, víceméně šlo o holčičku, které byl rok a tři měsíce. Ta byla u nás od půl roku, protože byla odebrána mamince, která se o ni vůbec nestarala. Jídlo, hygiena, prostě nic, to bylo jako hrozné, byla to romská holčička. A oni vybrali tady ty rodiče, přijeli k nám, říkali, že jet na Vysočinu je hrozné, že je to samý kopec a samá zatačka, přijeli se svými třemi dětmi, už tam měli jedno v DPP, přijeli s dětma, byli tady a bylo všechno špatný, protože ten romský tatínek, ty romové jsou jiná kultura, není to všechno tak, jak oni si představují a tak dále. Pak jsme se domluvili, že přijedu já k nim a tam zůstane malá. Takže jsme tam byli, malá tam byla a přes noc tak strašně začala řvát, až se zajíkala, zvracela, já vůbec nevím, co

oni s ní dělali. Oni ji hned dali do ložnice, že přesto nejede vlak. Oni tak trošku tahali za nitky, aby to všechno bylo i jinak než je normálně, ale já jsem tam to dítě nechala. Tak dobře, budu tady, a když jsem slyšela, že zvrací, tak jsem asi třikrát volala, že jestli mám přijít a oni že ne, že všechno zvládnou, ale ona pořád zvracela, zvracela, tak potom šli za mou a už jsem si ji nechala do rána a ráno mi řekli, že všechno vzdávají. Konec, že to takhle ne, a že už tři děti mají a že konec. U nás byla, všechno se zrušilo, všechno bylo dobrý, tak ten jejich kraj mi volal, že najdou lepší pěstouny, že to nebyli dobrý pěstouni, že se omlouvají, že se mám těšit na novu rodinu a bylo to. Přišlo třetího ledna, kraj mi volal, (smích) a kraj mi volal a malá šla zpátky do rodiny, ve které byla... Jako vážně, jako vážně, ale to není ještě všechno ta katastrofa. Katastrofa byla ta, že já jsme bydlela na ubytovně, bylo to u hranic a řekli mi, že nemám vycházet vůbec na ulici, že tam opravdu jezdí auta, která když vidí cizí ženskou, která tam nepatří, takže ji nikdo nezná, takže ji stáhnou do auta a nikdo ji nevrátí domů, takže jsem se bála fakt vycházet ven, takže jsem byla fakt celý týden zavřená jenom na ubytovně a nejhorší bylo to, že ráno přijela na parkoviště, vzala si můj kočár s dítětem, vzali ji domů a večer v šest hodin mi dítě vraceli na parkovišti a my jsme šli zpátky na ubytovnu. A takhle vlastně poslední, pátý den v týdnu už mi ji vlastně nevrátili, už jim zůstala a byl konec. Takže to bylo něco strašného. Takže to dítě aby si pomalu zvykalo, cítilo moje bezpečí, bylo špatné, vracela se mi urvaná, smradlavá od kouře, prostě ubrečená, s průjmem, s teplotama. Řešili jsme to s naším krajem, psychologama, s krajskýma úřednicemi, prostě nikdo nic nepohnul. Takže malá je u pěstounů. S biologickou maminkou jsem dodneška v kontaktu, ta s tím nesouhlasí. Ti ale dělají všechno pro to, aby tu maminku zlikvidovali, přitom ta máma o ni stojí. Je to všechno tam špatně. Já jsem říkala, že si jednou tu holku najdu a budu se ji muset omluvit, protože to byla úžasná holka, nevím, co z ní vychovají. Až ji bude 18, tak si ju najdu. Takže asi tak. Tam měl prostě krajský úřad v tom prsty a nebyl to náš krajský úřad. Takže to byla taková velice špatná spolupráce a velmi špatná zkušenost.“

Příloha č. 4

Přechod z PPPD do dlouhodobé pěstounské péče – výpověď Anny

„... dostala jsem tady tuhleto moji holčičku od miminka, kdy jsem ji v podstatě dostala, ale hned vlastně, když jsem ji přebírala v porodnici, tak mi ospodačka říkala, že kontaktovali pěstouny, kteří mají sestřičku a že půjde za sestřičkou. Takže já už jsem v podstatě od jejího

jednoho týdne byla v kontaktu s pěstounama, co mají sestřičku a byla jsem přesvědčená, že malá jde tam. V listopadu, když malé byly malé dva měsíce, tak si o ní podali žádost k soudu. Celý ten případ byl tak šílený, ten rok byl tak šílený, protože oni neprojevovali žádnou aktivitu, já sem jim sice posílala fotky, psala jsem jim, ale oni nevyvíjeli žádnou aktivitu jo.

V únoru konečně přišlo, že nám teda dají prvního dubna soud jo. Tak že se mám teda do týdne vyjádřit, napsat zprávu o dítěti atd. Tak jsem psala pěstounce: „Podívejte se mě je blbě do té zprávy psát, že jste dítě v životě neviděli, ale zároveň nebudu lhát. Tak pokud byste chtěli, tak by bylo supr, kdybyste dojeli alespoň na jednu návštěvu, ať alespoň můžu napsat, že jste malou viděli a reagovala tak a tak.“ Takže jsme se dohodli, že přijedou v tom únoru, koncem února se podívat na malou. Na stejný den přijel i OSPOD dítěte a moje doprovodka. Načež dojeli pěstouni a pěstounka je extrémně, morbidně obézní. To znamená, že co ona vyšla tři patra, tak to potom deset minut rozdýchávala. Navíc doma dvě malé děti, vlastně malou sestřičku od malé a k tomu v první třídě chlapečka s medikovaným ADHD.

Načež po chvíli došli k závěru, že tam teda malá nepůjde. My jsme teda potom měli ještě jeden kontakt, který byl asi za týden. Volá OSPOD, doprovodka, kraj, že ihned přerušit kontakty. Ihned všechno zrušit, prostě oni ji v žádném případě nedoporučí. Jo jako bylo to hnusné i vůči té pěstounce. Chyba už byla v samotném začátku, kdy se pěstouni ptali i na jejich OSPODě, jestli mají podávat žádost o další proškolení nějaké nebo něco. Tam jim řekli, že nic nepotřebujete, je to sestřička, takže osoba blízká, prostě jenom si to podejte. Jo a prostě po několika měsících se rozhodli jo, že se jim pěstounka nelíbí, že je taková a maková, a že tam to dítě nedaj. Samozřejmě, že té pěstounce ani do té zprávy nenapsali, že je tlustá. Místo toho tam napsali, prostě že by to nezvládl ten kluk. Já jsem toho kluka viděla a nepřišel mi takový, jako to co oni napsali do zpráv, že napsali tam teda mimo jiné, že by mělo dojít k znovu prověření jejího zdravotního stavu jedna věta na konci, ale většina toho posudku u soudu byla jako fakt, že o tom chlapečkovi, co mají v pěstounce.

Takže, ale nejlepší je, že oni vlastně ty důvody proč ne, nikomu neřekli, oni jenom řekli, že ji nedoporučí. A když jsem se ptala na magistrátu a tak dále, proč ji nedoporučí, tak mi bylo řečeno, že nás to nemá zajímat. Prvního dubna měl být soud, samozřejmě byla korona, takže nám soud zrušili. Načež, aa, běžel čas, konec korony, soudkyně další s dlouhodobou nemocenskou, pak šla do důchodu, změna soudkyně a už jsme měli srpen a malá už měla skoro rok. No a těsně před tím jedním rokem, najednou v podstatě se kraj probral. Poté, co půl roku věděl, že to dítě k těm pěstounům dát nechcou, půl roku mohli něco řešit, neřešili

nic. Já jsem si pořád říkala, že vzhledem k tomu jaké uvádějí argumenty, tak prostě tu šanci dostat měli. Kdyby zabojovali, kdyby šli nahlédnou do spisu, kdyby tam šli, tak podle mě tu šanci měli docela velkou. Každopádně oni moc neřešili, nic nekonali a kraj se rozhodl a vybral nové pěstouny. A noví pěstouni se přijeli podívat na malou aa načež tam uvázla veškerá komunikace nějak, protože já jsem tam nebyla schopná pobrat, jak někdo jako pěstoun může jít do boje proti jiným pěstounům, kde bude sestřička. Jásem si říkala, že to normální pěstoun nepůjde proti jiným a že prvně počkají jak dopadne soud a když jím ju nedá, tak si pak o ní požádá jo. Prostě do boje u soudu dvojí pěstouni proti sobě, kteří by pak měli být v kontaktu kvůli dětem, tak jsem si říkala, že to jim žádný pěstoun nevezme na kraji. No vzali, když dojeli, tak jsem si říkala, že nemají asi veškeré informace, tak jsem se jim snažila na té první schůzce vysvětlit informace, které mám já. Z čehož jsem nakonec vyšla jako špatná, protože je odrazuju, a protože působím jako advokát těch prvních pěstounů a já nevím co všechno. A oni teda nakonec po tom prvním setkání, kde zase byli všichni: OSPOD dítěte, doprovodka, kraj, kde malou viděli sotva hodinu, takže jo. Bílá malá holčička, no podpultové zboží. No tak ju teda chcou. Načež hned ten další týden jeli na magistrát sepsat tu žádost a mně přišla zpráva, že mě zavolá doprovodka, a že pěstouni si podávají žádost k soudu a do týdne budou mít malou doma. Já jsem říkala, no to nemyslíte vážně, jako do týdne? Vždyť je to roční dítě, které v podstatě neviděli, jde o dítě, které je na mě fixované, to nepřipadá v úvahu. Ne do týdne, tak jsem aa a doprovodka, že nic nevím. Tak mě to nedalo, volala jsem teda ještě na soud, jestli to takhle může být. Na soudě mi řekli, tak leda že by to bylo na předběžko, bylo vyhověno ledaže OSOPD pracovnice je domluvená se soudkyní, svým způsobem jako i podpásovka na ty první pěstouny. Nikdo jim ani neřekl, že vybrali jiné pěstouny, že tam vůbec něco takového bude.

Mně bylo zakázáno jim to vůbec říct, protože jako do toho nemám co kecat. Jo jakože takové až špinavé věci jo co se děje. Dyt' to ani do náhradky nepatří, dyt' to ani nemůže být, aby se takovéhle podpásovky, takováhla špína dělala. No každopádně psala jsem těm pěstounům, tak co podávali jste něco a jak? Totálně bez reakce, kdyby napsali: ne nepodávali jsme nic, nebo jo podávali jsme jenom klasickou žádost, že by to člověka uklidnilo. Ne, vůbec neodpověděli. Takže v tu chvíli ihned napadne člověka to nejhorší. Jasně, takže oni podávají předběžko a pak si dítě přijedou jenom vyzvednout no a neuvidí ju jako no. A nejhorší co nás čeká po zkušenostech, co člověk má, tak ho to napadne. No a v tu chvíli já jsem dva dny totálně prořvala aa pak se to ve mně zlomilo a říkám: „Ne já, jim ju nedám“. Sepsala jsem si žádost a podala jsem si žádost u soudu, že si ji nechám taky. Takže na soudu byly ty

žádosti tři. Já jsem to sdělila doprovodce, doprovodka to volala na kraj. Na kraji mi řekli, ať nepočítám s tím, že mě někdo podpoří, že na kraji mě nikdo nepodpoří, že to bude mít důsledky. Načež paní z magistrátu, kterou jsem neviděla, která v životě neviděla malou, ale je opatrovníkem dítěte prohlásila, že po roce na mě přece nemůže mít vytvořenou žádnou vazbu, že co chtějí řešit jo. Tak jsem potom zjišťovala jo, pak jsem bojovala jo, pak jsem si nechala vypracovat právní poradnu jo, dodávala jsem různé věci, napsala jsem žádosti a dvakrát jsem dodávala dodatky pětistránkové, že jakože další dotazování, hlavně že jsem věděla, že magistrát jako opatrovník mě nepodpoří nic. Tak jsem teda volala na OSPOD dítěte, který je teda super, klobouk dolů, nejlepší OSPOD, který jsem měla. U tří dětí jsem ji měla a nedám na ní dopustit, tak jsem ji volala, jestli by mi napsala zprávu jako ona, jako vyjádření k tomu. No a ona že ne, ale můžu napsat soudu v dodatku, aby si to od ní vyžádal. Takže jediný OSPOD dítěte mě podpořil s tím, že je v nejlepším zájmu dítěte, aby teda zůstala u mě nadále. Nakonec mi jí soudkyně přiklepla, ale byl to boj, boj, boj...A já jsem kvůli tomu přešla do dlouhodobky.“

Příloha č. 5

Přepis kompletního rozhovoru s Ludmilou

P: Dobrý den, jsem moc ráda, že jste si udělala čas a souhlasila jste s rozhovorem. Ještě předtím než s ním začneme, ráda bych se Vás zeptala, zda vám nebude vadit, že rozhovor bude nahrávaný. Je to z toho důvodu, že s ním budu dále pracovat, a proto potřebuji mít přesný popis. Všechna osobní data budou anonymizovaná, takže se nemusíte bát, že pravdivé údaje dostanou na veřejnost. Zároveň máte možnost kdykoliv z rozhovoru odstoupit, nebo neodpovídat na otázku. Prostě mě zastavte a řekněte, že nechcete odpovídat a já to budu plně respektovat. Jestli se vším souhlasíte, tak můžeme začít s rozhovorem?

L: Dobře souhlasím.

P: Výborně, děkuji mockrát. Pustíme se do toho. Mohu se zeptat, kolik vám je let?

L: 56

P: Děkuji a jak dlouho jste přechodnou pěstounkou?

L: Jedu devátým rokem.

P: Devátý rok ahm. Máte nějaké vyhlídky k tomu, jak dlouho byste to ještě chtěla dělat?

L: Přehodnocuji po každém předání, vždycky jaké jsou vyhlídky, když je třeba. Takže po každém předání to zhodnocujeme a přehodnocujeme, takže vyhlídky nemáme.

P: Ehm, takže nemáte. A můžu se zeptat, momentálně máte v péči dítě, nebo čekáte?

L: Ne

P: Čekáte.

L: Nečekám, regeneruju (smích), předala jsem. Teď bych měla mít dovolenou, ale vzhledem k nouzovému stavu ji nemám (smích).

P: Jasně rozumím a takže regenerujete. Máte v plánu přijmout další dítě?

L: Aa, my jsme si říkali s manželem, že regenerujeme a to rozhodnutí uděláme až koncem, před koncem té regenerace, takže zatím o tom vůbec nemluvíme, odpočíváme.

P: Jasně, děkuji moc za odpověď. Mohla bych se zeptat, za tu dobu devíti let, kolik jste u sebe měla již dětí?

L: Deset.

P: A když to vezmeme na pohlaví, tak převládají dívky anebo chlapci?

L: Chlapci, sedum ku třem. Sedum chlapců ku třem dívkám.

P: Ahm, děkuji. A jaké věkové skupiny dětí jste měli?

L: Já mám do jednoho roku. Já mám takovou tu ranou péči. S tím jsem do toho systému šla, protože si myslím, že pokud se zabrání umístování dětí do kojeneckých ústavů a pokud to skončí, tak se můžeme věnovat dětem, který to opravdu potřebují přímo z terénu. Ale teď v tuhle chvíli je pro mě nejdůležitější, aby se děti, novorozenci nedostávali do kojeneckých ústavů.

P: Ahm.

L: To je taková jako moje vize (smích).

P: Mám to teda chápat tak, že když jste se zařadila do systému, tak jste měla možnost si určit jakou věkovou skupinu preferujete?

L: Já jsem nastupovala ještě před novelou zákona, to znamená v roce 2011, kdy jsme si podávali žádost a v roce 2012 jsme byli zařazeni a tam jsme si vysloveně řekli, že chceme pro ranou péči a když pak bylo v roce 2013 že jo novela a museli jsme si zvolit já nevím

doprovázející organizaci a cokoliv, tak v podstatě jsem stále trvala na tom, že jsem pro ranou péči a i když následující pěstouni pak tu volbu neměli, tak krajský úřad stále respektoval doteďka stále respektuje, že mám děti maximálně do tří let, ale s preferencí do jednoho roku.

P: Ahm, a můžu se zeptat, jak dlouho jste tedy měla dítě v péči?

L: Předávala jsem, že u nás byli třeba do patnácti, šestnácti měsíců a potom větší, ale přijímala jsem je pod rokem.

P: Jasně. A jak dlouho u vás ty děti byly? Nějak shrnout, nejkratší, nejdelší dobu, zhruba průměrně?

L: Nejkratší tři měsíce a nejdelší patnáct měsíců a průměr šest sedm měsíců. Spíš víc než ten půl rok. Ono se to posledně od novely občanského zákoníku ta doba víc prodlužovala, takže tři poslední děti jsme měla víc jak rok.

P: Ahm, dobře. A kdyby vy sama jste si mohla určit, jakou dobu pobytu dítěte u vás považujete za optimální?

L: Nejde o mě, ale o ty děti. Protože jsme krizový institut a měli bychom být na co nejkratší dobu do vyřešení té situace okolo dítěte, tak já bych ten půl rok viděla jako úplný maximum, protože do toho půl roku ty děti opravdu potřebují vědět, co bude dál. I ty maličky a ne jenom to velký, který myslí, mají rozum a plánují si nějaký svý vize co bude dál. Tak i ty maličky je prostě aaa předat do té konečný rodiny co nejdřív. Ta nejistota, oni oni to cítí. Ono se to možná zdá, že u těch maličkých je to jedno, ale není to jedno. Vím to po těch deseti dětech, že to není jedno.

P: Rozumím a když jste říkala, že tři děti jste měla déle než rok, tak mohla jste do toho nějak zasáhnout, aby se ten proces na úřadech urychlil?

L: Já je popoháním vždycky, pokaždé se snažím u každého dítěte je prostě tlačit, na to aby se to posouvalo – to znamená: aby byly individuální plány dítěte, aby byly konkrétní, aby se tam stanovovaly termíny, do kterých mají být určité úkoly plněny. Jsem spíš ten, který se neustále připomíná: tady je dítě, a potřebuje vědět, jak to bude dál a tak dále. Takže u každého dítěte ať už bylo maličky nebo větší, tak jsem to popoháněla. Poslední dobou, a to byly poslední ty tři děti, tak se změnila situace v tom, že se více, více dával prostor biologické rodině. To znamená, že se dlouho pracovalo na návratu toho dítěte zpět do rodiny a až nepřiměřeně dlouho se jim dávala šance uspořádat si podmínky, kdy mohli přijmout dítě. Aa kvitovala bych, kdyby tam byl nějaký deadline, to znamená do tří měsíců musíte

udělat tohle, do dalších tří měsíců tohle. Pokud do půl roku neuděláte to, co jsme se domluvili, tak je nám líto, ale dítě bude muset jít do náhradní rodiny. Zájmem dítěte je, aby mělo stálou rodinu a ne provizorium. A bohužel se to poslední dobou táhne skoro rok, teď ty poslední tři případy a když se rok pracuje s rodinou, no pracuje, pracuje tak jak bych si to já nepředstavovala, ale to já neovlivním samozřejmě. OSPOD stanoví biologické rodině nějaké úkoly a oni je neplní, protože neví jak. Jo biologická rodina prostě tápe a i když jim řeknou zavolejte si tam a dojděte si tam. Tak ta biologická rodina tápe, protože neví, neorientuje se, nejsou tak sociálně zdatní, jak si sociální pracovnice OSPODu myslí. Nejsou. Potřebují doprovázejícího pracovníka, opravdu v podstatě potřebují doprovod, nemyslím někoho, kdo ho vezme za ruku a dovede ho tam, provede ho tím systémem, a to prostě tady nefunguje.

P: Ahm, chápu. Tohle je taková ta myšlenka pro zefektivnění a nápravu systému.

L: Ano, provázet ty rodiče. Ono se tomu říká sanace, ale těch sanačních organizací je strašně málo anebo nemají takovou kapacitu na to množství biologických rodičů, kteří nejsou tak sociálně zdatní a prostě to nestíhají. Takže je opravdu potřeba podporovat ty sanační organizace, aby nabádali biologické rodiče k tomu, aby si uspořádali podmínky tak, aby byli následně schopní převzít péči.

P: Děkuju mockrát. Vy jste zmínila, že se upřednostňuje předávání do biologické rodiny. Jak to bylo u Vás? Kam jste předávala děti vy?

L: Z těch desíti dětí se do biologické rodiny vrátilo jenom jedno. Dvě šli do dlouhodobé pěstounské péče z toho jedno následně šlo do adopce, protože to se jednalo o cizince a tam bylo nutné vyřídit ještě další papíry. Takže bylo předáno dlouhodobé pěstounce s výhledem na adopci, protože tam rodiče vůbec nefigurovali. A těch sedm dětí šlo do adopce.

P: Chci se zeptat, máte zkušenost s mezinárodní adopcí?

L: Ne, nemám.

P: Takže všechny děti jste předávala v rámci republiky.

L: Ano.

P: Aa, když se teď ještě vrátím na úplný začátek, tak co vás motivovalo k tomu, že jste se stala přechodnou pěstounkou?

L: Aa, těch myšlenek bylo víc, ale asi takový to gró, bylo to že jsme s manželem měli dostatek sil a energie věnovat se dětem. Na vlastní děti už jsme nechtěli si pořídit po

čtyřicítce (smích) a tak se nám zdála cesta pěstounství výhodná. Než jsme se k tomu propracovali potom i jako fyzicky, tak uběhla samozřejmě nějaká doba a a, když jsme se dozvěděli o přechodném pěstounství, tak se nám to zdálo jako ideální alternativa pro tu pomoci těm dětem, provázet je tím začátkem, nebo třeba krušnejma chvilčkama a mít možnost z toho systému, když by byla potřeba odejít. Při dlouhodobém pěstounství je to závazek vlastně na celý život a na to my už jsme si už netroufli. Vzhledem k svému věku, když jsme vstupovali do toho systému zhruba před padesátkou, tak jsme si netroufli třeba maličké děti dovést až do dospělosti. To se nám prostě nezdálo vhodné pro to dítě, aby mělo staré rodiče v uvozovkách (smích).

P: Rozumím, takže vy jste původně uvažovali, že byste si nějaké dítě pořídili, ale prvně přes pěstounskou péči a když jste se dozvěděli o přechodce, tak jste se vrhli do ní?

L: Ano, přesně tak.

P: Ale ta dlouhodobá v úvahu tedy přišla, ale spíš byl hlas proti než pro ni? Je to tak?

L: Ano, je to tak. Vzhledem k tomu věku našich dětí, rodičů. K té perspektivě, že my třeba budeme brzy prarodiče a bylo by potřeba, abychom pomáhali svejm dětem a i s podmínkami, který jsme měli, tak se nám to prostě zdálo výhodný pro obě strany. To znamená pomoci těm dětem, dát jim ten prostor a mít možnost kdykoliv odejít.

P: Nikdy vás tedy v průběhu péče nenapadlo, že by byste se stala dlouhodobou pěstounkou?

L: Ne, vždycky jsem věděla, že prostě to dítě je tady jenom na chvíli aa že pro něj hledáme tu pravou rodinu. Vždycky jsme to takhle říkali i těm dětem – že tady jsou na chvíli jako u tety, u chůvy, nevím jak bych to nazvala, u někoho kde se čeká na miminku a na tatínka. Ať už jsou to biologičtí rodiče, nebo náhradní. Prostě čekáme na maminku a na tatínka.

P: Když se vás teďka zeptám obecně, co vy sama za sebe považujete za nejnáročnější na přechodném pěstounství?

L: Těch věcí je strašně moc, kdyby šlo jenom o samotnou péči, která je někdy hodně náročná, tak víc nás vyčerpává boj se systémem. Já to vidím i z toho hlediska, jak se tomu věnuji i jako profesně, tak vidím, že dítě je ve společenském systému až na posledním místě. Jo jako vidím to u politiků, vidím to u právníků, soudců, prostě jako kdyby dítě byla věc, nebyla to živá bytost a my s ním nějakým způsobem manipulujeme bez ohledu na to, jak se to dítě cítí, co prožívá, a hlavně co potřebuje. Protože to dítě je závislé. V každém věku je dítě závislé na jiné osobě jo. Není to bytost, která by byla samostatná, a potřebuje toho průvodce tím

životem, ten průvodce by měl být stabilní, měl by mu zajišťovat bezpečnost v tom světě a to mám pocit, že se na to někdy hodně zapomíná. Takže spíš ten boj se systémem, než ta samotná péče aa administrativa, úřady, soudy, prostě ta mašinerie toho všeho vám ubírá sílu, na to abyste v klidu dítě provázela, léčila ho, protože má nějaké trauma, a nebo něco zažilo, už v tom prenatálním vývoji něco strašného a má noční běsy i miminko, anebo abstinenční příznaky nebo cokoliv, tak prostě byste se měli věnovat přímo dítěti a my místo toho obíháme úřady, zjišťujete a snažíte se aa bojujete někde za něco úplně jiného, což není v mé kompetenci. Ale s tím musím dělat, protože to nikdo jiný neudělá a to mě jako vysiluje.

P: Dobře. Kdybych se teď měla zaměřit na odchod toho dítě. Co vy osobně při tom vnímáte a prožíváte?

L: Pro nás ten průběh péče je jak podotýkám, já tomu říkám sinusoida, jo že jsme chvílku nahoře chvílku dole, tak vždycky když jsme nahoře, tak je to takový to úžasný, že vrátíme se k mamince a budeš mít všechno, budeš mít maminku jako biologickou s tím jsme pracovali poslední tři roky, kdy se furt uvažovalo, že se vrátí do biologický rodiny a pak najednou ta rodina selže, vy jste úplně na dně a musíte se s tím dítětem dostat zase nahoru a těšit se na tu náhradní rodinu. Je to opravdu emočně strašně těžký protože, protože to dítě vidí, vnímá okolí, vnímá, jak vy to prožíváte a tím pádem i když se hlídáte a tváříte se před tím dítětem, že je všechno v pořádku, ale emočně to všechno ve vás vře, protože ten systém prostě selhal, tak je to prostě těžký, když se dostanete zase nahoru a těšíte se na novou náhradní rodinu a připravujete se na to jak to dítě naladíte na tu novou maminku a tatínka. Takže je to emočně hrozně náročný strašně, prostě, prostě nevím, jak bych to vysvětlila. Vy se na to hrozně těšíte, ale vždycky jsme sražený dolů, jo a potom zase pomaličkými krůčky vystoupat někde nahoru jo, aby ty emoce byly zase v pohodě, abyste se vyladily na ty dospěláky. Takže když pak předáváme ty náhradní rodině, tak je nejtěžší sladit ty dospěláky. To znamená, to co oni očekávají a to co my jim vlastně nabízíme tak musí být v absolutním souladu. Což někdy není, protože i když poslední dobou ty přípravy náhradních rodičů jsou kvalitní a připravují je na všechny tyhle alternativy, ale ty začátky byly tak strašný, že oni si představovali, že přijdou vezmou dítě a vodejdou. Jo, takhle se to dělá v ústavu, že do tejdne prostě máte dítě doma. A oni nedokázali i dneska to přijmout, je to těžký i emočně je to pro tu rodinu strašně emočně náročný, která přijímá to dítě. Většinou u těch adopcí jsou to bezdětné rodiny, nebo bezdětné páry, které usilovali o vlastní biologické dítě a teď mají jedno dítě tady takhle na dosah, že ho můžou mít, ale musí měsíc nebo dva ještě počkat. Takže je to pro ně, musí to být něco strašného jo jako. Ano mám tam dítě, je někde u cizí

ženský (smích), ta ho měla předchozích ja nevím několik měsíců a nechce mi ho dát. Ale to není pravda, to není pravda. My ho ne že ho nechceme dát, já ho potřebuju provést takovým procesem, aby ode mě se odpoutalo a navázalo se na tu novou rodinu. A to někteří ty rodiče prostě nechápou. Ty přípravy už jsou mnohem lepší, už je připravuje na to že: byli jste vybráni, ale zítra si ho ještě odvézt nemůžete, bude to ještě další já nevím měsíční dvouměsíční proces, než to všechno proběhne, i administrativně. To znamená soudem a já nevím co všechno, že to není tak jednoduchý jo. Takže tam je, tam je to těžký naladit ty dvě dospělácký rodiny, tak aby byly v souladu, aby to přijímaly, aby to dělaly všechno kvůli tomu dítěti, protože je to jeho budoucnost, protože to je strašně těžký. Naladit se tak, aby obě rodiny jednaly v zájmu toho dítěte, aby to překlopení vazby bylo pozvolný, aby se nikdo nikam netlačil, je to náročný, ale zase si říkám, že jsme dospěláci a děláme to pro to dítě, tak bychom to měli rozumově pochopit, ale ty emoce jsou potvory strašný (smích).

P: Rozumím, mě k tomu napadají dvě otázky. Ta první je, co napomohlo těm přípravám, že se z vašeho pohledu tak zlepšily? V čem vnímáte ten rozdíl?

L: Myslím si, že to začalo víc vnímat rozdíl mezi ústavní výchovou a přechodnou pěstounskou péčí. Ze který přijímají děti, že to dítě se tady opravdu naváže, žije tady nějaký už opravdu rodinej život i když je to malý miminko, i když je to větší dítě. V podstatě nějakým způsobem zapustí kořeny a vy ho z toho najednou vytrhnete. V ústavu jsou ty děti zvyklý, na to že se jim tam ti dospěláci střídaj, jsou ochotný jít s kýmkoliv, kamkoliv, protože chtějí tu pozornost, ale není to ten pravej vztah, že jo, který budou do budoucna, aby byli schopný vytvářet ty vztahy. Takže tady se to učí v tý rodině a tím pádem bylo taky úkolem překlopovat ty vztahy. Zase je to všechno. To co prostě děláme v životě ať už partnerským, rodinným, navozujeme vztahy, navazujeme jiné, tak to dítě se to učí v té rodině, že jo. Učí se to u nás a mělo by se to učit aa překlopit následně na tu rodinu. V tom si myslím, že ty přípravy hodně pokročily. Ty náhradní rodiče seznámili, jak to funguje, co to je attachment, co to je tyhlecky aspekty, toho co to dítě prožívá. Hodně se tam zabývají psychologií, co to dítě potřebuje a jak by se mělo postupovat. A to se zlepšilo. Možná tou zkušeností, jak se vyvíjí a jak se přechodka vyvíjí od samého začátku, protože každá zkušenost je dobrá. Do těch příprav přicházejí ti z praxe to předtím nebylo. To znamená: my jsme pozvaný a říkáme jim, jak to probíhá ve skutečnosti a oni potom mají představu, co je čeká. Když to slyšíte od nějakého přednášejícího je to jiné, než když to slyšíte od člověka z terénu a řekne vám a vy se ho můžete ptát, co a jak. Je to něco úplně jinýho. Tak v tom si myslím, že je velký pokrok.

P: Vy jste předtím zmiňovala, že ty emoce jsou na té sinusoidě, tak co vám pomáhá, abyste ji vyrovnala, lépe řečeno z toho dna se dostala na vrchol?

L: Jako já vnitřně se musím, já tomu říkám přestavit na jinou kolej, to znamená přešaltovat se. A ano teď jsme celou dobu jeli na koleji směrem k biologický rodině, teď je výhybka a my najednou jsme na koleji směrem k náhradní rodině. Taky to vnitřní nastavení, že tady nahoře si to musíte vy srovnat, abyste to vy nechci říct chápali, pro mě už to teď není problém, protože já už to chápu, ale abych aa abych to emočně zvládala to znamená zklidnit se: ano dobře, rodina to nezvládla ale dělali jsme maximum, všechno pro to, abysme to dítě vrátili do rodiny, spolupracovali jsme na tom všichni kdo měli, hold to nevyšlo. Není to ani moje vina ani dítěte, ani sociální pracovnice, prostě já v tomhle případě vidím vinu v systému, protože ta biologická rodina nedostala tu podporu, kterou potřebovala a pak prostě přijdu ano a pro dítě budeme hledat náhradní rodinu. Takže spíš je to takový emoční nastavení, rekapitulace toho, co jsme udělali, jako z mé strany, já vím, že ten systém neovlivním, ale z mé strany, že jsem udělala maximum a že jsme se stýkali s biologickou rodinou, že jsme jí dávali prostor tý biologický rodině, aby mohla být s dítětem. Všechno jsme udělali, ale záleželo jenom na tý biologický rodině, aby uskutečnila ty kroky, aby tu péči mohla převzít. A to neovlivníme ani já ani sociální pracovnice. To je na tom člověku, nebo na tý rodině. Spíš jako rekapitulace a na jinou kolej (smích).

P: Děkuji. Vy máte poměrně širokou a dlouhou zkušenost s přechodným pěstounstvím a tedy i s předáváním dětí. Všimla jste si na sobě nějaké změny z hlediska předávání?

L: Určitě, ty emoce na úplném začátku byly šílený, prostě já jsem netušila, co to se mnou udělá, vůbec. Já nevím, jak bych to popsala... Já jako nevím, jak bych to popsala, prostě najednou vás zaplaví něco, co neznáte – lítost, strach, smutek, vztek, prostě spousta takových těch negativních emocí, které vás pohltí a teď vy nevíte co s nima. Je dobrý si o tom s někým popovídat. Já jsem tu možnost měla, měla jsem kolem sebe lidi, kteří mi řekli, že to je úplně normální. Že to co prožívám, je úplně v pořádku, že nejsem nějaká divná (smích) že opravdu mám smutek, že se mi stejská, a že to je úplně normální. Takže já pak při dalším a dalším předání dětí jsem věděla, co mě čeká. Už jsem se na to připravovala – ano bude tady ticho, bude tady smutek, nebudu mít co dělat, protože celej den se točí kolem dítěte a najednou tady není. Tak prostě s tím vším se musíte naučit nechci říct vyrovnat, ale pracovat s tím.

P: Dobře. Když jste říkala, že z počátku jste měla takový ten stesk po tom dítěti, tak co vám pomohlo, aby ten stesk nebyl a mohla jste přijmout další dítě? Myslím v tom začátku.

L: To sdílení. Jo jako že jsem měla s kým si o tom popovídat. U nás je velký problém to, že vlastně v rámci ochrany toho dítěte nemůžeme s nikým sdílet ten příběh, nebo to co jsme prožili. Nemůžeme to sdílet. V partnerském vztahu ano, ale my v tom žijeme, takže tam jsou ty pocity stejné, ale neměli bychom to prezentovat já nevím před rodičema, dětma, známejma, prostě nikde jinde. Takže je strašně důležitý mít někoho, komu to říct můžete, ať je to ta klíčová pracovnice, která to s náma probere, nebo psycholog doprovázející organizace, kterej vás provede tou emocií a dokáže s ní pracovat. Já si myslím, že a postupně když máte toho poradce už to víte a dokážete se s tím vyrovnat sama, protože víte, jak s tím pracovat. Jo, takže na začátku je to strašně důležitý.

P: Dobře. A co se týká toho předávání, tak jak to vlastně u vás probíhá? Máte už zajištěný nějaký systém?

L: Snažili jsme se zajišťovat nějaký systém, který se nám osvědčil. Covid nám to celý naboural (smích).

P: Jako všechno ostatní (smích).

L: No takže to nám nabouralo i celý ten předávací proces. Už jsme to měli nějakým způsobem zajištěný. Prostě osvědčené metody byly, tak jsme teď museli opustit a v podstatě jsme hodně improvizovali teď u toho posledního předávání. Protože ta situace od setkávání, roušky až po všechno to, co je omezovalo se mezi námi pohybovat bez problému tak to teď nebylo možné. Tak aa ten systém je strašně důležitý, nebo nějaké ty kroky které následují pro tu jistotu – teď bude tohle a pak bude tohle. Postupně postupovat. To znamená i ten předávací proces by měl mít nějaká pravidla, nějaké body, ke kterým se musíme dostat. A to pro nás je to důležitý z toho důvodu, že víme nějaký ten horizont, ale pro tu rodinu je to taky strašně důležitý, protože ví, co bude zítra, co bude pozejtří, co bude za týden a co bude za čtrnáct dní a může si sama naplánovat příjezd a připravit se na něj tak, jak bude potřebovat. Pro ně je to strašně velký zásah do jejich života už v tom, že čekají nějakou dobu od ukončení přípravy a najednou jim zazvoní telefon a oni jim řeknou: hele máme tady pro vás nějaké dítě. A teď máte práci, prostě aa nějaký povinnosti, něco rozdělaný, máte třeba jet na dovolenou a najednou si máte jít převzít dítě. Takže je strašně důležitý pro ně mít nějakou perspektivu toho horizontu předávání, pro všechny, pro zklidnění, že víte, co bude ve vyhrocených situacích, protože se na ně můžete připravit. Ano, podali jsme návrh o předběžné opatření soudu, bylo zamítnuto A teď: co budeme dělat teď? Musí tam být vždycky ty cesty, aby tam nevznikly ty emoce: Ježišmarja oni nám to neschválili co budeme

dělat?! Ano neschválili nám to, ale budeme teď dělat buď tohle, nebo tohle nebo tohle...
Nechci říct, že rozumově, ale mít nějakou tu strukturu.

P: Co se týče těch náhradních rodičů, uvítali Váš připravený způsob předávání nebo k tomu měli nějaké výhrady?

L: Měli, měli určitě. Říkám, jak ze začátku nebyli tak připraveni na to, že to nebude ze dne na den, tak jsme je připravovali na to, že u soudu to může trvat tři, čtyři týdny, že prostě soud – to je jeho rozhodnutí, jestli to schválí to opatření do sedmi dnů a nebo jestli bude řádné řízení. To prostě nikdo z nás neovlivní. Tak jsme se je snažili připravit na všechny ty jejich alternativy. Říkala jsem? netěšte se, uvidíme, uvidíme jak to dopadne. Udělali jsme všechno, co jsme mohli, aby to bylo, ale už to jde mimo nás. Ze začátku nám nikdo nevěřil, že nebude to zítra, ale bude to třeba za tři týdny. - No to nemyslíte vážně. – No to myslím vážně, opravdu to neovlivníme, to jde prostě mimo nás. Nebo uděláte chybu v tom návrhu aniž byste to věděli, protože ten návrh podáváte poprvé v životě, že jo. Samozřejmě, nedoložíte nějaký papír, kterej zrovna soud chce a on vám to smete ze stolu. Říkám s tím vším musíte počítat aaa někdy mám pocit, že příliš informací asi možná škodí, že když jim dám všechny ty alternativy, tak oni už se předem bojejí (smích). Což zas nechci vyvolávat, chci je jenom připravit, že to prostě takhle může dopadnout. Je to taková, že nevím, jestli dělám dobře (smích).

P: Rozumím. Když jste vlastně zmiňovala to předávání, tak jak dlouho to u vás trvá? Myslím od prvokontaktu až po konečné předání těm rodičům.

L: Průměr šest týdnů hm.

P: A jak tu dobu vnímáte z hlediska délky?

L: Záleží, hodně záleží, jak to dítě je staré, protože u těch maličkých tam to předání může být během týdne. To opravdu jde rychle. Prostě to miminko, aby se ta nová maminka naučila takový ty návyky, na co je to dítě zvyklý, tak to se během týdne ty kompetence toho pečujícího překloupí úplně v pohodě. U těch starších už je tam to navázání na tu pečující osobu tedy na nás, takže je potřeba postupně aa scházíme jako přátelé, to znamená dítě přijímá do té své rodiny další dospěláky a postupně třeba chodí na procházku, stráví spolu víc času. Aby si zvyklo, že tam je taky bezpečno, ano my ustupujeme do pozadí. Záleží hodně na věku, navázání toho dítěte, ale já mluvím o dětech do těch tří let, to znamená, že nemám zkušenosti s těmi velkými dětmi, kde to může být zase úplně jinak. Tam u těch dětí ale hraje rozumová strana. Těm dětem to vysvětlíte a připravujete je na to celou dobu v té

přechodce, mluvíte o tom, na rozdíl od těch miminek. Já teda s nimi o tom taky mluvím, ale spíš na základě těch emocí. Já jsem v klidu, dítě je taky v klidu.

P: Jasně, rozumím. Když se teď budu ještě více zabývat tou otázkou samotného předávání. Teď mě prosím opravte, jestli to říkám špatně, nebo jestli to neodpovídá vašemu předávání, ale je to tak, že vy to dítě odvážíte do jeho nového domova anebo naopak rodina si přijede k vám?

L: Ano, vždycky by to dítě mělo opustit nás, a ne my jeho. To znamená i při tom navykání, vždycky odcházejí oni na procházku, já mávám, zůstávám a oni odcházejí. Takže se snažíme i v tom případě když odchází na trvalo, tak se rozloučíme u auta, zamáváme a už je zvyklý, protože předtím již taky odjíždělo k rodičům domů a teď akorát že už se nevrátí no. V tom je ten rozdíl, ale už ví, že je tam bezpečno a může tam zůstat.

P: A ten prvokontakt probíhá u vás anebo na neutrální půdě?

L: To je právě to, co narušil ten covid (smích). Všechny tyhle kontakty by měly být na neutrální půdě, aby se nenarušovalo to prostředí toho dítěte. To znamená, my jsme to měli na půdě doprovázející organizace, nebo venku v parku, prostě pokud to bylo větší dítě a potřeboval prostor tak park nebo hřiště bylo nejlepší. Takže vždycky to bylo mimo naše bydliště a aa snažili jsme se, aby to nebylo na úradě, aby to byla taková neformální setkání. Oni si oťukají jaký to dítě je, prohlídnou si ho. Protože oni se potom musí do třiceti dnů po zařazení, tedy že jsou vhodnými rodiči, musí do třiceti dnů rozhodnout. To znamená – měli by ho zná, získat nějaké informace, takže takovou neformální formou – potkat se, promluvit si, vypít si kávu, hrát si s dítětem na hřišti, prostě cokoli, aby to dítě necítilo žádný napětí, aby to opravdu bylo pohodový setkání.

P: Když přejdu k tomu odchodu, tak co vy děláte ten první den, po odjezdu toho dítěte?

L: (smích) Snažím se spát a nejde to (smích). Protože za těch devět let máme spánkový režim narušený takovým způsobem, že kdybychom chtěli, tak prostě nespíme. Vy se prostě naladíte na to dítě a budíte se dvě sekundy předtím, než se probudí to dítě jo. Záhada, je to pro mě úplně neuvěřitelný, ale než se vzbudí to dítě, tak se vzbudím já a on hned po mně. Já si myslím, že kdybych se třeba nevzbudila, tak ono by se třeba taky nevzbudilo, ale to si tak nalhávám. Takže ten spánkový režim je tak strašně narušený, že nám to nejde. A čím víc, nebo čím déle už v tom žijeme tak to máme narušený víc a víc. Takže snažíme se spát. Potom se snažíme vypadnou úplně tady z toho prostředí kde jsme byli někam, kde zase někdo bude pečovat o nás (smích). To nám taky covid znepríjemnil – nikam nemůžeme, nikdo o nás

nemůže pečovat prostě nikam nemůžeme jet. Takže je to všechno takový nestandardní. Ale samozřejmě dělat takové ty běžné věci, užít si sebe navzájem, číst si knížky, které si běžně nemůžete přečíst, podívat se na filmy, chodit do kina, protože s miminem do kina nemůžete, do divadla to teď taky nemůžete, takže teď jako máme útrum. Ale teď taková hloupost, ale chodit po schodech, to nemůžete. S kočárkem já furt jezdím výtahem. Takže teď se snažím chodit do schodů, chodím netradičníma cestama, protože tam s kočárkem nemůžete jo. Dělán věci, který prostě normálně dělat nejde (smích).

P: Rozumím, a když bych se teď měla zaměřit na tu dobu mezi předáním a přijetím toho dítěte, tak jste říkala, že jste teď v respitu, odpočíváte.

L: Ano, máme dovolenou. Jako každý zaměstnanec má mít dovolenou, tak my máme dovolenou.

P: A jak dlouho máte tu regeneraci?

L: Záleží hodně na domluvě. My to máme domluvený s magistrátem, někdy to mají domluvené na OSPODě. Záleží jak to tam mají zorganizovaný. Tak u nás v je to magistrát, který má tu evidenci nás jako pěstounů. Jim nahlašuji, kdy jsme předali to dítě a kdy jsme schopni nastoupit na další péči. Z počátku to bylo na pár dnů a postupem let aa potřebujeme tu regeneraci delší a delší. A vychází nám vstříc magistrát, že opravdu, když si potřebujeme odpočinout, tak nám dá měsíc i dva. Záleží fakt na délce té péče, na intenzitě té péče, co se v té době událo a respektují to a ví, že když si odpočineme tak neskončíme jo. Protože většina pěstounů, když nedostane možnost si odpočinout, tak raději skončí. A to je hrozně nebezpečný. Jo, když jste unavená a jdete do péče, tak pak to může tu péči ovlivnit jo. Člověk by měl být v absolutní pohodě, měl by být odpočínutý, protože neví, jak náročné to dítě přijde a je potřeba, aby se mu maximálně věnoval. Bohužel jsme ve věkový kategorii, kdy jakýkoliv stres nebo nevyspání se odráží na zdravotním stavu. To znamená, že vím o spoustě pěstounek, které musely skončit ze zdravotních důvodů, protože to napětí a ty stresové situace s tím dítětem je vyčerpalo zdravotně a mají takové problémy, že nemohou pokračovat dál.

P: Dobře, vy jste teďka zmínila, že jste v odpočinku/dovolené, tak jak jí máte v současné době dlouhou?

L: Požádali jsme o dva měsíce a dostali jsme je.

P: A když se teď zaměřím na všechny ty mezidobí, která jste měla, jak dlouho trvala, průměrně?

L: Čtrnáct dní.

P: A zpětně to hodnotíte jako vyhovující či nikoliv?

L: Takhle, záleží na tom, jak se ten pěstoun k tomu postaví. Jo když máte dítě tři měsíce, tak nepotřebujete dovolenou, stačí vám opravdu čtrnáct dní, to není jako žádný problém, ale pokud to dítě máte víc jak rok a opravdu potřebujete si odpočinout a vysadit, tak si myslím, že ta pětítýdenní dovolená je úplně normální. Jo pokud vám dají dva měsíce, ta už je to nadstandard a беру to jako vstřícný krok a že si vážej toho, že tady v tom systému ještě jsme (smích).

P: Jasně, a když vám skončí tato dovolená, jak dlouho potom trvá, než se vám ozvou, že pro vás mají další dítě?

L: To je nevyzpytatelný, to nikdo neovlivní. To je podle potřeby. Jste nonstop na telefonu a nemůžete nic dělat a musíte se prostě... některý děvčata si berou telefon sebou do sprchy a na záchod a všude, protože se bojí, že jim zavolají. To je z počátku, pak zjistili, že když zmeškáte hovor, tak ta sociální pracovnice prostě tak strašně spěchá a zavolá dalšího v pořadí, jo takže je to těžký to odhadnout. Prostě stojíte ve frontě u pokladny a najednou vám zazvoní telefon a co máte v tu chvíli dělat jo jako. Musíte si dojít nakoupit, tak ten telefon nezvednete a zavoláte zpátky až odejdete z obchodu a strčíte si nákup do auta a ona vám řekne, já jsem tak strašně spěchala, že jsem zavolala jinou pěstounku. Tak co můžeme dělat. Jsme jenom lidi, taky potřebujeme žít, že jo. Nemůžeme být jenom nonstop na telefonu. Aa to se mi jako stalo anebo jste takzvaně zablokovaný pro nějaký dítě. To znamená zavolají vám – budeme teďkom dávat návrh na předběžný opatření, buďte připravená. Ano, já doma všechno připravím a jedu. To už se mi taky stalo. Jela jsem do porodnice, protože to dítě mělo vážný zdravotní handicap tak abych se domluvila s ošetřujícím lékařem, co všechno pro to dítě bude potřeba zajistit, abych až si ho přivezu domu, abych to měla. A ten lékař mi řekl, co je potřeba a že ten zdravotní stav není tak vážný, aby to dítě nesmělo být propuštěno do domácí péče, to znamená pokud by to byla jakákoliv maminka které by se to dítě narodilo, tak by jí pustil normálně do domácího ošetřování, ale v tu chvíli já jsem byla zablokovaná a čekala jsem, kdy dojdou veškerá vyšetření. Sociální pracovnice dala návrh k soudu na předběžné opatření a soud to zamítl. Takže já jsem byla blokována na to dítě, čekala jsem, chodila jsem za ním do porodnice,

seznamovali jsme se a soud to zamítl, protože nepovažoval domácí péči adekvátní vzhledem k tomu postižení, a poslala dítě do kojeňáku.

P: Aha.

L: Jako tam se nevzal vůbec v potaz ten lékař, který tvrdil, že ten zdravotní stav dítěte není tak vážný, aby nemohl být v domácím ošetření. Když by měl všechna ta vyšetření, což by každá maminka udělala, tak není problém, aby se dítě dalo do rodiny, takže jsme byli blokováni. Nebo volali v pátek budeme předběžně odebírat dítě s podezřením na zneužívání tak buďte připravená, tak já jsem všechno... ještě mi řekli jak bude to dítě velký, abych měla připravený všechny ty věci a pak mi za pár dnů volají, že se to vyřešilo jinak, že si dítě vezme někdo z příbuzných. Jo, takže vlastně vy jste stále v takovém tom tlaku, kdy si všechno připravíte a potom se uvidí. Já už jsem to teda opustila (smích) dokavad' nemám to dítě doma, tak si nic nepřipravuju, protože jednou je to dvouletý dítě, jednou je to novorozenec, jednou je to takový dítě, jednou je to holka, pak zas kluk. Takže tohle já už jsem opustila, už se netěším, protože nikdy nemáte nic jistýho. A v tu dobu, kdy vy jste v pohotovosti, tak vy můžete být třikrát, čtyřikrát blokována pro nějaké dítě, které bude vyžadovat vaši péči, ale nevyjde to. Ale musíte být stále připravená, to se mi stalo několikrát. Ta doba, než já dostanu to dítě fyzicky domů, může být třeba i měsíc, dva protože mezitím jsem měla další tři děti, které jsem měla přijmout a nakonec jsem je nepřijala. Našla se jiná alternativa. Většinou je to někdo z rodiny. U těch novorozenců se najde babička, otec, nebo teta, nebo v tomhle případě to byl ten zdravotní stav, tak se to dítě dalo do kojeňáku, nebo se to vyřešilo nějakým jiným způsobem. Často nevím ani jak, prostě sociální pracovnice vám zavolá – je to vyřešený, dítě vám nepřivezeme.

P: Aha. Vy jste zmiňovala, kam to dítě posléze šlo. Jste s nimi i nadále v kontaktu?

L: Tak s biologickou rodinou nejsem v kontaktu a chápu maminku, protože jsme předávali a chtěla to své období, kdy nebyla schopná se o dítě postarat a na tohle období nějakým způsobem zapomenout, takže tam nejsme v kontaktu. Zbývajících devět dětí, záleží hodně na tom, jestli jsme si sedli jako člověk člověku. Jestli jsme si byli sympatický, tak jsme přátelé do dnes třeba už x let, anebo si jenom občas napíšeme, pošlou nám fotky a mluvíme o nich, takže z těch devíti dětí jsme ve velice úzkém kontaktu asi se čtyřmi a to tak že se navštěvujeme, zavoláme si, píšeme si. A ti zbývající jsou v ojedinělém kontaktu, víme o sobě všechno. Tam je hrozně důležitý v prvních letech toho dítěte, aby než mu, oni mu vždycky sdělí, že si ho přivezli, že se jim nenarodil, ale mají na co navázat, takže mají od

nás tak zvané fotoknihy, kde si říkají, no my jsme si tě přivezli od tety Ludmily a strejdy J. a tady je fotka jak jsme si tě odváželi a tak. A potom když nás potkají, tak to je ta teta, co jsi u ní bydlel, nebo bydlela jo. Mají velký plus, že můžou vlastně tomu dítěti připomínat tu jeho historii, jak se v té rodině objevilo. Až přijdou ty otázky, což přijdou vždycky: maminko jaký to bylo, když jsem byl u tebe v bříšku? - Ale ty jsi u mě v bříšku nebyl, dyť jsem ti to říkala, že jsme si tě přivezli od tety L. a už je to takový normální. - Aha, a u který maminky jsem teda byl v bříšku? A teď zase maminka řekne, jak to bylo a vysvětlí to, protože dětem se nemá lhát a nemělo by se jim skrývat, odkud pocházejí a oni s tím pracují už od samotného začátku. A my jim v tom jsme nápomocní, protože oni vlastně navazují na to, co bylo u nás. A mně se potom můžou ptát – a odkud sis mě teto ty přivezla? Takže jsme takhle byli s jednou holčičkou se podívat v porodnici, kde jsem si ji já byla vyzvedávat. Tak jsme se tam šli podívat s maminkou. Ukázat jí, kde to bylo a ona byla šťastná, protože se dozvěděla: tady jsem se narodila své biologický mamince, tady si mě vyzvedla teta Ludmila a u ní si mě vyzvedla moje maminka. Takže takhle to funguje, ale říkám, záleží na tom, jestli jsme si sedli jako člověk člověku, protože když k sobě nemáte blízko, tak se vidíte jako známí, ale ne jako přátelé.

P: Hm, rozumím. A teď vám to vyhovuje – myslím ten počet a ta intenzita těch setkání s těmi dětmi?

L: (smích) Někdy si říkám, až těch dětí bude dvacet, třicet jestli to zvládnem, ale zatím se to dá zvládat. A jsme rádi, když víme, když víme. Máme dva prvňáčky v první třídě a jsme rádi, když nám ty jejich rodiče pošlou vyfocené jejich vysvědčení. Je to moc hezký, že s námi sdílejí i tyhle ty radosti školního dítěte a tak. To je jako prima a nám to dělá radost a hlavně vidíme, že to má smysl a že jsme pomohli na tom začátku, aby aby to dopadlo, tak jak to teď dopadlo.

P: Rozumím a zní jako velmi dobrý pocit zadostiučinění.

L: To je největší odměna.

P: Ještě lepší než ta finanční, tahle hřeje aspoň u srdce.

L: A ta je navěky. To vidíte, jak to dítě roste, a jak se strašně podobá těm rodičům. To je někdy až neuvěřitelný, jak přijímají ty gesta a zvlášť ty pohyby a všechno. Si říkáte to není možný, vždyť oni se jim nenarodili a jsou si tak strašně podobný (smích).

P: Vy jste předtím dost často zmiňovala ty doprovázející organizace. Tak jakým způsobem od nich cítíte podporu a jak je vnímáte ve vztahu k vám, jakožto přechodné pěstounce?

L: (povzdech) Já jsem původním povoláním sociální pracovnice a myslela jsem, že když jsem vstupovala do systému, to ještě tehdy nebyly doprovázející organizace a ani jsem nevěděla, že něco takového bude vůbec existovat, ale dělali jsem přípravu v jedné organizaci, která ač to ze zákona nebylo povinný nás doprovázela, opravdu nám byla k ruce, když jsme předávali do té následné rodiny, tak u toho byly i když to nebylo povinný v roce 2012, takže to bylo úplně úžasný. A já jsem si říkala, že to je dobrý mít někoho vedle sebe a ještě jsem netušila, co všechno to bude obnášet, co bude potřeba, ale bylo to dobrý, že jsem na to nebyla sama. A že tam byl ten třetí při tom předávání mohl regulovat případně nějaké počínající konflikty jo že nedorozumění z jedny strany, z druhý strany. Jo tak ta třetí osoba to mohla vidět jinak, protože my jako předávající a oni jako přebírající jsme v tom hodně emočně zainteresovaný když se jedná o dítě. Ale ta doprovázející organizace má ten nadhled a může nám poskytnout třeba i jiný úhel pohledu, který my nemáme, protože máme jako klapky na očích. Takže to je pro mě strašně důležitý no a postupně jsem zjišťovala, že si s tím mám kde popovídat, protože nikde jindy nemůžu a můžeme řešit problémy, který bych s nikým jiným řešit nemohla a že pomáhají posouvat ten příběh toho dítěte, jo že že nemusím věnovat takovou energii třeba do jednání s těmi úřady, nebo při kontaktu s biologickou rodinou, zajišťují asistované kontakty a nebo vůbec kontakty, že biologická rodina nemá nikdy telefonní číslo, ale je to vždycky zprostředkovaně přes tu doprovodku, klíčovou pracovníci, abych já se cítila v bezpečí a mně preventivně, to je všechno preventivně, aby mě neobtěžovala ta biologická rodina. U nás jsou tací, kteří to zažili a myslím si, že tohle se preventivně má dělat. Ten prostředník má být a regulovat všechny tyhlecky případné konflikty prostě eliminovat jejich míru. Takže si myslím, že spíš předčila mé očekávání. Všechny ty služby, který poskytují si myslím, že jsou potřeba a že by že by takový doprovázející potřebovali i biologičtí rodiče a doprovázející organizaci by měli mít i ti přebírající – ať už jsou to adoptivní rodiče, nebo dlouhodobí pěstouni. Potřeboujou mít někoho vedle sebe a to bohužel existuje málo organizací, které vám poskytnou tuhle službu zdarma, v případě dlouhodobýho pěstouna vám tuhle smlouvu nabízí až po přijetí toho dítěte, ale vy byste potřebovala tu podporu už v době toho přijímání, aby s vámi už někdo pracoval, aby vám říkal co nemáte dělat, nebo ne, co děláte špatně, ale abyste se příště vyvarovala chyb při žádání předběžného opatření, takže cokoliv, aby tady někdo byl. A OSPOD tuhle funkci nestíhá. Má úplně jiné (povzdech), oni jsou zahlcení, na OSPODu jsou

tak zahlcený případy, že tohle – ano už máme vyřešený případ, už jsou tam vybraný rodiče a tak ho pouštěj, protože na to nemaj kapacitu, ale bylo by dobrý, jak pro dlouhodobýho pěstouna, tak pro adoptivního rodiče, tam je to hrozně těžký u adoptivních rodičů jak jsem říkala, oni dlouho čekají na dítě, na vytoužené dítě a oni ho mají na dosah ruky a ono tam trvá jeden tejdén, druhý, třetí tejdén aby tam někdo byl vedle nich a pomáhal jim to zvládat. Tam nikdo takovej není, nemaj nikoho ani ti adoptivní rodiče.

P: Děkuji a z hlediska těch organizací, měla jste někdy možnost využít supervize či psychologa?

L: Psychologa, supervize neposkytují. Ale psychologa pokud potřebuju, tak je k dispozici.

P: A využila jste ho někdy?

L: Ano.

P: Mě by ještě zajímalo – vy už jste předávala do biologické rodiny, adopce i pěstounské rodiny - kam se vám to dítě předávalo nejlépe?

L: Pokud jenom tu instituci to znamená, osvojení, biologická nebo pěstounská. Tak určitě se mi nejlépe předává do osvojení. Protože ty aa náhradní rodiče jsou nastavení úplně jinak, než dlouhodobí pěstouni aa než biologická rodina samozřejmě aa už je v podstatě konečná, že to dítě tam jde a bude tam v podstatě až na věky jo. U tý dlouhodobý pěstounky tam nikdy nevíte, jestli tam nezačne zasahovat ta biologická rodina a dlouhodobí pěstouni po několika letech budou postaveni do role, kdy budou muset předat dítě zpět do biologický rodiny, a to jim nezávidím. Já předávám po roce a je to pro mě těžký, natož kdybych měla předat po několika letech někomu, kdo se do tý doby nestaral, neprojevil zájem. Jednou si podá návrh k soudu a soud mu vyhoví. Takže jo ta situace u nich, protože to musí být hodně silní lidé, abyste v tom dokázali žít, jo. Takže to je hrozně důležitý. Snadněji se mi předávalo do osvojení.

P: Měla jste někdy v péči vyloženě dítě s vizuálním nebo smyslovým postižením?

L: No měli jsme jedno dítě, u které ho se to projevilo až v průběhu naší péče. To znamená, když bylo propouštěno z porodnice, tak to bylo zdravé dítě, ale pak se tam objevily problémy, které vyžadovaly několik vyšetření na specializovaných pracovištích, které potvrdily to postižení a vlastně stanovovali tu prognózu, že u tohodle postižení se to může rozvíjet později. Je to postižení cévního systému.

P: Můžu se zeptat Vy se pěstounství věnujete sama nebo s manželem?

L: Ano mám manžela, ale není pěstoun a mám už dospělé děti.

P: Takže prožíváte syndrom prázdného hnízda?

L: Ano přesně tak.

P: Hmm, dobře. Děkuji moc. Když byste teď mohla vzkázat něco přechodným pěstounům ať už aktivním, nebo uvažujícím o vstupu do systému. Tak co pro vás pěstounská péče na přechodnou dobu znamená?

L: Aa velký smysl, naplnění prostě smysluplný práce. Jak většina z nás říká smysluplnější práci jsme v životě nedělali jo. To je takový nechci říct že motto, ale opravdu u těch malých dětí vidíte, že ten smysl je tak strašně velkej, že nás to opravdu naplňuje víc než ta finanční odměna (smích) a že to je tou největší motivací postavit ty děti do života a jako budoucí generaci a dát jim ten pevný základ do života, protože když dítě staví základy v dětství a od toho se bude potom odvíjet i jeho další život. Takže pokud my těm dětem dáme ty nejpevnější základy do života, tak to je to maximum co můžou dostat. Do těch tří let obzvlášť. Prostě to je ten základ no a v tom ústavu dostanou všechno od materiálního až po co všechno zdravotní péči, ale tohle nedostanou a to je pro nás ten základní smysl.

P: Mám tady asi poslední otázku, která je pro mě spíš ze zvědavosti, než že by se vyloženě týkala našeho tématu. Jste věřící?

L: Ne.

P: Děkuju moc. Já se jenom ptám čistě ze zvědavosti, protože když jsem se snažila dopátrat přechodných pěstounů a ptala jsem se hned za začátku svých kamarádů, kteří o některých věděli, tak to právě byli lidé, kteří jsou věřící a chodí do kostela, nebo sboru, zkrátka do nějakého společenství. Tak mě to zajímalo, jestli je to kolem mě sociální bublina, anebo je to opravdu tak.

L: To jsem ráda, protože já mám tu zkušenost taky (smích). A jsem ráda, že je vyvrácena, že to nesouvisí s tím, kdo tu pěstounku dál dělá.

P: Je to vyvrácené, protože co jsem zatím dělala rozhovory, tak nikdo mi neodpověděl kladně a to jste už tuším sedmá a pokaždé to bylo i z jiného kraje. Měla jsem nějaké očekávání, že Vysočina nebo celkově Morava bude mít právě věřící pěstouny a zatím se mi to tedy nepotvrdilo.

L: Hmm, ale musím říct, že je to lokalitou, nebo bydlištěm, protože většina pěstounů, který znám a jsou třeba z jižní Moravy, tak opravdu jsou věřící. Setkala jsem se s většinou z nich

a jsou. Myslím, že je to tím regionem. Že tam jsou ty kořeny. V ... je to úplně normální, ale v jiných krajích jsem se s tím tolik nesešla jako s jižní Moravou.

P: Dobře děkuji. Máte ještě vy na mě nějakou otázku.

L: Ani ne, akorát vnímám, že na co se nás lidé často ptají tak je ten fakt, že nedokáží pochopit, jak to dítě dokážu dát dál. Ale já vždycky říkám, ale my to dítě nevlastníme. Ani svoje vlastní děti nevlastním, a taky je dokážu pustit do života. Samozřejmě to chvíli trvá, ale tady je to na kratší dobu, a je to stejný. Prostě není to moje vlastnictví a mám tu čest provázet to dítě životem a je pro mě strašně důležitý dát mu všechno co můžu. To je pro mě důležitý a ne ho omezovat. Já vím, že jeho život nijak neovlivním, ale mohu ho nasměrovat lepším směrem. To co on má z té biologické rodiny, protože většinou ty děti pocházejí z rodiny, kde se to cykluje, protože takhle žili jejich rodiče, takhle žili jejich prarodiče a cyklí se to a my vlastně ten cyklus tím, že to dítě dáme do jiné rodiny, protože ta rodina není schopná se o to dítě postarat ten cyklus přerušíme a dáme tomu dítěti příležitost žít jinak. Netvrdím, že lépe ale jinak, než žili jeho rodiče, prarodiče, praprarodiče jo. Že prostě ta sociální zdatnost většiny těchto rodin chybí a my je přerušíme a postavíme je na jiných základech, aby byli sociálně zdatní, aby dokázali navazovat sociální vztahy přijmout sebe sama, aby dokázali žít, jako normální úplně úžasní lidi. Nebo aby poznali ten jiný život, protože některý ty děti přicházejí a neznají nic jiného. Když přijímají děvčata děti starší a zjistili, že jí jenom rohlík a párek a nic jiného. Že nikdy neviděly těstovinu, bramboru a najednou zjistí, že piškoty, párek a rohlík je to jediný, co to dítě zná, tak pak jsou problémy dítě naučit jíst něco jiného. Vo ovoci a zelenině už vůbec nemluví, já mluvím o jídle jako takovým. My jako těm dětem trochu (smích) rozšiřujeme obzory jakoby.

P: Kdybyste mohla něco změnit v institutu přechodného pěstounství, tak jakou změnu byste tam udělala?

L: Aaa, je to jenom vo lidech, to znamená že někde to funguje a někde ne, ale ve většině případů jde o to, že přechodnej pěstoun není brán jako partner v tom systému, jo pokud bysme byli bráni všude na OSPODu, na soudu jako pečující, kteří jsou součástí toho týmu, který se snaží, aby to dítě dostalo, vše co se děje, aby bylo v jeho zájmu. Bohužel já si to dokážu obhájit, ale jsou pěstounky, na které není brán na zřetel jejich názor. Oni jsou s tím dítětem sedm dní v týdnu čtyřadvacet hodin denně a není brán jejich názor pečujícího v tom systému. Prostě úplně jako i na ospodu, nedají možnost se k tomu vyjádřit. Prostě změnit to tak, všude, někde to jde, aby ten systém bral je jako partnery.

P: Dobře, děkuji. To je hezká myšlenky doufejme, že se to uchytí.

L: Já se o to snažím! (smích)

P: Chtěla bych vám moc poděkovat za rozhovor, vaše zkušenosti i za práci, kterou děláte, neboť o tom moc lidí neví.

L: Budeme rádi, když se to o nás dostane někam dál, protože při péči o dítě na to už síly nejsou, takže budeme rádi, když se ta edukační hladina trochu rozvíří. A proto jsem i ráda, že vám mohu pomoci, protože já to považuju jako za osvětu směrem ven. Když my to nestihnáme jiným způsobem, tak aspoň takhle. Budu ráda, když mi potom výsledek zašlete, protože mě opravdu zajímá, co vám vyšlo.

P: Určitě pošlu. Za vás mluví vaše činy a teprve v budoucí generaci se ukáže, jak záslužnou činnost jste vykonala. Takže ještě jednou děkuji za velmi příjemný rozhovor.